

ІНСТИТУТ У 2010 РОЦІ

Рік, що минув, був для Інституту складним і тривожним, але і доволі результативним. Колектив втратив свого довголітнього директора, видатного українського історика, академіка НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича, який відійшов у вічність 24 червня 2010 р. Ця велика втрата та й гострі суспільні дискусії щодо минулого України не стали нездоланою перешкодою для цілеспрямованої наукової та науково-організаційної діяльності колективу установи. Постановою Президії НАН України від 7 липня 2010 р. № 214 в. о. директора Інституту призначено заступника директора з наукової роботи, доктора історичних наук, професора М. Литвина.

Інститут як багатопрофільна установа, що з 1951 р. досліджує проблеми історії, археології, мовознавства і літератури, зумів зберегти свою, роками вироблену, оптимальну структуру.

У складі Інституту діяли відділи: археології з Археологічним музеєм (завідувач доктор історичних наук О. Ситник); історії середніх віків (завідувач академік НАН України Я. Ісаєвич); нової історії України (завідувач кандидат історичних наук Ф. Стеблій); новітньої історії (завідувач доктор історичних наук І. Патер) із сектором дослідження українського національного руху ХХ ст. (керівник кандидат історичних наук О. Стасюк); української літератури (завідувач доктор філологічних наук Я. Мельник); української мови (завідувач кандидат філологічних наук Н. Хобзей); Центр дослідження українсько-польських відносин (керівник доктор історичних наук М. Литвин) із сектором наукових та інформативних видань (керівник кандидат історичних наук О. Піх).

У 2010 р. в Інституті працювало 107 працівників, серед яких 70 наукових, із них 13 докторів, серед них 1 член-

кореспондент НАН України і 40 кандидатів наук. Середній вік докторів наук становив 55 років, кандидатів – 43 роки, наукових працівників без ступеня – 44 роки. На роботу до Інституту прийшли два випускники аспірантури 2010 р. (А. Гавінський, В. Шелемех).

Одним з основних джерел поповнення наукових кадрів є аспірантура і докторантура. На 31 грудня 2010 р. в Інституті навчався 1 докторант (за спеціальністю 07.00.01 – історія України), 8 аспірантів (5 – за спеціальністю 07.00.01 – історія України; 1 – за спеціальністю 10.02.01 – українська мова; 1 – за спеціальністю 07.00.04 – археологія; 1 – за спеціальністю 10.01.01 – українська література).

У 2010 р. колектив Інституту працював над такими науково-дослідними темами:

1. Культурно-історичні процеси в Західній Україні від первісної доби до раннього середньовіччя (2008–2010). Науковий керівник О. Ситник. Тему закінчено.

2. Українське Прикарпаття – культурний міст між Причорноморським і Середньоевропейським регіонами у пра- та протоісторичний час (2009–2011). Науковий керівник О. Ситник.

3. Галицько-Волинська Русь у контексті історії Центрально-Східної Європи Х–ХV ст. (2009–2011). Наукові керівники академік НАН України Я. Ісаєвич, В. Александрович.

4. Ідея соборності України як чинник консолідації українського суспільства у світовий інтеграційний процес (2009–2011). Наукові керівники Ф. Стеблій та І. Патер.

5. Національно-визвольний рух 30–50-х років ХХ ст. і проблема самоідентифікації української нації (2009–2011). Науковий керівник О. Стасюк.

6. Українсько-польські взаємини в контексті європейської історії: роль історичної спадщини у формуванні сучасних культурних і політичних пріоритетів України і Польщі (2010–2012). Науковий керівник М. Литвин.

7. Українська історична та діалектна лексика і лексикографія (третій етап), (2009–2013). Науковий керівник Н. Хобзей.

8. Українська література та ідеї християнської етики: європейський контекст (2009–2011). Науковий керівник член-кореспондент НАН України М. Ільницький.

Наукові здобутки колективу характеризує видавнича діяльність. У 2010 р. загалом опубліковано 23 наукові праці загальним обсягом 662,2 др. арк., серед них 8 монографій (160,6 др. арк.), 12 збірників статей (460,5 др. арк.), 1 словник (27 др. арк.), 1 довідкове видання (12 др. арк.), 1 брошура (2,1 др. арк.). Упродовж 2010 р. науковці надрукували 377 статей загальним обсягом 260,9 др. арк., серед яких 30 статей у закордонних виданнях (30,4 др. арк.).

Серед праць, опублікованих науковцями Інституту у 2010 р., відзначимо монографії В. Александровича “Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія”, М. Литвина, К. Науменка “Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр.”, І. Паславського “Хто і коли заснував місто Львів? Вірогідні й невірогідні дати заснування столиці Галичини”, М. Посівнича “Военно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 роках”, О. Рудої “Українське козацтво в інтерпретації польських істориків кінця XIX – першої третини XX століття”, І. Соляра “Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928)”, мемуарно-аналітичну працю К. Науменка “Спогади. Постаті. Вибране”, унікальне археографічне видання “Реймське Євангеліє Анни Ярославівни”, колективні праці “Визначні постаті України: Андрій Чайковський та Теофіл Окуневський”, “Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30 років XX ст.”, “Поети Празької школи. Срібні сурми. Антологія” (упорядник М. Ільницький), “Професор Леон Козловський” (ред. С. Козловський, О. Ситник), “Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.”.

Продовжувався випуск інститутських серійних і періодичних видань: “Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція”, “Княжа доба: історія і культура”. Вип. 3, “Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині”. Вип. 14,

“Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення”, “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України”, “Український визвольний рух”, Зб. 14. Започатковано науковий збірник “Українсько-угорські етюди”, продовжено випуск щорічного інформаційного бюлетеня Інституту.

Проведено кілька міжнародних наукових конференцій і семінарів, зокрема VII Міжнародну наукову конференцію “Археологія заходу України”, Міжнародний науковий семінар “Археологія українсько-польського пограниччя” (Відділ археології), IV Міжнародну наукову конференцію “Історична пам’ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX ст.” (Центр дослідження українсько-польських відносин), Перші Тимченківські наукові читання “Пам’ятка як джерело вивчення історії мови” (Відділ української мови), ““І кожна думка новий світ будує...””: науковий текст Івана Франка” (Відділ української літератури) тощо.

Інститут координував діяльність у галузі історико-культурологічних, археологічних та філологічних досліджень з установами соціогуманітарного профілю Державного Західного наукового центру НАН та Міністерства освіти і науки України, відповідними факультетами і кафедрами вищих навчальних закладів заходу України, окремими інституціями інших регіонів та загальноукраїнського масштабу, а також у рамках Міжнародної асоціації українців, Національного комітету істориків України, Наукового товариства імені Шевченка. Координація здійснювалася через виконання спільних наукових проєктів, проведення наукових конференцій, семінарів, серед яких і міжнародних, публікації результатів науково-дослідної роботи, підготовки кадрів та їх стажування.

Інститут дедалі активніше координує свою науково-організаційну діяльність із Західним науковим центром (ЗНЦ),

прикладом чого може бути виїзне засідання ЗНЦ за участю керівників академічних установ Львова та провідних учених регіону, яке відбулося в Інституті у жовтні 2010 р. На засіданні обговорено проблему археологічних досліджень у регіоні та відкинуто наміри приєднати відділ археології до Інституту археології НАН України, визнано необхідність реєстрації в установах культури діяльності Археологічного музею, повернення до Інституту Рятівної археологічної служби та створення на базі установи Спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю 07.00.04 – археологія.

Налагодженню координації наукової діяльності між археологами сприяла VII Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України”, проведена у Львові 19–21 травня 2010 р. Участь у конференції взяли дослідники з наукових та музейних установ, вищих навчальних закладів західного регіону України (Чернівці, Тернопіль, Івано-Франківськ, Рівне, Луцьк) та навчальних установ і музеїв Львова. Конференції, присвячені підсумкам археологічних досліджень, стали традиційними і проводяться щорічно. 26–27 січня Відділ археології інституту разом з Національним заповідником “Давній Галич” провів науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції”, який відбувався у Львові та Крилосі (давньому Галичі). Разом з Винниківським історико-красознавчим музеєм, Науково-дослідним центром “Рятівна археологічна служба” Інституту археології НАН України 11–12 листопада організовано виставку та проведено міжнародну конференцію “Археологія українсько-польського пограниччя”.

У 2010 р. укладено Угоду про наукову та творчу співпрацю між Центром дослідження українсько-польських відносин та кафедрою історії Національного університету “Острозька академія” (відповідальні М. Литвин, В. Трофимович). Вона передбачає організацію і проведення спільних наукових семінарів, конференцій за взаємною домовленістю сторін, сприяння в організації спільних наукових досліджень за узгодженою тематикою, забезпечення видання спільних збірників, журналів,

підручників та методичних розробок, які сприятимуть діяльності Центру та кафедри.

Мовознавці Інституту спільно з Мовознавчою комісією НТШ провели 7–8 жовтня 2010 р. міжнародну конференцію “Тимченківські наукові читання”, перше засідання на тему: “Пам’ятка як джерело вивчення історії мови” за участю дослідників із вищих навчальних закладів та академічних установ Києва, Ужгорода, Житомира, Кіровограда, Тернополя, Умані, Глухова та інших міст. Матеріали конференції будуть опубліковані в серійних збірниках відділу української мови “Українська історична та діалектна лексика” та “Діалектологічні студії”.

Спільно з Науковим товариством імені Шевченка організовано низку наукових конференцій та семінарів. Історики, літературознавці, мовознавці Інституту українознавства виступили з доповідями на XXI звітній сесії Наукового товариства імені Шевченка у березні 2010 р. Археологи у рамках цієї сесії спільно з Археологічною комісією НТШ провели Восьмі Пастернаківські читання “Маркіян Смішко та львівські дослідження з археології другої половини ХХ століття”.

Відділ археології інституту координував проведення польових досліджень з Інститутом археології НАН України, співпрацював із кафедрою археології та спеціальних галузей історичної науки історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, Прикарпатським університетом ім. В. Стефаника, Національним університетом “Львівська політехніка” (кафедра архітектури), Академією мистецтв, Національним заповідником “Давній Галич”, Державними історико-архітектурними заповідниками у Жовкві, Белзі, Бережанах, Львівським історичним музеєм, іншими музеями Львова та міст західного регіону України. Зокрема, спільно з Долинським музеєм “Бойківщина” Тетяни і Омеляна Антоновичів проведено розкопки курганного могильника біля с. Підліски у Долинському р-ні Івано-Франківської обл. (В. Петегирич, Д. Павлів, Р. Коропецький).

Співробітники відділу новітньої історії І. Патер та О. Аркуша брали участь у колективних темах Інституту історії України НАН України “Історія державної служби в Україні” (керівник теми академік НАНУ В. Смолій; керівник авторського колективу С. Кульчицький) та “Історія українського парламентаризму: від допарламентських форм організації політичного життя до сьогодення” (голова редакційної ради академік НАНУ В. Литвин; керівник авторського колективу академік НАНУ В. Смолій), опублікувавши розділи у колективних монографіях. Л. Войтович надрукував розділ “Степи України у другій половині XIII – середині XV ст.” у колективній праці цього ж інституту “Історія українського козацтва”.

Керівник сектору досліджень українського національного руху О. Стасюк спільно з Галузевим державним архівом СБУ м. Києва упорядковувала збірники документів і матеріалів “Радянські виборчі кампанії в контексті боротьби ОУН–УПА” та “Михайло Дяченко (Марко Боеслав) – людина, вояк і поет”.

Важливим чинником координації наукової діяльності став інститутський семінар та семінари, організовані відділами. Крім співробітників Інституту, на них виступають дослідники з інших установ та вищих навчальних закладів, а також вчені з-за кордону. Також науковці Інституту доповідали на семінарах у наукових та освітніх установах Львова. Зокрема, у Центрі міської історії Центрально-Східної Європи у Львові, Українському Католицькому Університеті, Львівському відділенні Інституту української археографії і джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України виступили О. Середа, Л. Войтович, Р. Голик, В. Расевич, М. Литвин, С. Терещенко та ін.

Відділ української літератури співпрацював і координував свою діяльність з Інститутом літератури ім. Т. Шевченка НАН України (участь у написанні “Історії української літератури”, виданні Шевченківської енциклопедії), із Львівським відділенням Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України (участь у підготовці Франківської енциклопедії), Науковим товариством імені Шевченка (участь у підготовці Енциклопедії

НТШ), Українським Католицьким Університетом (у спільному проєкті “Апокрифи Нового Заповіту”, підготовці спецкурсів). Співробітники цього відділу брали участь у виконанні спільної теми з Інститутом франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка “Науково-методологічні концепції Івана Франка” (2010–2012, науковий керівник С. Пилипчук). Крізь призму прочитання наукових текстів І. Франка висвітлено проблему національної своєрідності українського письменства в рецепції міжнародного літературного матеріалу, його книжний характер, діалог із літературою Сходу і Заходу, єдність і безперервність літературної традиції впродовж майже тисячолітнього розвою українського письменства.

Співробітники відділу залучені також до розробки спільної теми з кафедрою теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету імені Івана Франка “Літературознавчі проблеми в методологічних, історичних та компаративістичних вимірах” (2009–2011, науковий керівник член-кореспондент НАНУ М. Ільницький). Досліджено основні літературні тенденції на західноукраїнських землях крізь призму протистояння ідейно-естетичних концепцій: марксистської, гносеологічно-позитивістської, націоналістичної, волютаристсько-інтуїтивістської та етичної християнсько-католицької. Світоглядні аспекти порівняно й узгоджено із засадами основних тогочасних європейських літературознавчих шкіл: структуралізму, герменевтики, феноменології.

Під час підготовки енциклопедичних та довідкових видань загальноукраїнського рівня (Енциклопедія історії України, Енциклопедія сучасної України, Енциклопедія Львова, Енциклопедія Львівського університету, Енциклопедія НТШ) Інститут співпрацював і координував свою діяльність з Інститутом історії України НАН України, Інститутом енциклопедичних досліджень НАН України, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Науковим товариством імені Шевченка.

Провідні вчені Інституту та викладачі вишів залучені до роботи Спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій. Член-кореспондент НАН України М. Ільницький є головою Спеціалізованої вченої ради філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Низка працівників Інституту (Л. Войтович, Л. Зашкільняк, Я. Мельник, Л. Полюга) є членами Спеціалізованих рад з історичних та філологічних наук Львівського національного університету імені Івана Франка, один – Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Л. Полюга), один – Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України (член-кореспондент НАН України М. Ільницький), О. Ситник входить до Спеціалізованої ради Інституту археології НАН України. Членом Спеціалізованої ради Національного університету “Львівська політехніка” зі спеціальності “Військова історія” є І. Патер. Натомість членами Спеціалізованої вченої ради Інституту із захисту докторських дисертацій є науковці Львівського національного університету (К. Кондратюк, О. Франко, С. Макарчук, М. Глушко), Інституту народознавства НАН України (С. Павлюк, Р. Кирчів), Львівської комерційної академії (С. Гелей), Українського Католицького Університету (В. Ададуров), Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського (М. Капраль). М. Литвин був членом Експертної комісії ВАК України з історичних наук.

Ф. Стеблій брав участь у роботі Вченої ради Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, В. Горинь – член Вченої ради Державного меморіального музею М. Грушевського. Академік НАН України Я. Ісаєвич очолював підкомітет Комітету з присудження щорічної премії Президента України “Українська книжка року”.

Провідні вчені Інституту залучалися до навчального процесу у ВНЗ регіону. Читають лекції і проводять семінарські заняття десять науковців Інституту, троє з них очолюють кафедри – теорії літератури та порівняльного літературознавства,

археології та спеціальних галузей історичної науки, середньовіччя та візантиністики Львівського національного університету (член-кореспондент НАНУ М. Ільницький, Л. Зашкільняк, Л. Войтович). Працівники Інституту читають спецкурси переважно у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Українському Католицькому Університеті, Національному університеті “Львівська політехніка”, Національній академії ветеринарної медицини ім. С. Гжицького. Л. Зашкільняк був головою Державної екзменаційної комісії на гуманітарному факультеті Українського Католицького Університету та Національного університету “Острозька академія”.

Відбувається систематичне стажування викладачів навчальних закладів Львова і регіону в Інституті українознавства. Впродовж 2010 р. пройшли стажування 40 викладачів Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету “Львівська політехніка”, Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

На базі Інституту проводилася підготовка курсових, дипломних і магістерських робіт студентів (17 осіб) з ЛНУ ім. І. Франка, Академії мистецтв, Національного університету “Львівська політехніка”. Студенти цих вищих навчальних закладів, а також Українського Католицького Університету проходили практику в Інституті (59 осіб), залучалися до його археологічних та діалектологічних експедицій. Науковці Інституту керували дипломними роботами студентів, надавали консультації, рецензували студентські роботи і реферати вихованців Малої академії наук.

Співробітники Інституту спільно з працівниками вищих навчальних закладів готують колективні праці, збірники документів, навчально-методичні посібники, бібліографічні покажчики. Прикладом можуть бути великі колективні праці “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність”. – Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення”, яка стала результатом творчої співпраці вчених університетів і академічних установ Львова, Києва,

Івано-Франківська, Чернівців, Донецька. Авторами наукового збірника “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України” стали науковці з багатьох міст України та закордонні вчені. Навчальний підручник для студентів вищих навчальних закладів “Medium aevum: Середні віки” (за ред. Л. Войтовича) опубліковано завдяки співпраці з ЛНУ ім. І. Франка. В інститутських виданнях друкують свої статті науковці інших установ, водночас праці співробітників Інституту часто з’являються на сторінках “Вісника Львівського університету. Серія історична і філологічна”, “Археологічних досліджень Львівського університету”, “Записок Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника”, “Записок НТШ”, “Дрогобицького краєзнавчого збірника”, університетських та академічних видань Києва, Луцька, Чернівців, Івано-Франківська, Житомира тощо.

Важливу роль у підготовці спеціалістів-істориків та етнологів для наукових і освітніх закладів України та координації наукових досліджень серед установ Західного наукового центру НАН і МОН України відіграє Спеціалізована вчена рада Д.35.222.01 із захисту докторських і кандидатських дисертацій (академік НАН України Я. Ісаєвич, професор Л. Зашкільняк) Упродовж 2010 р. на цій раді захищено 15 дисертацій, серед них 12 кандидатських і 3 докторських. Серед захищених – науковці Інституту народознавства НАН України, Одеської національної юридичної академії, Донецького юридичного інституту, Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету “Львівська Політехніка”, Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка, Інституту керамології в Опішні, Прикарпатського університету ім. В. Стефаника та ін. Співробітники Інституту 9 разів виступали опонентами на захисті кандидатських і 5 разів докторських дисертацій.

В Археологічному музеї Інституту проведено 21 екскурсію для школярів Львова та студентів Львівського національного університету, Прикарпатського університету, Українського Католицького Університету, Національного університету “Львівська політехніка” та ін.

Інститут продовжував розширювати і поглиблювати співпрацю із закордонними науковими установами, музейними закладами та окремими дослідниками. Ця співпраця полягала у виконанні двосторонніх угод, проведенні міжнародних конференцій в Україні та за кордоном, підготовці спільних наукових проєктів, організації спільних археологічних експедицій, закордонних відряджень та прийомі іноземних вчених, публікаціях статей та книг поза межами України. Зокрема, 11 травня 2010 р. підписано Угоду про наукову співпрацю між Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інститутом історії Сілезького університету в Катовіцах (Республіка Польща). З цієї нагоди установу відвідали директор Інституту історії цього університету професор Р. Качмарек та його заступник Є. Сперка. Згідно з Угодою співробітництво полягатиме у вивченні проблем історичних відносин країн і народів Центрально-Східної Європи від найдавніших часів до сучасності, передусім України і Польщі. Угода передбачає такі форми співпраці, як спільні дослідницькі проєкти, обмін науковими співробітниками з метою проходження наукового стажування і проведення досліджень, підготовку спільних наукових публікацій, організацію наукових конференцій і семінарів, обмін фаховою літературою та науковою інформацією. Польські науковці ознайомилися зі структурою і тематикою Інституту українознавства, зустрілися з деякими дослідниками, побували в інститутському Археологічному музеї. Відбувся обмін науковою літературою.

За Угодою про наукову співпрацю з Інститутом польської мови ПАН у Кракові (відповідальні Я. Рігер та Н. Хобзей), продовжено співпрацю за темою “Загальнокарпатський діалектологічний атлас”, проводилися спільні семінари, здійснювався

обмін науковою літературою. Зокрема, проведено Міжнародну діалектологічну експедицію у села Росохи та Терло Старосамбірського р-ну Львівської обл. Видано дев'ятий збірник “Діалектологічні студії”, в якому, крім статей мовознавців Інституту та інших установ України, надруковано праці дослідників із Польщі.

7 – 8 жовтня 2010 р. відділ української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича за участі Мовознавчої комісії Наукового товариства імені Шевченка провів Перші Тимченківські наукові читання на тему: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови”, учасниками яких були дослідники з Польщі (А. Фаловський, Е. Рудольф-Зюлковська), Австрії (М. Мозер, І. Даценко), Росії (Л. Астахіна), Угорщини (В. Штефца).

Продовжено виконання угоди про наукову співпрацю з Інститутом археології Жешівського університету ім. Королеви Ядвіги (Польща). У рамках виконання цієї угоди і за фінансової підтримки Польської Академії знань у 2010 р. працювали дві спільні українсько-польські археологічні експедиції. Розвідкова археологічна експедиція відкрила на території Калуського та Рогатинського р-нів Івано-Франківської та Жидачівського р-ну Львівської областей понад 50 невідомих курганів різних епох (Я. Махнік (Жешів)), В. Петегрич, Д. Павлів, І. Принада) та спільно з українськими (Н. Калинович) і польськими (К. Гармата, К. Щепанек) природознавцями провела палеоботанічні дослідження поблизу пам'яток археології біля сіл Цвітова і Лука на правобережжі Дністра. Інша експедиція вела стаціонарні розкопки багаточисельних пам'яток на Которинських городищах Жидачівського р-ну Львівської обл. (А. Гавінський, В. Пастеркевіч (Жешів)). У рамках виконання Угоди з Інститутом археології Варшавського університету закінчено проект “Професор Леон Козловський” і опубліковано збірник статей (відп. ред. О. Ситник, Я. Козловський).

Продовжувалося виконання проекту Відділення історії, філософії і права НАН України згідно з Угодою про наукову

співпрацю між НАН України і Польською академією знань у Кракові (ПАУ). У рамках проекту науковці Інституту працювали над виконанням теми “Басейн Верхнього Дністра як міст між Причорноморською культурною зоною та Центральною Європою в доісторичну епоху”. Підготовано до друку монографію українською і польською мовами “Курганний могильник у Гаях Нижніх поблизу Дрогобича” (Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегрич).

Відділ археології Інституту є одним із співорганізаторів традиційних щорічних міжнародних конференцій у Жешові (Польща), присвячених підсумкам археологічних досліджень, проведених на теренах Південно-Східної Польщі, Західної України і Північної Словаччини. На XXVI Міжнародній науковій конференції (16–17 березня 2010 р.) виступили наукові співробітники Інституту О. Ситник, Ю. Лукомський, В. Гупало, Л. Мацкевий, В. Войнаровський та інші. Окремі доповіді підготовлено спільно з польськими археологами (Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегрич, А. Гавінський, А. Пелісяк, В. Пастеркевіч). Натомість польські археологи Я. Махнік, А. Пелісяк, М. Дембец (Жешів), К. Туня (Краків), Р. Зих, Б. Шибович (Перемишль), Є. Кусьнеж (Замостя), П. Макарович (Познань) виступали на VII Міжнародній конференції “Археологія заходу України” (19–21 травня 2010 р., Львів), на якій теж виголошено спільні доповіді українських і польських археологів.

Актуальними для Відділу української літератури були українсько-польські, українсько-австрійські, українсько-німецькі, українсько-російські літературознавчі наукові зв'язки. Член-кореспондент НАНУ М. Ільницький співпрацював із Варшавським університетом, університетом м. Вроцлав (Польща), з Інститутом світової літератури Російської АН (Москва), завідувач відділу Я. Мельник – з Варшавським університетом, з університетом м. Лодзь (Польща) (участь у наукових конференціях, у виданні матеріалів конференцій і наукових збірників), з Українським вільним університетом (Мюнхен, ФРН) у

проведенні семінарів і просемінарів для магістрантів і докторантів університету, керівництві магістерськими та докторськими роботами, комплектуванні бібліотеки університету новими українознавчими студіями. Науковий співробітник Т. Гаврилів залучений до наукових проектів Інституту славистики університету ім. Александра фон Гумбольдта (Берлін), де він проходив піврічне наукове стажування; включений до складу редколегії часопису “Greifswalder ukrainistische Hefte” (Грайфсвальд).

Л. Зашкільняк координував українсько-польський науковий проект у рамках співробітництва українських і польських університетів та академічних установ “Історія – ментальність – ідентичність. Місце і роль історії та істориків у житті українського і польського народів у XIX і XX століттях”. 28–29 вересня у Львові відбулася IV із запланованих міжнародних наукових конференцій з цього проекту під назвою “Історична пам’ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX ст.”, в якій взяли участь понад 50 істориків, соціологів, політологів і культурологів з України та Польщі. У 2010 р. видано третій випуск наукових праць цього спільного проекту. Спільно з вченими України, Польщі та Австрії розпочато виконання нового міжнародного дослідницького проекту “Історія Галичини 1772–1918”.

Науковий співробітник Інституту О. Середа брав участь у колективному міжнародному науковому проекті “Простори європейської культури”, що фінансувався грантом Європейського університету (Італія, Флоренція), працюючи над темою “Музичний театр у Києві на мапі східноєвропейської оперної індустрії у другій половині XIX ст.: культурний та політичний виміри”. Він представляв українську історичну науку на XXI Міжнародному конгресі істориків в Амстердамі 22–28 серпня, де виголосив доповідь “Між польським слов’янофільством та російським панславізмом: сприйнят-

тя та розвиток слов'янських ідей українськими громадськими діячами підавстрійської Галичини у 50–70 pp. XIX ст.”

В. Расевич працював над темою “Галичина в політичних планах Російської та Австро-Угорської імперій напередодні та під час Першої світової війни”. Зокрема, збирав матеріали до трьох розділів колективної монографії “1918 р. – окупація України Центральними державами” (готується німецькою мовою за участю Людвіг–Больцман–Інститут (Грац, Австрія); редагував і готував до друку перевидання книги Rohrer J. Bemerkungen auf einer Reise von der Türkischen Gränze über die Bukowina durch Ost- und Westgalizien, Schlesien und Mähren nach Wien. Wien, 1804. – 310 с., яке має бути видане у 2011 р.

М. Гавришко розробила електронну презентацію документальних матеріалів на тему “Українське жіноцтво у визвольній боротьбі XX століття” та представила її в Афінах у липні 2010 р. О. Стасюк у вересні 2010 р. отримала грант Канадського інституту українських студій на видання монографії “Підпільні друкарні ОУН”.

Академік НАН України Я. Ісаєвич був членом Міжнародного комітету історичних наук, Н. Хобзей – членом етнолінгвістичної та діалектологічної комісії Міжнародного комітету славістів. Л. Зашкільняк входить до Експертної комісії Американської ради наукових товариств, в якій провів експертизу 23 проектів, поданих на здобуття короткотермінових і публікаторських грантів цієї організації

Працівники Інституту друкують свої дослідження в закордонній періодиці, серед яких і діаспорні видання (“Варшавські українознавчі зошити”, “Над Бугом і Нарвою”, “Український календар” (Польща), “Світло” (Торонто, Канада), “Український історик” (США). Всього у закордонних виданнях опубліковано 30 статей, прочитано 65 лекцій, виголошено 118 доповідей на міжнародних конференціях в Україні та 35 доповідей на міжнародних конференціях за кордоном (у Польщі, Австрії, Голландії, Італії, Німеччині, Росії, Австралії, Греції та інших країнах).

Працівники Інституту 31 раз виїжджали за кордон, брали участь у роботі 12 конференцій за кордоном і понад 25 міжнародних наукових форумів в Україні. Водночас Інститут відвідали 32 іноземних вчених і спеціалістів. У рамках міжакадемічного обміну в Інституті проходили наукове стажування доктори Е. Рудольф-Зюлковська (Польща) та П. і А. Женьюхи (Словаччина).

О. Ситник прочитав курс лекцій з археології в Жешівському університеті, В. Александрович – курс лекцій з історії української культури у Варшавському університеті, Х. Чушак викладала спецкурс з українознавства в Університеті Монаша (Австралія). Я. Мельник вела семінари для магістрантів і докторантів Українського вільного університету в Мюнхені (ФРН). І. Косик перебував на стажуванні у Віденському університеті, а Т. Гаврилів – в Інституті славістики університету ім. Александра фон Гумбольдта (ФРН), Г. Дидик-Меуш у Кракові, Н. Булик відбула наукове стажування у Варшаві, аспірант Л. Хахула – у Варшавському університеті. О. Аркуша стажувалась у Педагогічному університеті імені Комісії національної освіти у Кракові за стипендіальної підтримки Музею історії Польщі у Варшаві, де виконувала індивідуальний проєкт “Українсько-польські відносини в Галичині на початку ХХ століття”.

У рамках міжнародного співробітництва Інститут відвідали Я. Махнік, А. Пелісяк, С. Чопек, В. Пастеркевіч, К. Туня, М. Дембец, Р. Зих, Б. Шибович, Є. Кусьнеж, П. Макарович, Ю. Гаврилук, А. Гіль, Я. Рігер, А. Фаловський, Е. Рудольф-Зюлковська, Р. Качмарек, Є. Сперка (Польща), М. Мозер (Австрія), В. Штефуца (Угорщина), В. Кошман, П. Плавінський, В. Лакіза, О. Башков (Білорусь), П. і А. Женьюхи (Словаччина), Л. Астахіна (Росія) та інші дослідники. Водночас науковці Інституту побували в закордонних відрядженнях у Польщі (Л. Зашкільняк, М. Литвин, О. Аркуша, В. Гупало, І. Орлевич, О. Ситник, Н. Булик, В. Петегірич, Д. Павлів, Г. Дидик-Меуш, В. Войнаровський, Ю. Лукомський, А. Гавінський, Р.

Коропецький та ін.), Росії (К. Наumenко, Л. Зашкільняк, Л. Войтович), Греції (М. Гавришко), Австрії (Т. Гаврилів, В. Расевич, О. Серeda, І. Косик), Німеччині (Я. Мельник), Італії, Голландії (О. Серeda) та в інших країнах.

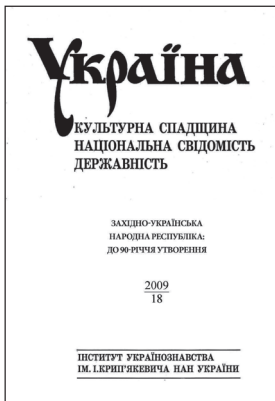
О. Руда отримувала стипендію Президента України молодим ученим НАН України, а Р. Грицьків, Н. Колб і М. Литвин – стипендію Львівської обласної державної адміністрації та обласної ради. Співробітниця Інституту М. Гавришко захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю “Всесвітня історія”.

Щорічно поповнюється інститутська бібліотека, у якій нараховується понад 36,5 тис. книжок. У 2010 р. її фонди зросли на 1,5 тис. примірників української та іноземної літератури. Упорядковано особові справи в архіві інституту. Для істориків та філологів доступні унікальні бази даних, серед яких джерелознавчі картотеки Івана Крип'якевича і Мирона Кордуби, картотеки словника староукраїнської мови XIV–XV ст., словника української мови XVI – першої половини XVII ст., картотека до історичного словника української мови XI–XIX ст. за ред. Євгена Тимченка. Розпочато упорядкування наукового архіву Ярослава Ісаєвича. Понад 3 тис. найкращих знахідок від доби палеоліту до нового часу з розкопок Галичини й Волині експонуються в Археологічному музеї. Фондові збірки цього музею, що нараховують понад 350 тис. різночасових артефактів, постійно поповнюються завдяки щорічним експедиціям археологів Інституту. Частину з них представлено на виставці у Винниківському історико-краєзнавчому музеї до міжнародного наукового семінару “Археологія українсько-польського пограниччя” (11–12 листопада 2010).

Дирекція та працівники інституту розпочали підготовку до Наукової академії на честь 60-річчя Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та 75-річчя академіка Я. Ісаєвича (березень 2011).

НОВІ ВИДАННЯ

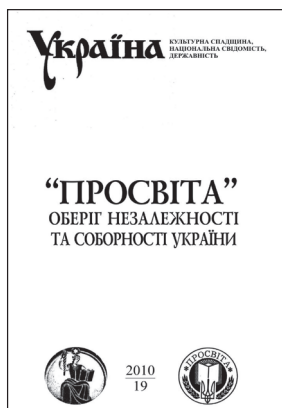
Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. Упор. М. Литвин, І. Соляр, І. Патер / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – 724 с.

У збірник увійшли статті, присвячені історії українського національно-визвольного руху першої третини ХХ століття. Проаналізовано передумови державотворчих процесів на західно-українських землях, розбудову Західно-Української Народної Республіки, участь в них провідних політичних діячів, проблему соборності українських земель. Висвітлено військово-політичні аспекти діяльності українських урядів 1918–1919 рр., здобутки вітчизняної історіографії.

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта”– оберіг незалежності та соборності України / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Відп. ред. Я. Ісаєвич, упоряд.: Ф. Стеблій, В. Пашук. – Львів, 2010. – 784 с.

Публікуються підсумки досліджень про діяльність “Просвіти”, проведені за роки державної незалежності України, в тому числі й матеріали наукових конференцій 1993, 1999 і 2009 рр., присвячених Товариству. Статті збірника, побудовані

переважно на недоступних у минулому джерельних матеріалах, висвітлюють подвижницьку місію “Просвіти” як чинника формування новочасного українства на тлі національно-культурних процесів у Центрально-Східній Європі. З’ясовано основні ділянки її національної праці, подано відомості про філії, читальні і провідних діячів, а також діяльність “Просвіт” на українських землях поза Галичиною та в діаспорі. У додатках вміщено благословення

“Просвіті” митрополита Андрія Шептицького, повідомлення про освячення прапора Товариства, матеріали просвітянських форумів, поезія й музичні твори, присвячені “Просвіті”.

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – Вип. 14. – 521 с., іл.

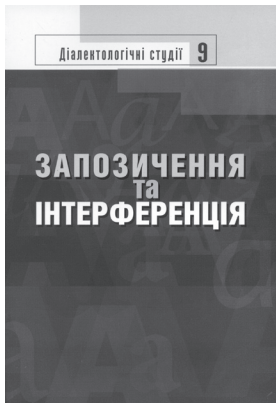
Вміщено статті та публікації матеріалів з дослідження нових археологічних пам'яток заходу України, наукові розробки територіально-хронологічних проблем і культурно-історичних аспектів; розглядаються питання історії археологічної науки.

Княжа доба: історія і культура / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – Вип. 3. – 404 с.

Збірник включає статті українських та зарубіжних авторів, присвячені різним аспектам історії і культури Галицько-Волинського князівства XI–XIV століть, його історичної долі, зовнішніх взаємозв'язків та історіографії проблеми.

Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – 616 с.

Дев'ятий випуск збірника “Діалектологічні студії” містить розвідки, які репрезентують проблему запозичень та міжмовних контактів, яка є однією із найбільш дискусійних у сучасній лінгвістиці. У статтях порушено питання лексичних взаємовпливів та нашарувань, запозичень у фразеології, інтерференції на словотвірному рівні. Низку досліджень присвячено проблемам ономастики. У збірникові подано матеріали до діалектних словників української

та білоруської мов, особових імен сер. XVII ст., вербальних символів. Мовні особливості наддністрянського, бойківського, закарпатського, поліського діалектів репрезентують також експедиційні дослідження та тексти-записи діалектного мовлення. Традиційно збірник містить інформацію про мовознавчі новинки, рецензії та хроніки.

Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / Відп. ред. Д.Гринчишин, М.Чікало / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – Вип. 15.– 256 с.

П'ятнадцятий випуск є частиною “Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.” – першої в історії української культури праці, яка репрезентує книжну і народно-розмовну лексику української мови цього періоду. Випуск

містить понад 1300 слів на літери К та Л. У словнику наведено семантичну, граматичну, стилістичну характеристику слів; ілюстративний матеріал подано за хронологією; взято до уваги територіальне поширення і жанрові особливості писемних пам'яток. Уперше в українській історичній лексикографічній практиці у цитатах збережено наголос слів.

Український визвольний рух / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Центр досліджень визвольного руху. – Львів, 2010 р. – Зб. 14. – 248 с.

Збірник продовжує серію наукових публікацій документів, досліджень, спогадів та інших матеріалів, які розкривають різноманітні аспекти діяльності українського визвольного руху ХХ ст., його структур і окремих політиків.

Професор Леон Козловський / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Варшавський університет; Львівський національний університет ім. І. Франка. / Ред. Стефан Кароль Козловський, Олександр Ситник. – Львів, 2010. – 540 с.

Двомовний збірник наукових праць українських і польських дослідників містить статті і розвідки з історії розвитку археологічної науки та висвітлює життєвий шлях і наукову діяльність відомого археолога Леона Козловського – довголітнього керівника кафедри праісторії Львівського університету в 20–30 роках ХХ століття.

Александрович В.С. Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія (Студії з історії українського мистецтва. Т. 4) / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – 468 с., іл.

Дослідження пропонує тлумачення Покрову Богородиці як перенесеної на старокиївський ґрунт ранньохристиянської ідеї, розвинутої самостійним явищем національної релігійної традиції. Українська іконографія Покрову реалізувала

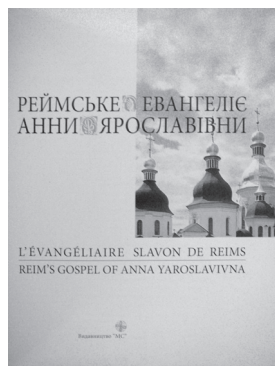

ідею опіки Богородиці, утверджену в Києві за часів Ярослава Мудрого. Опіку-покровительство витлумачено поняттям покрову. Розроблена в XIII ст. іконографія Богородиці в молитві за рід людський виходила від зображень в апсидах, нав'язуючи до підтвердження місії Заступниці у влахернському видінні святого Андрія Юродивого. У XIII–XIV ст. вона поширилася й на Північну та Північно-Східну Русь. Від XIII до кінця

XVI ст. знані з українських та давніших російських пам'яток поодинокі схеми змінювали одна одну, відображаючи еволюцію шанування Богородиці у духовній традиції Київської митрополії. Від XV ст. через мінейну службу та Акафіст акцент переміщено на ушлявлення Заступниці.

Реймське Євангеліє Анни Ярославівни. – Львів: вид-во МС, 2010. – 200 с., іл.

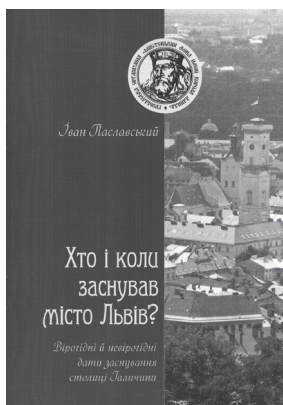
Вперше в Україні опубліковано факсимільне відтворення тексту Місяцеслову Реймського Євангелія королеви Франції Анни Ярославівни, доньки великого київського князя Ярослава Мудрого. Це найдавніша оригінальна пам'ятка української церковної книжності, що вийшла з київського княжого скрипторію перед кінцем 40-х років XI століття, збережена у міській бібліотеці французького міста Реймс.

Українсько-угорські етюди / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України / Відп. ред. Л. Войтович. – Львів, 2010. – Вип. 1. – 228 с.

У збірнику подані матеріали Міжнародного історико-мистецького форуму “Київська Русь та династія Арпадів”, який проходив у кемпінгу “Святослав” (Сколівський р-н Львівської обл.) 28–30 жовтня 2009 р. за участю фахівців і митців з України, Росії, Польщі та Угорщини.

Паславський І. Хто і коли заснував місто Львів? Вірогідні й невірогідні дати заснування столиці Галичини. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2010. – 36 с., іл.

У виданні дається критичний аналіз усіх дат і версій виникнення міста Лева, які зустрічаються в українській та іноземній історіографії XV–XX століть. Особлива увага присвячена ново-відкритій даті заснування Львова під 1240 роком, яку автор вважає цілком вірогідною.

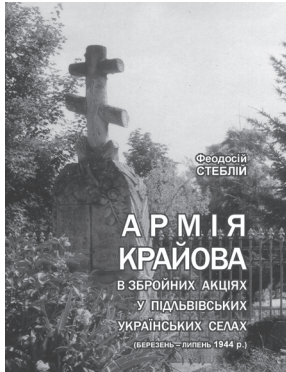
Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму. – Львів: Тріада плюс, 2010. – 228 с.

199 осіб – саме стільки осіб представляло український народ у Галицькому Сеймі за всю його історію з 1861 по 1914 рр. Книга становить біографічний словник українських депутатів, до якого додано нарис історії Галицького сейму й численні ілюстрації, та є продовженням попередньої книги автора “Українська фракція Галицького крайового сейму. 1861–1901. Нарис з історії українського парламентаризму”

(2002). Вчителям, студентам, історикам та всім шанувальникам минулого Львова та Галичини.

Феодосій Стеблій. Армія Крайова в збройних акціях у підльвівських українських селах (березень–липень 1944 р.) – Львів, 2009. – 68 с.

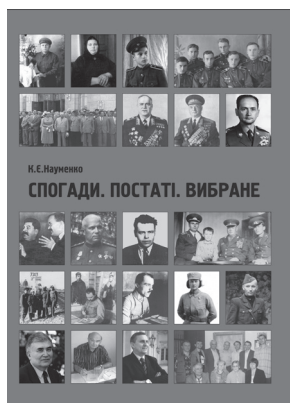

В історико-мемуарній праці Феодосія Стеблія, завідувача відділу нової історії України Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України, на основі узагальнення документальних, в тому числі мемуарних, свідчень висвітлюються трагічні події в українських підльвівських селах у ході збройних акцій польської Армії Крайової на завершальному етапі Другої Світової війни (березень–липень 1944 р.)

Визначні постаті України: Андрій Чайковський та Теофіл Окуневський: Збірник наукових праць, присвячених 150-річчю від дня народження Андрія Чайковського (2007) та Теофіла Окуневського (2008) / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; Наукова фундація Андрія Чайковського. – Львів: Афіша, 2010. – 285 с., іл.

Збірник наукових праць присвячений 150-річчю від дня народження видатних українських громадських, культурних та державних діячів Андрієві Чайковському (1857–1935) та Теофілові Окуневському (1858–1937). В додатку опубліковано документальні матеріали про видатну родину Окуневських, яка дала світові цілу плеяду діячів української науки, культури та політики.

Науменко Кім. Спогади. Постаті. Вибране. – Львів, 2010. – 488 с.

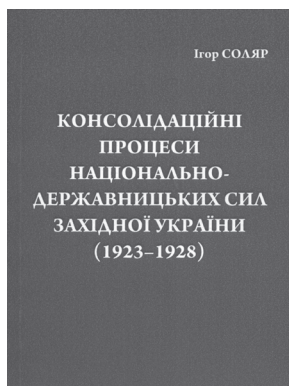

У мемуарно-аналітичній праці відтворено життя і діяльність автора – ветерана Збройних Сил, учасника війни та історика, а також досліджено коріння роду від часів Богдана Хмельницького. Представлені портрети вітчизняних і зарубіжних громадсько-політичних і військових діячів, діячів науки, культури та мистецтва, з якими перетиналися шляхи автора. Праця складається з двох частин – “Спогади” та “Вибране” (публікації у пресі та науково-історичних збірниках, присвячені активним

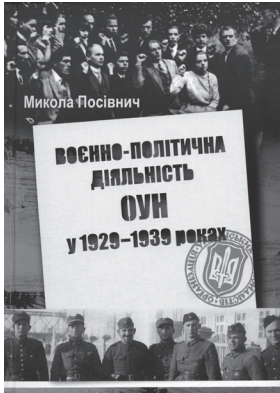
учасникам національно-визвольних змагань першої половини ХХ століття та маловідомим або сфальсифікованим сторінкам історії України).

Соляр І. Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928) / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – 150 с.

У монографії досліджено міжпартійні взаємини в Західній Україні в середині 1920-х рр., проблему консолідації національно-державницьких сил, вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на об'єднавчі процеси в краї.

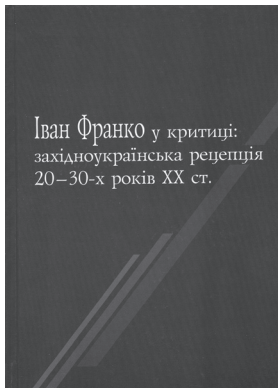

Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 роках. – Львів: Афіша, 2010. – 368 с. іл.

Монографія присвячена воєнно-політичній діяльності ОУН у 1929–1939 роках, формуванню воєнної доктрини та геополітичної стратегії українського визвольного руху. У дослідженні проаналізовано розвиток структури, підготовку військово-політичних кадрів та діяльність ОУН в Україні та еміграції. Також детально висвітлено участь націоналістів у державотворенні в Карпатській Україні, розбудові Карпатської Січі, їхню діяльність напередодні та на початку Другої світової війни.

Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30-х років ХХ ст. / Упоряд. і автор вступного слова М. Ільницький. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 432 с.

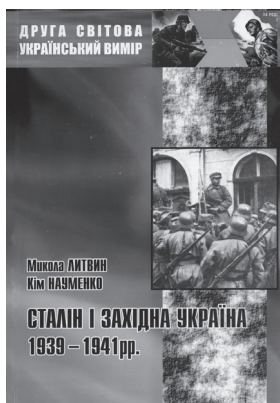

Пропонований збірник започатковує серію видань, які відображають становлення і розвиток франкознавства як галузі літературознавчої науки. До тому увійшли праці західноукраїнських літературознавців 20–30-х років ХХ ст., присвячені вивченню різних аспектів життя і творчості великого українського письменника. Матеріали книги відображають атмосферу ідеологічних та естетичних протистоянь, породжених тогочасною суспільно-політичною ситуацією.

Поети Празької школи. Срібні сурми. Антологія / Упоряд. М. Ільницький. – Київ: Смолоскип, 2009. – 914 с.

В антології зібрано твори поетів української еміграції 1920–30-х років ХХ століття з угруповання, яке в літературознавстві здобуло назву — Празька школа. Це одна з перших спроб розкрити творчість еміграційних поетів міжвоєнного періоду в повноті їхньої творчої індивідуальності. Видання також має теоретичну частину, до якої увійшли літературно-критичні статті, спогади, рецепції, листування та інтерв'ю.

Литвин М., Наumenко К. Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр. – Київ, 2010. – 80 с.

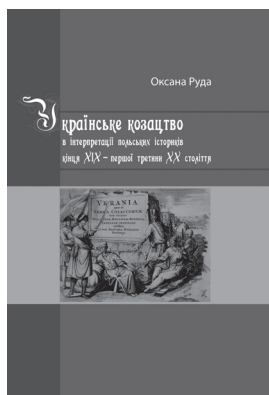

У книзі в науково-популярному форматі оповідається про те, як на території Західної України був реалізований пакт Молотова–Ріббентропа, який розпочав Другу світову війну. На підставі незнаних досі документів, спогадів очевидців показано агресивну політику Німеччини і СРСР, підготовку Москви до нападу на Польщу, прагнення Сталіна закамуювати агресію під “визволення єдинокровних українських та білоруських братів”. Детально висвітлені бойові дії союзників – німецької та

Червоної армій – у Галичині та Волині 1–28 вересня 1939 р., простежено реакцію місцевого населення, а також трагедію радянзації приєднаного краю 1939–1941 рр.

Руда О. Українське козацтво в інтерпретації польських істориків кінця ХІХ – першої третини ХХ століття / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – 418 с.

Комплексно досліджено особливості сприйняття та інтерпретації історії українського козацтва і козацько-польських

відносин у працях польських учених кінця XIX – першої третини XX ст. Охарактеризовано основні точки зору польських істориків на генезу та розвиток козащини, запровадження реєстру, козацькі виступи кінця XVI – початку XVII ст., козацьку революцію під проводом Богдана Хмельницького та її наслідки. Висвітлено джерела міфологізації українського минулого у польській історіографії, формування історико-політичних міфів і стереотипів, які до-

нині впливають на сприйняття українців польським суспільством. Окреслено провідні тенденції розвитку тогочасної польської історіографії.

**Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича
НАН України у 2009 р. Інформаційний бюлетень. – Львів,
2010. – 200 с.**

Бюлетень за 2009 рік містить інформацію про наукову діяльність установи, бібліографію публікацій, відомості про захист дисертацій, хроніку.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ВІДДІЛ АРХЕОЛОГІЇ

Найголовнішим у діяльності кожного наукового підрозділу є фахова підготовка його кадрів – тієї основної бази, на якій вибудовується споруда наукових розробок, нових теорій, відкриттів та аналітичних конструкцій.

У цьому аспекті відділ археології у 2010 р. працював не гірше, ніж у попередні роки, хоч кількісно його склад змінився. Над плановими науковими темами працювали два доктори історичних наук (О. Ситник та Л. Мацкевий), шість кандидатів наук (М. Бандрівський, Н. Булик, В. Войнаровський, В. Гупало, П. Пеняк, Ю. Лукомський), чотири співробітники без наукового ступеня (Д. Павлів, В. Оприск, В. Конопля, Р. Коропецький), вчений секретар Інституту В. Петегирич, а також лаборанти: Д. Романова, А. Гавінський, О. Томенюк, Я. Яковишина та художник І. Принада.

Працівники відділу археології працювали над двома науковими темами: “Культурно-історичні процеси в Західній Україні від первісної доби до раннього середньовіччя” (2008–2010) та “Українське Прикарпаття – культурний міст між Причорноморським і Середньоевропейським регіонами в пра- та протоісторичних віках” (2009–2011).

За звітний період учасниками проектів опубліковано науковий збірник “Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. Вип. 14” (49 д. а.), понад 65 наукових статей у вітчизняних і зарубіжних виданнях (загальним обсягом до 50 д. а.). Організовано і проведено одну міжнародну конференцію, взято участь у 21 науковій конференції. Написано

17 наукових звітів для Інституту археології НАН України загальним обсягом до 40 д. а.

У 2010 р. працівники відділу провели 9 експедицій і деякі з них відзначилися важливими відкриттями.

Палеолітична експедиція (О. Ситник) вивчала стоянки Пронятин та Ігровиця I поблизу Тернополя. Досліджено культурний шар з десятками крем'яних виробів та знарядь праці мустьєрської доби, що датується часом приблизно 100 тис. р. тому. У розкопках брали участь наукові працівники відділу Р. Коропецький, Н. Булик, лаборанти А. Гавінський, Я. Яковичина, О. Томенюк.

На пам'ятці працювала група професійних геологів із Львова, Варшави, Любліна, Брна тощо. Вони ґрунтовно описали стратиграфію пам'яток, відібрали зразки на різноманітні аналізи, визначили їх геологічний вік, що окреслюється хронологічним періодом від 100 до 10 тис. р. тому.

Західноподільська експедиція (М. Бандрівський) досліджувала зольник середньодністровської культури гальштатського часу (7–6 ст. до н. е.) в с. Залісся Борщівського р-ну Тернопільської обл. Знайдено чимало кухонного і столового посуду, серед якого виділяється група імпортного грецького начиння.

Жовківська рятівна експедиція (В. Петегирич) досліджувала різновікові археологічні пам'ятки поблизу сіл Любеля та Деревня Львівської обл. Відкрито окремі об'єкти сезонного поселення пастухів XI–XII ст.

Долинська археологічна експедиція (Д. Павлів) проводила дослідження кургану поблизу с. Підліски на Івано-Франківщині. Разом із працівниками Долинського краєзнавчого музею “Бойківщина” Тетяни та Омеляна Антоновичів (і за його кошти) велися розкопки курганного могильника, який нараховує 152 насипи. Розкопано один курган-кенотаф із кам'яною та дерев'яною конструкцією в основі насипу та двома вогнищами із фрагментами перепаленого посуду. За аналогіями в будові кургану та кераміці пам'ятку попередньо можна віднести до культури карпатських курганів пізньоримської доби.

Прикарпатська розвідувальна експедиція (Д. Павлів, В. Петегирч) спільно із громадською організацією “Земляцтво Братів-Рогатинців” продовжувала пошуки курганів у регіоні Верхньої Наддністрянщини, зокрема, в межах Рогатинсько-Ходорівського Опілля. Виявлено та задокументовано 81 курган, які можуть належати до культури шнурової кераміки, комарівської культури та ранньоскіфського часу.

Щодо польових розвідувальних робіт, то варто відзначити спільні українсько-польські дослідження з обстеження курганних могильників у Львівській та Івано-Франківській областях (керівники: з української сторони – Д. Павлів; з польської – Я. Махнік). Роботи ведуться згідно з міжнародною науковою угодою між нашим Інститутом та Жешівським університетом (Польща).

Звенигородська археологічна експедиція (В. Гупало) вела стаціонарні польові дослідження на окольному граді літописного міста Звенигорода, де виявлено низку об'єктів різних археологічних періодів – виробничі споруди, ями, печі ранньобронзового та ранньозалізного віків (висоцька, пшеворська культури, римський час) та княжої доби (XI–XIII ст.).

Архітектурно-археологічна експедиція (Ю. Лукомський) проводила дослідження монастиря св. Онуфрія в с. Лаврів Старосамбірського р-ну Львівської області. Тут локалізовано місце розміщення каплиці Св. Христа, знайдено керамічний посуд із кінця XIII по XIX ст., монети XIV ст. У Львові ця експедиція вела розкопки на ділянці вул. Федорова, де виявлено дерев'яну забудову міста XV–XVI ст., а також пізніші фундаменти будівель XVIII–XIX ст. Знайдено чимало кераміки, кісток тварин, металевих виробів, серед яких привертає увагу вага (терези) ювеліра.

Енеолітичний загін А. Гавінського проводив дослідження пам'ятки культури лійчастого посуду V–IV тис. до н. е. поблизу с. Которино Жидачівського р-ну Львівської обл. Ці роботи фінансувалися з гранту за міжнародною угодою про співпрацю з Польською академією науки і мистецтва у

Кракові та Жешівським університетом (Я. Махнік, В. Пастеркевіч).

Наукове значення і новизна проведених польових робіт полягає в тому, що вони є комплексним науковим дослідженням, в якому висвітлюються нові культурно-історичні аспекти розвитку стародавнього населення Прикарпаття та його зв'язків із сусідніми племенами Східної і Центральної Європи.

Помітне місце в науковій діяльності археологів Інституту займає участь у різних конференціях як в Україні, так і за її межами. Але найважливіше є те, що, починаючи з 2004 р., працівники відділу організовують і проводять “власну” Міжнародну наукову конференцію “Археологія заходу України”. На черговій конференції, яка традиційно відбулася у травні, були присутні дослідники з багатьох міст України та археологи з Польщі і Білорусії. Під час засідань та виїзду на археологічні пам'ятки проводився обмін досвідом на міжнародному рівні, узгоджувалися питання методики польових досліджень, відбувалися консультації щодо організації спільних археологічних досліджень, про публікацію статей учасників конференції у відділівському збірнику.

Разом із польськими археологами підготовлено до друку монографію про дослідження курганного могильника поблизу с. Гаї Нижні на Дрогобиччині (Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегрич) та збірник статей “Професор Леон Козловський” (ред. С. Козловський та О. Ситник).

Співробітники відділу працювали також над поповненням і оновленням експозиції Археологічного музею Інституту, проводили інвентаризацію експонатів (150 одиниць), екскурсії для студентів та учнів Львова, інших міст України.

ПУБЛІКАЦІЇ

Ситник О.С.

The Dniesterian Mousterian from the Velykyi Glybochok site related to palaeoenvironmental changes // *Quaternary International* XXX. – 2009. – P. 1-15 [співавт.: A.Bogucki, M.Lanczont, T.Madeyska].

Mousterian Site Yezupil I of Dnister Area, Ukraine // *Understanding the Past. Papers offered to Stefan K.Kozlowski*. – Warsaw, 2009. – P. 241-258.

Нові пам'ятки мезоліту Західного Поділля // *Археологічні дослідження Львівського університету*. – Львів, 2009. – Вип. 12. – С. 115-134.

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14 [статті: “Палеолітична стоянка Куличівка: культурний шар IV”. – С. 16-75 (співавт. Р.Коропецький); “Знахідки крем'яних артефактів на місці бернардинського костелу в Дубні”. – С. 377-384 (співавт. В.Гупало)].

Розкопки стоянок кам'яної доби в околицях Єзуполя // *Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень*. – Львів, 2010. – С. 53-57 [співавт. Р.Коропецький].

Дослідження поселення первісних пастухів IV–III тисячоліття до нашої ери // *Там само*. – С. 57-60 [співавт.: Я.Махнік, А.Гавінський, В.Пастеркевіч].

Нові унікальні археологічні об'єкти на Дрогобиччині // *Там само*. – С. 60-62 [співавт.: Я.Махнік, А.Гавінський, В.Пастеркевіч].

Бандрівський М.С.

Костяные наконечники палиев из Среднего Приднестровья: особенности стиля и проблема интерпретации // *Древние культуры Евразии. Материалы международной научной конференции*,

посвященной 100-летию со дня рождения А.Н.Бернштама. – Санкт-Петербург, 2010. – С. 123-127.

Образотворчі традиції на заході Українського Лісостепу у VII – на початку VI ст. до нар. Хр.: витоки і причини трансформації // Археологический альманах. – Донецк, 2010. – № 21. – С. 145-177.

Пам'ятки середньодністровської (західноподільської) групи ранньозалізного віку в центральноевропейській хронологічній шкалі та проблеми періодизації // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 76-113.

Прорезные зооморфные навершия на железных штырях в контексте проблемы карпато-предкавказских связей // Проблемы хронологии и периодизации археологических памятников и культур Северного Кавказа. XXVI “Крупновские чтения” по археологии Северного Кавказа. – Магас, 2010. – С. 37-40.

Східногальштатський імпорт – нове джерело для датування курганів середньодністровської (західноподільської) групи (за матеріалами усипальниці у Швайківцях біля Чорткова на Тернопільщині) // Археологічні студії. – Чернівці, 2010. – Вип. 4. – С. 22-27.

Булик Н.М.

Антоні Шнайдер (1825–1880): штрихи до портрета львівського археолога // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 440-453.

Археологія доби позитивізму у Східній Галичині: наукові пошуки та польові здобутки // Актуальні проблеми археології. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції на пошану І.С.Винокура. – Тернопіль, 2010. – С. 123-124.

Войнаровський В.М.

Вичинка шкіри на землях Східного Прикарпаття за пізньолатенського часу – раннього середньовіччя: причини та рівні спеціалізації // *Archeologia barbarzyńców 2008: powiązania i kontakty w świecie barbarzyńskim.* – Rzeszów, 2009. – S. 407–431.

Вапнярство черняхівської культури: археологічне відображення та інтерпретація // *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології.* – Чернівці, 2010. – Т. 9. – С. 9-40 [співавт. А.Войнаровський].

Вичинка шкіри ранньосередньовічним східнослов'янським населенням: домашнє заняття, громадське виробництво, ремесло // *Актуальні проблеми археології. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції на пошану І.С.Винокура.* – Тернопіль, 2010. – С. 68-71.

Керамічний комплекс виробничого поселення IV ст. н.е. Гряда І біля Львова // *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині.* – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 296-312.

Проблема культурной идентификации памятников III–V вв. н.э. типа Черепин (производственный комплекс Гряда І около Львова) // *Лесная и лесостепная зоны Восточной Европы в римское время и период Великого переселения народов.* – Москва, 2010. – С. 65-85.

Проблеми археологічного дослідження допоміжних ремесел черняхівської культури (вапнярство, вуглярство, дігтярство) // *Збірка тез доповідей Міжнародної наукової конференції “Черняхівська культура. Актуальні проблеми досліджень” (до 40-річчя археологічної експедиції КНПУ ім. М.П. Драгоманова) 15–17 жовтня 2010 р.* – Київ, 2010. – С. 20-24.

Гавінський А.М.

Археологічні розвідки у верхів'ях рік Ставчанки та Щирця у 2008 році // *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині.* – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 394-401.

Дослідження поселення первісних пастухів IV–III тисячоліття до нашої ери // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 57-60 [співавт.: О.Ситник, Я.Махнік, В.Пастеркевіч].

Нові унікальні археологічні об'єкти на Дрогобиччині // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 60-62 [співавт.: О.Ситник, Я.Махнік, В.Пастеркевіч].

Гупало В.Д.

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14 [статті: “До питання про планувальну структуру та забудову східної частини окольного города Звенигорода на Білці”. – С. 172-203; “Знахідки крем'яних артефактів на місці бернардинського костелу в Дубні”. – С. 377-384 (співавт. О.Ситник)].

Personalized devotional objects from 12th century Zvenygorod (Ukraine) // Rome, Constantinople and newly-converted Europe: Archaeological and historical evidence. Abstracts. Cracow, 21–25 september. – Cracow, 2010. – S. 51-52 [співавт. Н.Войцешук].

Reliquares from 17th and 18th century burials in Dubno (Ukraine) // Ibid. – S. 52-53 [співавт. Н.Войцешук].

Хрест-Релікварій “Хресна Дорога” XVII ст. // *Mente et rutro. Studia archaeologica Johanni Machnik viro doctissimo octogesimo vitae anno ab amicis, colleges et discipulis oblata.* – Ressorviae, 2010. – S. 445-449.

Конопля В.М.

Вироби з кременю, обсидіану і каменю поселення культури лінійно-стрічкової кераміки Медина на Івано-Франківщині // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 385-393.

Наукові студії. Зб. наук. праць / Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Винники, 2010. – Вип. 2 [статті: “Багатошарова пам’ятка Гончари поблизу Львова. – С. 91-118; “Археологічні дослідження в басейні річки Думни”. – С. 119-138 (співавт.: Н.Білас, І.Тимець); “Нова пам’ятка раннього періоду доби бронзи на Радехівщині”. – С. 139-144 (співавт.: Н.Білас, І.Тимець); “Нові знахідки металевих виробів періоду енеоліту, доби бронзи і ранньозалізного віку з території заходу України”. – С. 145-154 (співавт.: Г.Вітвицька, Р.Шумило)].

Пам’ятки доісторичного часу Буська та його околиць // Вісник Інституту археології. Львівський університет. – Львів, 2010. – С. 93-134 [співавт.: П.Довгань, Н.Стеблій].

Коропецький Р.Р.

Палеолітична стоянка Куличівка: культурний шар IV // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 16-75 [співавт. О.Ситник].

Розкопки стоянок кам’яної доби в околицях Єзуполя // Інститут українознавства ім. І.Крип’якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 53-57 [співавт. О.Ситник].

Лукомський Ю.В.

Археологічно-архітектурні дослідження оборонних споруд та вузла в’їзної брами замку в місті Жовква 2009 року // Жовква крізь століття. Матеріали наукової конференції, присвяченої 15-й річниці утворення ДІАЗу в Жовкві 22–24 квітня 2010 року. – Жовква, 2010. – Вип. 1. – С. 40–50 [співавт. Т.Іванишин].

Археолог княжої доби // Інститут українознавства ім. І.Крип’якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 150–153 [співавт. Д.Павлів].

Архітектурно-археологічні дослідження втрачених архітектурних об’єктів (на прикладі пам’яток Галича XII–XIII ст.) //

Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – Львів, 2010. – № 674: Архітектура. – С. 297–306 [співавт. В.Петрик].

До проблеми відтворення втраченої історичної забудови на вул. І.Федорова у Львові // Вісник Інституту “Укрзахідпроектреставрація”. – Львів, 2010. – Ч. 19. – С. 117–126 [співавт.: В.Петрик, М.Єгерський].

Рятівні архітектурно-археологічні дослідження решток церкви Святого Духа у Львові 2008 року // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 360-376 [співавт. В.Оприск].

Відтворення втраченої історичної забудови на вулиці Івана Федорова у Львові // Галицька Брама. – Львів, 2010. – № 10. – С. 17-19 [співавт.: В.Петрик, М.Єзерський].

Мацкевий Л.Г.

Археологічні дослідження в межиріччі Вісли, Дністра і Тиси у 2000–2007 рр. // Археологія / Інститут археології НАН України / Гол. ред. П.Толочко. – Київ, 2010. – № 4. – С. 134-136 [співавт. Г.Панахид].

Випускник історико-філософського факультету (1962 р.) // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Шляхами успіху. – Київ, 2010. – Т. 4. – С. 88.

До питання про мезоліт і палеоекологію Галицько-Городенківського Подністер'я. Проблеми методології // Галич і Галицька земля в доісторії і середньовіччі. Проблеми методології / Міністерство культури і туризму України; Державна служба з питань національної культурної спадщини; Національний заповідник “Давній Галич” / Ред. кол. О.Береговський, Л.Бойко, В.Дідух та ін. – Галич, 2010. – С. 100-106 [співавт. Г.Панахид].

Клепарів // Енциклопедія Львова / За ред. А.Козицького. – Львів, 2010. – Т. 3. – С. 237-239.

Конференція: Археологічні дослідження в межиріччі Вісли, Дністра та Тиси у 2000–2007 рр. // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 519–521 [співавт. Г.Панахид].

На пошану Михайла Рожка // Археологія / Інститут археології НАН України / Гол. ред. П.Толочко. – Київ, 2010. – № 2. – С. 124–128 [співавт. Г.Панахид, Р.Миська].

Павлові Пеняку – 50 // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 155–158.

Пам'яті Юліана Дороша (1909–1982). Фотомитець, краєзнавець, людина // Там само. – С. 178–183 [співавт. Д.Романова, Б.Микитів].

Транскарпатські культурно-історичні контакти у добу мезоліту на заході України // Transkarpackie kontakty kulturowe w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Muzeum Podkarpackie w Krośnie. Materiały konferencji, Krosno 24–25 listopada 2009 r. / Muzeum Podkarpatkji w Krośnie / Red. J.Gancarski. – Krosno, 2010. – S. 137–173 [współaut. H.Panakhhyd].

Sergei Bibikov and the archaeology of Western Ukraine // INQUA 501 – IGCP 521. Sixth Plenary Meeting and Field Trip, Island of Rhodes, Greece, 27 September – 5 October 2010. Abstract Volume. – Rhodes, 2010. – P. 125–126 [co-auth. P.Dolukhanov, H.Panakhhyd].

[Член редкол.]: Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – 522 с.

[Член ред. ради]: Науковий Вісник Українського Університету / Український Університет у Москві / Гол. ред. В.Ідзьо. – Москва, 2010. – Т. 15. – 198 с.

[Член ред. ради]: Українознавець / Міністерство освіти і науки України; Науково-дослідний інститут українознавства / Гол. ред. В.Ідзьо. – Львів, 2010. – Вип. 9. – 100 с.

Оприск В.Г.

Археологічні розкопки // St. Joseph's Home Journal (Журнал Дому Св. Йосифа). – Saskatoon, 2009. – Vol. 31. – №. 4 (115). – С. 11-23.

Рятівні архітектурно-археологічні дослідження решток церкви Святого Духа у Львові 2008 року // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 360-376 [співавт. Ю.Лукомський].

Павлів Д.Ю.

Археолог княжої доби // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 150-153 [співавт. Ю.Лукомський].

Рідкісний бронзовий меч з Буковини // Там само. – С. 66-69 [співавт. В.Петегирич].

Пошуки давніх пам'яток у межиріччі Лімниці та Свічі // Там само. – С. 63-66 [співавт.: Я.Махнік, В.Петегирич].

Лука (Войнилівська) і кургани Войнилівської височини: штрих з життя та наукової діяльності професора Яна Махніка // *Mente et rutro. Studia archaeologica Johanni Machnik viro doctissimo octogesimo vitae anno ab amicis, colleges et discipulis oblata.* – Ressorviae, 2010. – S. 235-245 [співавт. В.Петегирич].

Унікальне поховання поморської культури поблизу с. Заставне на Львівщині // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 258-272 [співавт.: Т.Милян, О.Осаульчук].

В пошуках старожитностей Долинщини // Добра справа (Долина). – 2010. – 5 січня [співавт. В.Петегирич].

Пеняк П.С.

Нові знахідки пам'яток угрів-мадярів в Україні // Історичні студії. Збірник наукових праць з проблем давньої і середньовічної історії та етнології. – 2010. – Вип. 3. – С. 22-29.

Пам'яті Михайла Потушняка // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Історія. – Ужгород, 2010. – Вип. 24. – С. 275-276.

Розкопки замкової церкви Ужгорода // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 345-353.

Ukrainian folk traditions and Ukrainian natural habits // IX International Conference “Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation”. – Київ, 2010. – S. 53.

Український гетьман з чеським корінням // *Náš kalendář* 2010. – Uzhorod, 2010. – S. 75-81.

Хто для нас даки – брати чи сусіди? // Новини Закарпаття. – 2010. – 27 березня.

Давні слов'яни Закарпаття в працях Федора Потушняка // Срібна Земля. – 2010. – 23 квітня.

Коли на Закарпатті з'явилося гончарство? // Там само. – 18 червня.

Нові знахідки артефактів угрів-мадярів в Україні // Там само. – 25 вересня, 2 жовтня.

Літописець слов'янства (до 145-річчя від дня народження Любора Нідерле) // Там само. – 15 жовтня.

Петегирич В.М.

Інститут у 2009 році // Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 3-16 [без підп.].

Пошуки давніх пам'яток у межиріччі Лімниці та Свічі // Там само. – С. 63-66 [співавт. Д.Павлів].

Рідкісний бронзовий меч з Буковини // Там само. – С. 66-69 [співавт. Д.Павлів].

Лука (Войнилівська) і кургани Войнилівської височини: штрих з життя та наукової діяльності професора Яна Махніка // *Mente*

et rutro. Studia archaeologica Johanni Machnik viro doctissimo octogesimo vitae anno ab amicis, colleges et discipulis oblata. – Ressorviae, 2010. – S. 235-245 [співавт. Д.Павлів].

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14 [статті: “Внесок Вітольда Ауліха у дослідження княжого Галича”. – С. 11-15; “Писемна культура еліти та “мовчазної більшості” у містах Надбужанщини княжої доби”. – С. 135-149].

Поховання заможної галичанки на Волині // Галич і Галицька земля в доісторії і середньовіччі. Проблеми методології. Матеріали міжнародної наукової конференції, Галич, 4 листопада 2010 р. – Галич, 2010. – С. 66-73.

У пошуках старожитностей Долинщини // Добра справа (Долина). – 2010. – 5 січня. [співавт. Д.Павлів].

Романова Д.Я.

Леоніду Георгійовичу Мацкевому – 75! // Археологія. – № 4. – Київ, 2010. – С. 146-148 [співавт. Г.Панахид].

Пам’яті Юліана Дороша (1909–1982). Фотомитець, краєзнавець, людина // Інститут українознавства ім. І.Крип’якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 178-183 [співавт.: Л.Мацкевий, Б.Микитів].

Томенюк О.М.

Юрій Полянський – дослідник терас Дністра // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Львів, 2010. – Вип. 38. – С. 340-356.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ,
СЕМІНАРАХ, СЕСІЯХ

Ситник О.С.

Археологічні дослідження палеолітичної пам'ятки Єзупіль I у 2009 р. // XXVI Konferencja Sprawozdawcza "Badania archeologiczne prowadzone w 2009 roku na terenie południowo-wschodniej Polski, zachodniej Ukrainy i północnej Słowacji" (Rzeszów, 16–17 marca 2010 r.) [співдоп.: Н.Булик, Р.Коропецький].

Маркіян Смішко – визначний археолог західноукраїнського краю (до 110-річчя з дня народження) // VII міжнародна наукова конференція "Археологія заходу України" (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Археологічні дослідження багаточислової пам'ятки Биків I у 2009 р. // VII Міжнародна наукова конференція "Археологія заходу України" (Львів, 19–21 травня 2010 р.) [співдоп.: Я.Махнік, А.Гавінський, В.Пастеркевич].

Проблеми палеоліту Галича // Міжнародна наукова конференція "Галич і Галицька земля в доісторії і середньовіччі. Проблеми методології" (Галич, 4 листопада 2010 р.) [співдоп. А.Богущий].

Проблеми і перспективи досліджень палеолітичних стоянок // Міжнародний науковий семінар "Археологія українсько-польського пограниччя" (Львів–Винники, 11–12 листопада 2010 р.) [співдоп.: А.Богущий, М.Ланчонт, Т.Мадейська].

Палеоліт на території Галича: проблеми і перспективи дослідження // Науковий семінар відділу археології Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України (Львів, 2 грудня 2010 р.).

Бандрівський М.С.

Внесок Маркіяна Смішка у вивчення пам'яток ранньозалізного віку Закарпатської України (за матеріалами розко-

пок курганів у с. Білках) // XXI наукова сесія НТШ (Львів, 5–27 березня 2010 р.).

Використання металевих посудин у культовій практиці середньодністровського населення у VII ст. до нар. Хр. // VII Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Центральноєвропейські імпорти та трофеї як нове джерело для датування курганів середньодністровської (західноподільської) групи доби раннього заліза // Міжнародна наукова конференція на пошану І.С.Винокура “Актуальні проблеми археології” (Кам’янець-Подільський, 23–25 вересня 2010 р.).

Булик Н.М.

Археологічні дослідження палеолітичної пам’ятки Єзупіль I у 2009 р. // XXVI konferencja sprawozdawcza “Badania archeologiczne prowadzone w 2009 roku na terenie południowo-wschodniej Polski, zachodniej Ukrainy i północnej Słowacji” (Rzeszów, 16–17 marca 2010 r.) [співдоп.: О.Ситник, Р.Коропецький].

Львівський археолог Антоні Шнайдер (1825–1880) // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Археологія доби позитивізму у Східній Галичині: наукові пошуки та польові здобутки // Міжнародна наукова конференція на пошану І.С.Винокура “Актуальні проблеми археології” (Кам’янець-Подільський, 23–25 вересня 2010 р.).

Львовская археология XIX – начала XX в.: научные поиски и достижения // Международная научная конференция “История археологии: личности и школы” (Киев, 5–8 октября 2010 р.).

Кераміка липицьких племен Верхнього Подністер’я // “Transkarpackie kontakty kulturowe w okresie latenskim, rzymskim i wczesnym sredniowieczu” (Кросно, 24–25 листопада 2010 р.) [співдоп.: Р.Берест, В.Гупало].

Войнаровський В.М.

Вапнярство на галицьких землях IX–XV ст. // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції” (Львів–Галич–Крилос, 26–27 січня 2010 р.).

Вапнярство черняхівської культури // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Вичинка шкіри ранньосередньовічним східнослов'янським населенням: домашнє заняття, громадське виробництво, ремесло // Міжнародна наукова конференція на пошану І.С.Винокура “Актуальні проблеми археології” (Кам'янець-Подільський, 23–25 вересня 2010 р.).

Проблема археологічного вивчення допоміжних ремесел черняхівської культури (вапнярство, вуглярство й поташництво, дегтярство) // Міжнародна конференція до 40-річчя археологічної експедиції НПУ ім. М.П. Драгоманова “Черняхівська культура. Актуальні проблеми досліджень” (Київ, 6–8 жовтня 2010 р.).

Production of lime in European Barbaricum of Roman time: transmission of technology and innovations // Міжнародна конференція “Transkarpackie kontakty kulturowe w okresie latenskim, rzymskim i wczesnym sredniowieczu” (Кросно, 24–25 листопада 2010 р.).

Гавінський А.М.

Відкриття нових курганів у межиріччі Свічі і Лімниці // XXVI звітна конференція “Археологічні дослідження проведені у 2009 р. на теренах Південно-Східної Польщі, Західної України і Північної Словаччини”, (Жешів, 16–17 березня 2010 р.) [співдоп.: Я.Махнік, Д.Павлів, І.Принада, В.Петегирич].

Археологічні дослідження багатошарової пам'ятки Биків I у 2009 р. // VII Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.) [співдоп.: Я.Махнік, О.Ситник, В.Пастеркевич].

Археологічні розвідки у межиріччі Ставчанки та Щирця у 2008 р. // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Гупало В.Д.

Планувальна структура та забудова східної частини окольного міста Звенигорода на Білці (розкопки 1965–1972 рр.) // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Personalized devotional objects from 12th century Zvenygorod (Ukraine) // Міжнародна конференція “Rome, Constantinople and newly-converted Europe: Archaeological and historical evidence” (Cracow, 21–25 September 2010 r.).

“Авторські” деволюціоналії мешканців Звенигорода у XII ст. // Міжнародний науковий семінар “Археологія українсько-польського пограниччя” (Львів–Винники, 11–12 листопада 2010 р.).

Dewocjonalia “autorskie” mieszkańców Dźwinogrodu w XII w. // Міжнародна конференція “Transkarpackie kontakty kulturowe w okresie lateńskim, rzymskim i wczesnym średniowieczu” (Krosno, 24–25 listopada 2010 r.).

Wczesnośredniowieczne miasto Dźwinogród (badania archeologiczne czerwiec-listopad 2010) // Posiedzenie Komisji prehistorii Karpat (Kraków, 26 listopada 2010 r.).

Конопля В.М.

Пам’ятки неолітичного часу на території Буського археологічного комплексу (Львівська область) // Регіональний науково-практичний семінар “Актуальні питання вивчення та збереження пам’яток історії та культури Галичини і Волині (Тернопіль, 15 квітня 2010 р.).

Центральноєвропейський обсидіан в індустріях давнього населення заходу України // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Матеріали нижніх культурно-хронологічних горизонтів з городища літописної Муравиці // Науково-теоретична конференція “Літописній Муравиці – 860 літ” (сmt. Млинів, Рівненська обл., 14–15 жовтня 2009 р.).

Коропецький Р.Р.

Археологічні дослідження палеолітичної пам'ятки Єзупіль I у 2009 р. // XXVI Konferencja Sprawozdawcza “Badania archeologiczne prowadzone w 2009 roku na terenie południowo-wschodniej Polski, zachodniej Ukrainy i północnej Słowacji” (Rzeszów, 16–17 marca 2010 r.) [співдоп.: О.Ситник, Н.Булик].

Культурний шар II палеолітичної стоянки Куличівка // VII Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Лукомський Ю.В.

Архітектурно-археологічні дослідження 2009 року у Лаврові // Наукова конференція “Культурна спадщина Західно-українського регіону (до 75-річчя Володимира Вуйчика)” (Львів, 17 грудня 2009 р.).

Архітектурний загін Галицької археологічної експедиції // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції (на пошану Вітольда Ауліха)” (Львів–Крилос–Галич, 26–27 січня 2010 р.).

Археологічні дослідження в Крилосі: досвід картографування археологічних розкриттів та відтворення історичної забудови княжого Галича // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції (на пошану Вітольда Ауліха)” (Львів–Крилос–Галич, 26–27 січня 2010 р.) [співдоп. В.Петрик].

Архітектурно-археологічні дослідження та археологічний нагляд на території Василіанського монастиря в Лаврові у 2009 р. // Науково-методичний семінар “Організація реставраційних робіт на пам'ятках архітектури” (Львів, 23 лютого 2010 р.).

Археологічно-архітектурні дослідження оборонних споруд та вузла в'їзної брами замку в місті Жовква 2009 року // Міжнародна наукова конференція “Жовква крізь віки” (Жовква, 22 квітня 2010 р.).

Ми́нулорі́чні розкопки ки́ївської Деся́тинної церкви // Наукова конференція “П’яті “Ольжині читання” (Пліснеськ, 7 травня 2010 р.).

Результати археологічних досліджень монастиря св. Онуфрія у Лаврові 2009 р. // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

До питання про угорські впливи на сакральну архітектуру Галича XII–XIII ст. // Другий міжнародний історикомистецький форум “Київська Русь – Угорщина – Україна” (Сколе, Львівська обл., 28 жовтня 2010 р.).

Галич і Лаврів – тяглість архітектурної традиції // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля в доісторії і середньовіччі. Проблеми методології” (Галич, 4 листопада 2010 р.).

Піч для випалу цегли XIV–XV ст. у Володимирі-Волинському // Міжнародний науковий семінар “Археологія українсько-польського пограниччя” (Винники, 11–12 листопада 2010 р.) [співдоп. С.Панишко].

Оприск В.Г.

Початок та перші роки роботи Галицької експедиції // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції (на пошану Вітольда Ауліха)” (Львів–Кринос–Галич, 26–27 січня 2010 р.).

Середньовічний Самбір за археологічними матеріалами // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Павлів Д.Ю.

Прадавні кургани Войнилівської височини // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції (на пошану

Вітольда Ауліха)» (Львів–Кринос–Галич, 26–27 січня 2010 р.) [співдоп. В.Петегирич].

Відкриття нових курганів у межиріччі Свічі і Лімниці // XXVI звітна конференція “Археологічні дослідження проведени у 2009 р. на теренах Південно-Східної Польщі, Західної України і Північної Словаччини”, (Жешів, 16–17 березня 2010 р.) [співдоп.: Я.Махнік, В.Петегирич, І.Принада, А.Гавінський].

Унікальний бронзовий меч з Буковини // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Підсумки досліджень багатошарових пам’яток в околицях Грушева на Львівщині // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.) [співдоп. Н.Войцешук].

Багатошарова пам’ятка Грушів II // Міжнародний науково-практичний семінар “Археологія українсько-польського пограниччя” (Львів–Винники, 11–12 листопада 2010 р.) [співдоп. Н.Войцешук].

Пеняк П.С.

Федір Потушняк як археолог // Міжнародна наукова конференція “Науковий і мистецький світ Федора Потушняка”, присвяченої 100-річчю від дня народження видатного українського письменника і вченого Федора Потушняка (Ужгород, 15–16 квітня 2010 р.).

Археологічна спадщина Федора Потушняка (до 100-річчя з дня народження) // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Культурні рослини ранньосередньовічної Європи (за писемними і археологічними даними) // Міжнародна наукова конференція “Флора малих міст” (Кам’янець-Подільський, 29 червня – 1 липня 2010 р.).

Петегирич В.М.

Дослідження княжою Галича у науковій спадщині Вітольда Ауліха // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції (на пошану Вітольда Ауліха)” (Львів–Крилос–Галич, 26–27 січня 2010 р.).

Прадавні кургани Войнилівської височини // Науковий семінар “40 років Галицькій археологічній експедиції (на пошану Вітольда Ауліха)” (Львів–Крилос–Галич, 26–27 січня 2010 р.) [співдоп. Д.Павлів].

Відкриття нових курганів у межиріччі Свічі і Лімниці // XXVI звітна конференція “Археологічні дослідження, проведені у 2009 р. на теренах Південно-Східної Польщі, Західної України і Північної Словаччини” (Жешів, РП, 16–17 березня 2010 р.) [співдоп.: Я. Махнік, Д. Павлів, І. Принада, А.Гавінський].

Пам’ятки княжої доби у дослідженнях Маркіяна Смішка // XXI наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка. Восьмі Пастернаківські читання. Маркіян Смішко та львівські дослідження з археології другої половини XX століття (до 110-ї річниці від народження) (Львів, 25 березня 2010 р.).

Белз у подорожніх Записках Мартіна Груневега // VII міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 19–21 травня 2010 р.).

Поховання заможної галичанки на Волині // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля в доісторії і середньовіччі. Проблеми методології” (Галич, 4 листопада 2010 р.).

Дві рідкісні знахідки княжої доби з Сокаля на Львівщині” // Міжнародний науковий семінар “Археологія українсько-польського пограниччя”, (Львів–Винники, 11–12 листопада 2010 р.).

Принада І.Б.

Відкриття нових курганів у межиріччі Свічі і Лімниці // XXVI звітна конференція “Археологічні дослідження,

проведені у 2009 р. на теренах Південно-Східної Польщі, Західної України і Північної Словаччини” (Жешів, 16–17 березня 2010 р.) [співдоп.: Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегирич, А. Гавінський].

Стежками давнього кам'яного віку по Тернопілля понад 70 тисяч років тому

Мало хто з пересічних людей знає про те, що кілька десятків тисяч років тому на території України панували тундра і тундро-степ, що тут водилися стада мамонтів, волохатих носорогів, печерних ведмедів і північних оленів, а найголовніше – що жили тут люди, які полювали на цих тварин. Люди були подібні (і не зовсім подібні) до нас – тепер говорять про окрему неандертальську расу, яка пов'язана з *Homo sapiens* хіба що на 0,5 %.

Про це нам свідчать сліди проживання, які залишили наші далекі предки, а може й не предки...? Дуже багато питань залишаються дотепер нез'ясованими і потребують подальшого вивчення. Цим, переважно, і займаються науковці Палеолітичної експедиції нашого Інституту.

За кількістю пам'яток палеоліту і станом їх вивчення Україна посідає одне з провідних місць в Європі, однак досліджена вона дуже нерівномірно. До найкраще досліджених регіонів належать Крим і басейн Дністра. Тернопільський регіон на Поділлі як палеолітичний осередок визрів в останні десятиліття, але вже зацікавив спеціалістів різних наукових дисциплін на міжнародному рівні. У 1970–1990-х роках тут проводилися комплексні розкопки на таких стоянках, як: Пронятин, Великий Глибочок, Ігровиця, Долішній Івачів тощо. Проводилися також інтенсивні розвідувальні роботи, внаслідок чого тепер у радіусі 30 км на північ від Тернополя маємо 25 стоянок палеоліту різного стану збереження і вивчення.

Із застосуванням новітньої методики досліджень назріла потреба переосмислення багатьох питань палеолітознавства, серед яких головними є палеохронологічні аспекти з абсолютно різним датуванням та формами адаптації первісних людей до навколишнього середовища. За останні роки потужно зросла база палеогеографії і геоморфології палеолітичних стоянок, головню завдяки співпраці зі спеціалістами природничих наук, і особливо – з колегами з Польщі.

Враховуючи сказане, у 2010 р. Палеолітична експедиція під керівництвом автора спільно з групою геологів четвертинного періоду з України, Польщі, Словаччини (проф. Андрій Богуцький, проф. Марія Ланчонт, проф. Тереза Мадейська, проф. Юрій Хлахула, доц. Андрій Яцишин), а також палеозоологів із Варшави, докторів Магди та Мацея Крайцажів, малаколога зі Львова, доц. Романа Дмитрука провела комплексні археологічно-природничі дослідження стоянок середнього і пізнього палеоліту Пронятин та Ігровиця Тернопільського району. Крім автора, в дослідженні пам'яток брали участь й інші працівники відділу археології – Руслан Коропецький, Наталя Булик, Андрій Гавінський, Яна Яковишина, Олена Томенюк, аспірантка Марія Данилів. Розкопки велися силами студентів-археологів 2 і 3 курсів історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Головна мета полягала у дослідженні найперше природничих аспектів – реконструкції палеорельєфу, умов формування і захоронення культурних решток.

Пам'ятка Пронятин розміщена за 800 м на північний схід від с. Пронятин, за 3–5 км від північних околиць Тернополя, в ур. Гора Круча (тепер с. Пронятин входить у міську зону обласного центру Тернополя). Стоянка розташована у верхній частині крутого привододільного схилу, на висоті приблизно 20–30 м від рівня заплави правого берега р. Серет (лівої притоки Дністра).

Пам'ятка Пронятин відкрита розвідками автора у 1977 р., досліджувалася у 1977–1981, 1984, 1985 рр. Культурний шар

залягає на глибині 2,0–2,35 м у суглинистому горизонті, який датовано 85 ± 7 тис. р. тому.

Потужність культурного шару – 20–30 см (у цьому про шарку знайдена більшість археологічного матеріалу). За 7 попередніх польових сезонів розкопано 500 м² на площі, на якій виявлено 6,5 тис. крем'яних виробів, окремі остеологічні знахідки викопних тварин (мамонта, зубра, волохатого носорога, оленя), розсіяні вуглики від вогнищ і знахідку первісного мистецтва. Пам'ятка відома серед вітчизняних і зарубіжних вчених.

З метою додаткового вивчення стратиграфії та геоморфологічних особливостей у 2010 р. закладено 4 прирізки-шурфи площею до 30 м². Археологічні матеріали (біля 25 предметів) знайдені лише у прирізках 3 і 4. Це переважно крем'яні відщепи, один нуклеус, 2 скребла-ножі на левалузьких відщепах. Виразно домінує так звана левалузька техніка розщеплення, яка має дископодібно-радіальний характер підготовки поверхні розколювання. У новій зачистці 5, закладений за 20 м від розкопу, виявлено непорушений комплекс горохівського (за А. Богуцьким) ґрунтового комплексу. Це був час відносного потепління, але на завершальній його стадії (80–70 тис. р. тому) клімат знову змінився на нове похолодання. Відклади детально опрацьовані згаданими геологами та палеозоологами, на результати яких очікуємо в найближчий час.

Пам'ятка Ігровиця I розміщена на вершині крутого схилу лівого берега невеличкої річки Ігри – лівій притоки Серету. Це південні околиці с. Ігровиця, приблизно 20 км північніше Тернополя. На привершинній ділянці схилу, на висоті близько 50 м від рівня річки є недіючий піщаний кар'єр, у якому і було знайдено перші крем'яні вироби.

Місце перебування відкрито автором у 1981 р. У 1988 р. експедицією проведено археологічні розкопки, що дали можливість зафіксувати два різновікових культурних горизонти, розділених стерильним прошарком суглинків. Закладено

розкоп площею 60 м², але досліджено лише 27 м². У 1996 р. зроблено прирізку 6 м², що мала на меті поглиблене вивчення стратиграфічних умов залягання культурних шарів та планіграфічних особливостей захоронення матеріалів.

Отже, верхній – перший (І) культурний шар залягав на глибині 1,7 м, у нижній частині верхнього горизонту верхньоплейстоценових лесів, на контакті з дубнівським (за А. Богуцьким) викопним ґрунтом. У 1988–1989 рр. у ньому виявлено потужний виробничий центр первинного розщеплення сировини пізньопалеолітичної стоянки-майстерні (на площі 4 м² перебувало понад 6 тис. крем'яних знахідок).

Шар II мустьєрського часу зафіксований у соліфлюкційній пачці горохівського ґрунтового комплексу (рісс-вюрм – вюрм I) на глибині 2,4–3,2 м.

*Ігровиця І. 2010. Розкоп І.
Рівень залягання мустьєрського шару ІІ*

У 2010 р. зроблено прирізку зі східного боку розкопу (20 м²), у якій виявлено лише кілька предметів культурного шару I і понад 150 виробів культурного шару II (усі – крем'яні артефакти – нуклеуси, скребла, ножі, вістря левалуа, численні пластини та відщепи). Жодної кістки плеїстоценових тварин, хоч у попередні роки ми знаходили тут рештки мамонта, первісного коня, бізона, північного оленя і навіть песця, що загалом свідчило про дуже холодний (аж до арктичного) клімат.

За технікою виготовлення знарядь мустьєрський комплекс подібний до Пронятина, але розвинутіший, різноманітніший. За попереднім абсолютним датуванням культурний шар II (середній палеоліт) Ігровиці I датовано приблизно 70 тис. р. тому.

Отже, нові археологічно-геологічні дослідження двох важливих палеолітичних стоянок у Тернопільському районі значно розширяють нашу джерельну базу, виявляють багато нових характеристик пристосування неандертальської (і сучасної) людини до зміни природних умов далекого минулого людства.

О. Ситник

Розкопки багатшарового поселення Середнє на Івано-Франківщині

У сезоні 2010 р. спільна українсько-польська експедиція продовжувала вивчати багатшарове поселення Середнє I (Івано-Франківська обл. Калуський р-н). Воно розташоване на високому важкодоступному пагорбі (330 м н. р. м.) в урочищі “Середнянська Гора”, що здіймається над широкою долиною річок Болохівки та Сивки. З південного схилу гори з великою силою б'є споконвічне джерело крижаної води. Таке місце було дуже привабливим для людей у різні часи. Підтвердженням цього були результати минулорічних розвідувальних робіт. Тут виявлено окремі крем'яні вироби та фрагменти глиняного посуду,

які належать різним археологічним культурам – від епохи фінального палеоліту до ранньозалізного часу.

З метою максимального дослідження пам'ятки в різних місцях було закладено ряд розкопів та траншей загальною площею 1100 м². Встановлено, що значна її частина зруйнована інтенсивною оранкою. Відносно збереженою залишалась найвища ділянка у західній частині “Гори”. Саме тут на глибині 50 см трапилися об'єкти давніх поселенців. У розкопі довжиною 60 м і максимальною шириною 40 м зафіксовано частину рову укріпленого поселення гальштатського часу ранньозалізного віку (І тисячоліття до н. е.). У плані він мав півокруглу форму, орієнтований з північного сходу на південний захід, шириною близько 2 м і довжиною в межах розкопу 42 м. На рівні материкової жовтої глини об'єкт виділявся заповненням ґрунту сірого кольору. У перерізі рів мав півокруглі, нахилені до середини стінки і рівне дно глибиною 0,8 м від рівня виявлення. Вздовж східної, зовнішньої сторони рову, за 2 м від нього проходив менших розмірів ровик. У поперечному перерізі він мав прямі або ледь нахилені до середини стінки та рівне дно глибиною 20–30 см. У його заповненні траплялися більших розмірів каміння та окремі фрагменти кераміки. Очевидно, в ровик вкладалися дерев'яні колоди, утворюючи захисну лінію – частокіл.

За 7 м на північ від початку рову зафіксовано наступний об'єкт аналогічної форми. Простір між ними можна трактувати, як вхід на поселення. У цьому ж місці виявлені сліди від потужних стовпів діаметрами 40 см, які, ймовірно, були конструктивними елементами “брами”. Аналогічний вхід із брамою зафіксовано на поселенні ранньогальштатського періоду в Бикові на Дрогобиччині.

Необхідно було з'ясувати ситуацію у центральній частині майдану. Розкопом розмірами 10×10 м та траншеєю розмірами 40×2,5 м охоплено майже усю його площу по лінії захід–схід. Тут зафіксовано 10 слідів від стовпових ям діаметрами 20–30 см, глибиною 15–35 см. Окремі з них утворювали прямі

*Залишки рову та частоколу
укріпленого поселення
гальштатського періоду*

лінії та прямокутні кути, що може свідчити про існування наземних споруд стовпової конструкції.

Тому припускаємо, що в результаті досліджень зафіксовано поселення укріпленого типу, захищеного ровом та дерев'яною загородою-частоколом, із в'їздом у центральній частині, забезпеченого брамою. Виявлена кераміка в об'єктах має близькі аналогії з матеріалами раннього гальштатського періоду українського Прикарпаття, зокрема з подібної пам'ятки Биків, яка згідно з аналізами на C^{14} датується другою половиною

X ст. до н. е. Попередньо цим часом можна датувати й поселення в Середньому.

Крім об'єктів та знахідок гальштатського часу, на пам'ятці виявлено крем'яні вироби свідерської культури фінального палеоліту, кераміку культури лійчастого посуду IV–III тис. до н. е. та культури шнурової кераміки доби бронзи.

А. Гавінський, В. Пастеркевич, І. Принада

Розкопки поселення ранніх землеробів

У 2010 р. продовжувалися дослідження унікального комплексу которинських городищ на Дністрі (Львівська обл., Жидачівський р-н). Основну увагу було зосереджено на поселенні культури лійчастого посуду (КЛП) доби енеоліту,

розташованой в пункті Которини ІІІ, в урочищі “Дві Рогатки”. Місцем для селища було обрано важкодоступний, природно-захищений високий (70 м) правий берег Дністра, який прорізаний чисельними ярами та урвищами. Правічний буковий ліс, який росте в цьому місці, забезпечив максимальний стан збереженості пам’ятки.

У процесі минулорічних розвідувальних робіт зафіксовано потужний культурний шар у вигляді значної кількості виробів із кераміки та кременю, під яким простежувались сліди від житлово-господарських об’єктів. Такі факти свідчили про тривалість проживання у цьому місці і ведення інтенсивного господарства.

З метою з’ясування характеру та розмірів поселення закладено кілька розкопів і траншей загальною площею 300 м². У розкопі № 1 (120 м² площі) на глибині до метра від сучасної поверхні, на рівні світло-коричневого піску зафіксовано залишки наземної споруди стовпової конструкції. Об’єкт мав вигляд плями гумусованого ґрунту прямокутної форми із заокругленими кутами довжиною 10 м і шириною в межах розкопу 4 м (інша її частина входила у східну стінку розкопу). Під заповненням плями трапилися сліди від 24 стовпових ям, діаметром 20–30 см. Окремі з них були досить плиткими, а були й глибокі – до 30 см. 18 слідів від стовпів утворювали більш-менш пряму лінію у напрямі південь-північ. Долівка споруди нерівна, в окремих її місцях помітні нерегулярні заглиблення та плями глибиною 5–10 см. У південному куті – яма діаметром 90 см і глибиною 20 см. В її заповненні знайдено розвалений горщик та кілька кісток. Поза межами споруди зафіксовано залишки чотирьох вогнищ, які залишили сліди випаленого ґрунту до червоного та охристого кольору.

У розкопі № 1 також зафіксовано чотири господарські ями округлої та овальної форми. В їх заповненні знайдено значну кількість фрагментів кераміки, кісток тварин та крем’яних виробів.

Розкоп № 2 (62 м² площі) закладений за 50 м на південь, на сусідньому мисі. На глибині 60 см від денної поверхні, на рівні материка виявлено дев'ять слідів від стовпових ям округлої форми діаметром 20–50 см, глибиною до 20 см. Вони вкладались у лінії і утворювали кут споруди чотирикутної форми, орієнтованої на північний схід. У західній частині розкопу трапились три господарських ями, дві з яких розкрито частково, а одну повністю. Найбільшою з них була яма № 27. Вона округлої форми, діаметром 1,6 м, глибиною 1,4 м від рівня виявлення. В її заповненні знайдено одну посудинку, чималу кількість фрагментів кераміки, кістки тварин та крем'яні вироби.

Найбагатшою була траншея № 3. Вже на глибині 20 см зафіксовано господарську яму давньоруського часу. Вона округлої форми діаметром 2 м і глибиною 90 см. Її стінки дуже нахилені до середини і плавно переходять в округле дно. У заповненні знайдено чимало фрагментів посуду.

Речовий матеріал, виявлений під час досліджень, нараховує близько 10 тис. екземплярів, з яких близько 2 тис. належить до новітнього часу, решта до КЛП.

*Вироби культури
лійчастого посуду*

Кераміка КЛП представлена типовими формами лійчастоподібного посуду, серед якого можна виокремити горщики, чаші, миски, фляги, черпаки. До виробів із глини належать пряслиця та мініатюрні модельки сокирок. Чималою кількістю репрезентовані вироби з кременю, каменю та кістки.

На основі отриманого матеріалу можна зробити висновок, що поселення було досить довготривалим, на що вказує товщина культурного шару (60 см) та чимало об'єктів, які в окремих

випадках накладаються один на одного. Давні поселенці вели також інтенсивне господарство, що підтверджують знахідки кісток тварин та наявність господарських ям. Існування наземних жител стовпової конструкції вирізняє пам'ятку Которини серед інших поселень культури лійчастого посуду басейну Верхнього Дністра та Західного Бугу. А її місцеперебування на пограниччі з трипільською культурою дає нові дані про взаємодії між цими культурами.

У хронологічному плані, пам'ятку попередньо можна віднести до пізньої фази її розвитку (початок III тис. до н. е.), на що вказують й знахідки трипільської кераміки етапу СІІ. Хоча деякі форми посуду можуть відноситися до більш раннього, класичного періоду.

А. Гавінський, Я. Махнік, В. Пастеркевич

Дослідження курганів на Прикарпатті

У серпні 2010 р. Долинська археологічна експедиція Інституту українознавства ім. І Крип'якевича НАН України та Долинського краєзнавчого музею "Бойківщина" Тетяни та Омеляна Антоновичів проводила дослідження поблизу с. Підліски Долинського р-ну Івано-Франківської обл. Ще у 1874 р. відомий краєзнавець А. Шнайдер згадував про таємничі могили неподалік г. Бабич, помилково віднісши їх до с. Велдіж у Долинському повіті. Нами встановлено, що насправді ця пам'ятка розташована на захід від с. Підліски (колись Нягрин) на північному, спадаючому у долину р. Свічі схилі гори Бабич, яка входить до пасма Крайових низькогірних Горган. Тут, на своєрідній полонині, на площі майже 8 га зафіксовано 152 курганоподібні насипи діаметром від 3 до 8 м і висотою від 0,3 до 1 м. Таке географічне та топографічне розташування курганів незвичне для наших теренів, отже варто було з'ясувати, чи це археологічні об'єкти, та до якого часу і культури вони

можуть належати. Для розкопок обрано одну із невеликих, але добре збережених могил у центральній частині урочища. Висота кургану сягала 0,7 м, а діаметр 5,6 м. Під його насипом на рівні материка виявлено три об'єкти. У центрі розташований напівкулястої форми глиняний горбик розміром $0,6 \times 0,55$ м із горизонтальними відбитками дерев'яних прутів товщиною 3–5 см. У північно-східній частині кургану зафіксовано два невеликих вогнища. В одному з них, окрім тонкого прошарку попелу, деревного вугілля та обпаленого каміння, виявлено кілька дрібних уламків ліпної, повторно перепаленої, розшарованої кераміки. Цікаво, що під насипом, навколо центру кургану і об'єктів, є своєрідний “кромлех” – кільце із 42 великих каменів. У північно-західній частині “кромлеха” замість каміння зафіксовано рештки загорожі із дерев'яних, вбитих у материковий ґрунт кілків, які продовжували лінію, утворену каменями. Діаметр площі, обмеженої кам'яним колом, становить близько 4 м. Оскільки слідів поховання в кургані не виявлено, припускаємо, що це міг бути кенотаф – символічна

Дослідження кургану в Підлісках на Долиниці

поховальна споруда без решток померлого. Однак не виключено, що ми натрапили на особливий сакральний об'єкт типу жертovníка, який складався із “священної огорожі”, вогнищ і якоїсь цікавої конструкції (можливо, стовпа з дерев'яних прутів, обмазаних глиною) в центрі. Пізніше над жертovníком було споруджено насип. Незадовільний стан кераміки не дозволяє з певністю датувати та визначити культурну приналежність об'єктів, хоча подібна будова курганів спостерігалась на могильнику пізньоримського часу (культура карпатських курганів) поблизу с. Нижній Струтин, що за 20 км на північний схід від нашої пам'ятки.

Окрім розкопок, розвідкові роботи проведено у міжріччі Гнилої Липи, Свіржа та Дністра в межах Рогатинського Опілля. З метою виявлення, картографування, обмірів, фотофіксації та встановлення стану збереженості курганів, обстежено мальовничі терени поблизу сіл Вишнів, Журавеньки, Козарі, Колоколин, Букачівці, Витань у Рогатинському р-ні Івано-Франківської обл., де знайдено 37 невідомих досі прадавніх могил, які можуть датуватися ранньою та середньою добою бронзи, ранньозалізним часом і княжою добою. Нововиявлені пам'ятки увійдуть до великої за обсягом праці – “Каталогу прадавніх курганів Верхньої Наддністрянщини”, яка готується у відділі археології інституту.

Д. Павлів, В. Петегурич

Зольник у с. Залісся на Борщівщині: нові матеріали і нова інтерпретація

Територія Західного Поділля, як і більшість земель нашої держави, в археологічному плані вивчена ще недостатньо. Зокрема, це стосується пам'яток періоду раннього заліза, який на Середньому Придністров'ї презентує група курганів і кургано-подібних пам'яток кін. VIII – поч. VI ст. до н. е. Менше уваги

приділялось вивченню поселень творців цих курганів, на яких, на відміну від останніх, рідко виявляють якісь ефектні речі.

Винятком в цьому стала пам'ятка біля с. Залісся Борщівського р-ну на Тернопільщині, досліджена О. Ганіною 1969–1970 рр. Тоді київською дослідницею на площі до 300 м² проведено розкопки, на яких відкрито низку об'єктів, схарактеризованих як наземні прямокутні споруди із залишками печей і вогнищ (Ганіна, 1984, с. 68–79). Однак ні планів цих споруд, ні знахідок з конкретних об'єктів опубліковано не було. Хоча знайдений О. Ганіною матеріал – винятково цікавий: уламки розписних хінських та сіроглиняних лещоських амфор, фрагменти поліхромних родоських та навкратійських кіликів, – вражає своєю різноманітністю. До тепер розглядувана пам'ятка в Заліссі залишається єдиною, висунутою так далеко на захід Українського Лісостепу, на якій виявлено давньо-грецький керамічний імпорт.

У 2010 році Західноподільська гальштатська археологічна експедиція Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України провела повторні обстеження згаданої пам'ятки в Заліссі. Нас зацікавили кілька обставин: 1 – місце, на якому О. Ганіна проводила розкопки – “високий пагорб, відомий у місцевого населення під назвою Козацька Могила”. З досвіду знаємо, що там, де є поселення, на топонім “Могила” та похідні від нього, як правило, не натрапляємо. Отже, тут міг виявитися якийсь інший тип пам'ятки, але аж ніяк не поселення; 2 – певним підтвердженням висловленого здогаду було й те, що найближча річечка і джерела перебувають у радіусі не менше 250–300 м від пам'ятки в Заліссі. Для розташування поселень (настільки віддалених від води) це теж є нетиповим; 3 – врешті, розміщення пам'ятки на вершині водороздільного відрогу (на одній з ландшафтних домінант) наштовхувало на припущення про ймовірність існування тут якогось культового або поховального об'єкту.

Перевіркою на місці встановлено, що урочище, на якому 1970 р. проводила розкопки О. Ганіна, має назву “Могилки” і

там справді досі існує округле підвищення діаметром до 30 м, і воно приблизно на 0,8–1,1 м підноситься над довколишньою поверхнею і дуже нагадує розораний курган.

Проведеними у 2010 р. розкопками стверджено, що під орним шаром залягає майже суцільний шар (з лінзоподібними прошарками) злистого ґрунту з великою кількістю вуглинок, попелу і археологічних знахідок, в основному, кераміки, тваринних кісток, більших і менших кусків печини і обмазки з відбитками прутів та дерев'яного каркасу. Товщина цього шару 0,4–0,7 м, при цьому до країв він тоншає. Усі ці характеристики типові для специфічного різновиду культових об'єктів кінця бронзової – ранньозалізної доби, а саме, зольників. За всіма ознаками і пам'ятка, яку О. Ганіна інтерпретувала як поселення, була зольником (хоча не виключаємо, що саме поселення було в найближчій до цього зольника місцевості, свідченням чого є уламки посуду, грудочки перепаленої глини та кісточки, які нерідко траплялися на прилеглих полях).

Поновленими 2010 р. на зольнику в Заліссі розкопками уточнено стратиграфію об'єкту, схарактеризовано склад його шарів і прошарків, і, крім того, виявлено значну колекцію уламків посуду. Серед останнього, крім фрагментів ліпних посудин із наліпним карбованим джгутом під вінцями і наскрізними проколами по краю, знайдено уламки сіроглиняних кружальних посудин місцевого та імпортного (в основному, Лесбос) походження, а також фрагмент культового керамічного виробу – ступицю колеса з чотирма обламаними спицями. Прямі аналогії цьому керамічному колесу відомі у класичній Гальштатській культурі, де вони використовувались на чотириколісних керамічних платформах (без дишла і запрягу), на яких був великий, нерідко орнаментований казан. Такі платформи (подібно до бронзових чотириколісних платформ Середнього і Верхнього Подунав'я) мали, як припускають, винятково ритуальний характер і могли використовуватися під час поховальних обрядів. Територіально найближча до нас знахідка такої чотириколісної керамічної платформи відома з пох. № 4270

на могильнику Дамаслав під Вроцлавом (Gediga, 2009, s. 190, гус. 7), коліщатка з якого є майже точною аналогією до щойно знайденого в Заліссі.

Отож, поєднання в матеріалах останнього різновекторних імпортив: привізного центрально-середземноморського посуду і ритуального виробу культур Гальштатського Світу може свідчити не лише про добре налагоджені торгово-обмінні контакти за тої доби, але й про надзвичайно цікавий тип вірувань і обрядовості, який склався у середньодністровського населення за сім століть до народження Христа.

М. Бандрівський

Дослідження поселення княжої доби на Жовківщині

Згідно з договором між Інститутом та Рятівною археологічною службою Інституту археології НАН України проведено дослідження на пам'ятці археології Любеля III, що має ввійти у зону будівництва шахти. Вона розташована між селами Любеля, Кулява та Деревня Жовківського р-ну Львівської обл. і розміщена за 3 км на північний захід від моста через р. Дерев'янку в с. Деревня та за 2,8 км на північ від церкви у с. Кулява.

Географічно пам'ятка розташована на одній з ділянок рівнини Малого Полісся між названими населеними пунктами. Ця місцевість характеризується плоскими, ускладненими западинами та піщаними горбами, рельєфом, на якому придатними для сезонного перебування, тимчасового чи довшого заселення були лише невисокі піщані підвищення, оточені різнотравними луками. Одна з таких ділянок, що охоплює зарослу кущами, заболочену западину та розміщений східніше неї піщаний горб (урочище "Ріпницько") стала об'єктом досліджень Жовківської госпдоговірної археологічної експедиції Інституту.

Трьома розкопами, що склалися з окремих секторів на поселенні Любеля III, відкрито площу понад 1200 м². Культурний шар на пам'ятці слабо виражений і містить окремі фрагменти кераміки XI–XII ст., крем'яні відщепи та мало діагностичні фрагменти кераміки, ймовірно, доби енеоліту.

Тільки на третьому розкопі (три сектори), який було закладено східніше від двох попередніх, на дещо вищому задернованому піщаному пагорбі вдалося знайти виразні сліди поселення. Тут досліджено вісім археологічних об'єктів і серед них одне поховання. Серед виявлених об'єктів виділяються дві ями (господарська і яма-вогнище), в заповненні яких віднайдено чималу кількість кісток тварин та керамічного матеріалу, який можна датувати XI–XII ст.

Дещо несподіваним і загадковим стало відкриття на місці дослідженого поселення тілопокладного ґрунтового поховання. Воно було здійснене за християнським обрядом у випростаному положенні, в ямі видовженої прямокутної форми із заокругленими кутами, орієнтоване головою на захід і не супроводжувалося поховальним інвентарем. У піщаній засипці

поховання віднайдено кілька уламків кераміки, яка синхронна часу існування поселення та крем'яний відщеп. Враховуючи ці дані, можна стверджувати, що поховання здійснено не раніше XII ст. Стан збереження кістяка поганий, що могло б свідчити про його досить тривале перебування у піщаному ґрунті. Можливо, що тут поховали одного з мешканців цього тимчасового поселення. Конкретнішу відповідь щодо хронології цього поховання міг би дати аналіз кісток радіовуглецевим методом.

Слабка насиченість культурного шару археологічними матеріалами, відсутність стаціонарних житлових споруд, наявність тільки трьох об'єктів, датованих керамікою, на відкритій площі у 1200 м², свідчать, що пам'ятка Любеля III, ймовірно, функціонувала як тимчасове сезонне стійбище пастухів XI–XII ст. Воно було розташоване у тій зоні Малого Полісся між Львовом та Белзом, про яку Галицько-Волинський літопис згадує ще в середині XIII ст. як про “белзькі поля”, де, очевидно, не було великих поселень, які б привернули увагу літописця. З врахуванням природно-географічних факторів тут за княжої доби могли існувати невеличкі поселення, своєрідні хутори чи навіть окремі господарства. Цікаво, що певні риси такої системи заселення існують на цій території до наших днів. Адже поруч з більшими сучасними селами цієї зони Малого Полісся (Туринка, Любеля, Деревня, Кулява), які згадуються у писемних джерелах щойно з XV–XVII ст., спостерігаємо безліч малих присілків, хуторів та окремо розташованих індивідуальних житлово-господарських комплексів.

В. Петегирич, Д. Павлів, І. Принада, Р. Коронецький

ВІДДІЛ ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

2010 рік приніс для відділу суттєві зміни. Зі смертю директора Інституту, академіка Я. Д. Ісаєвича (24.06.2010) відділ втратив керівника і від липня виконання обов'язків завідувача покладено на В. С. Александровича.

Ґрунтуючись на багатих та різноманітних традиціях Інституту, упродовж року співробітники відділу працювали над широким спектром проблем історичного та культурного процесу Середньовіччя та Нової епохи, зосереджуючись насамперед на проблематиці княжої доби й водночас вдаючись до окремих аспектів історії наступних періодів – до кінця XVIII ст. 2010 рік був для відділу передостаннім роком виконання теми “Галицько-Волинська Русь у контексті історії Центрально-Східної Європи (X–XV ст.)”. Значна частина публікацій співробітників відділу присвячена саме цьому періоду й з'явилися як поодинокі кроки в реалізації наступних етапів планового завдання. Паралельно у відділі підготовлено до друку наступний випуск збірника “Княжа доба. Історія та культура”, який встиг укомплектувати ще Я. Ісаєвич.

Я. Ісаєвич зосередився над опрацюванням до друку третього тому англomовного перекладу “Історії України-Руси” М. Грушевського й запропонував нове осмислення низки принципів положень цієї класичної позиції української історіографії, водночас опублікувавши дослідження про Західно-Українську Народну Республіку як втілення державницьких традицій на західноукраїнських землях.

В. Александрович у рамках планової роботи продовжив вивчення писемних джерел і пам'яток українського мистецтва, зокрема, написав передмову до науково-популярного

видання – факсиміле Реймського Євангелія. Помітною позицією студій над історією та мистецькою культурою українського середньовіччя має стати як підсумок багаторічної праці – обширна монографія “Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія” побудована на новаторському з методологічного погляду аналізі поодиноких пам’яток та їхніх літературних першоджерел у широкому східнохристиянському контексті. Продовжуючи дослідження найдавнішої спадщини західноукраїнського релігійного малярства, він запропонував також принципово нові підходи до осмислення еволюції малярської традиції XIV ст., зокрема, на конкретних прикладах показав збереження якнайтісніших контактів Галицько-Волинського князівства на візантійському напрямку у другій половині століття. Водночас В. Александрович оприлюднив перспективні підходи до осмислення однієї з нових тем релігійної іконографії Східної Європи XV ст. – “Спас у славі”, важливі джерельні матеріали до історії мистецтва XVII–XVIII ст.

Л. Войтович зосередився на окремих питаннях історії ранньої княжої доби, зв’язків зі Скандинавією та Балканами, поодиноких аспектах епілогу історії Галицько-Волинського князівства. Завдяки поєднанню посад провідного наукового співробітника відділу й завідувача кафедри історії середніх віків та візантології ЛНУ ім. І. Франка, він у співавторстві з викладачами кафедри опублікував університетський підручник історії середніх віків, виступивши водночас відповідальним редактором та рецензентом декількох публікацій.

В. Любашенко в контексті опрацювання планової теми опублікувала статті про церковно-літературні пам’ятки та окремі аспекти церковної історії пізньої княжої доби. Продовжуючи індивідуальну тему “Протестантизм у православному світі: український контекст”, вона підготувала декілька досліджень з окремих проблем історії та історіографії реформаційно-протестантських течій в Україні.

Ю. Ясіновський продовжив роботу над закінченням книги, що повинна підсумувати тривалі студії української та

білоруської музики XIV–XVIII ст. у контексті музичного життя Східної, Центральної і Західної Європи та Візантії, опублікувавши ряд статей про українську музичну культуру від княжої доби до кінця XVI ст. Водночас він також виступив редактором декількох видань.

І. Паславський працював над проблемами історії Церкви й церковних відносин у західноукраїнських землях за часів Романовичів, зокрема, “ліонським епізодом” української церковної історії (1245), а також впровадив у науковий обіг забуту згадку французького автора першої половини XVIII ст. про заснування Львова 1240 р.

Р. Голик у рамках вивчення етносоціальних стереотипів в історії підготував декілька статей з аналізом поодиноких матеріалів від епохи бароко до першої половини XX ст.

Ю. Зазуляк продовжував студіювати роль права та судочинства у суспільних відносинах пізнього середньовіччя, зосередившись на матеріалах XV ст.

Я. Книш працював над дослідженням історії Галицько-Волинської держави у першій половині XIV ст., зокрема, ідентифікував печатку князя Лева .

Н. Дубинка, виконуючи обов’язки секретаря відділу і технічного секретаря Вченої Ради, під керівництвом М. Чікало продовжила готувати до друку метричну книгу с. Верба Дубнівського р-ну на Рівненщині кінця XVIII – початку XIX ст.

ПУБЛІКАЦІЇ

Ісаєвич Я.Д.

Західно-Українська Народна Республіка: втілення державницьких традицій // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 5-10.

Виступ на відкритті Міжнародної наукової конференції “Товариство “Просвіта” і західноукраїнське національне відродження в контексті культурно-політичного розвитку народів Австро-Угорщини” в Народному домі у Львові 6 грудня 1993 р. з нагоди 125-річного ювілею Товариства // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборність України. – Львів, 2010. – С. 692-693.

Ювілей “Просвіти” і просвітництва. Виступ на відкритті наукової академії “Товариства “Просвіта” в національно-культурному житті України” з нагоди 140-річчя Товариства 27 січня 2009 р. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборність України. – Львів, 2010. – С. 714-715.

[Відп. ред.]: Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборність України. – Львів, 2010. – 784 с.

[Член редкол.]: Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – 616 с.

Александрович В.С.

Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія (Студії з історії українського мистецтва. Т. 4). – Львів, 2010. – 468 с.

Реймське Євангеліє Анни Ярославівни. – Львів, 2010. – 200 с.

Волинська іконографія Спаса у славі // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації. Матеріали XVII міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 21–22 жовтня 2010 року. – Луцьк, 2010. – С. 12-39.

Волинські та позаволинські нотатки до студій над костьолами українського Правобережжя у XVIII столітті // Архітектурна спадщина Волині. Зб. наук. праць / За наук. ред. П.Ричкова. – Рівне, 2010. – Вип. 2. – С. 66-77.

Джерела іконографії “Покрову Богородиці” 1646 року роботи вишенського маляра Іллі Бродлаковича // Апологет. Богословський збірник Львівської духовної академії УПЦ КП. Матеріали II міжнародної наукової конференції “Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво”, Львів, 23–24 листопада 2010 р. – Львів, 2009. – № 1–4 (16–19). – С. 145–156.

Жовківський осередок майстрів українського малярства та різьблення: початки традиції // Жовква крізь століття. Матеріали наукової конференції, присвяченої 15-й річниці утворення ДІАЗу в Жовкві 22–24 квітня 2010 року. – Жовква, 2010. – Вип. 1. – С. 375–385.

Західноукраїнські ікони другої половини XIV століття на тлі перемін історичної традиції // Україна крізь віки. Збірник наукових праць на пошану академіка НАН України професора Валерія Смолія. – Київ, 2010. – С. 1029–1049.

Константинопольська реліквія княжого Холма // Історія в школах України. – 2010. – № 1. – С. 30–33.

Мініатюри Євангелія 1598 року з церкви святої великомучениці Параскеви в Красові // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В.Стефаника: історія і сучасність. Доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції, Львів, 28–30 жовтня 2010 р. – Львів, 2010. – С. 306–309.

Репліки другої половини XVIII століття з перемишльської чудотворної ікони святого Миколая // Церковний календар 2011. Видання Перемисько-Новосанчівської єпархії. – Сянок, 2010. – С. 134–145.

Ромуальд Біскупський – сяноцький дослідник давнього українського мистецтва // Вісник НТШ. – 2010. – Ч. 43. – С. 33–34.

Сліди Юрія Шимоновича-старшого поза Україною // Пам’ятки України: історія та культура. – 2010. – Ч. 1–2. – С. 60–75.

Спогад про Редактора // Правдиве українське серце. Олександр Рибалко. – Київ, 2010. – С. 676–678.

Фрагменти до історії українського декоративного різьблення Волині XVII–XVIII століть // Волинський музейний збірник. Наук. збірник. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 120-126.

Про Володимира Вуйчика з нагоди його 75-річчя без нього // Дзвін. – 2010. – Ч. 2. – С. 114-117.

[Рец.]: Київська традиція княжої іконографії XI століття: підсумки і проблеми [на кн.]: Козак Н. Образ і влада. Княжі портрети у мистецтві Київської Русі XI ст. – Львів: “Ліга-прес”, 2007. – 154 с., 110 іл. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 372-383.

[Перекл. з пол.]: Біскупський Р. Українські ікони XVI століття з Нерукотворним образом та сценами історії його явлення // Пам’ятки України: історія та культура. – 2010. – Ч. 1–2. – С. 30-45.

[Перекл. з пол.]: Сиговський П. Про походження кількох ікон колишнього Церковно-археологічного музею у Холмі. Зі збірки Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника // Пам’ятки України: історія та культура. – 2010. – Ч. 1–2. – С. 76-81.

Войтович Л.В.

Боротьба Любарта-Дмитра Гедиміновича за відновлення Галицько-Волинської держави // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2009. – № 22. – С. 120-127.

“Баварський Географ”: спроба етнолокалізації населення Центрально-Східної Європи в IX столітті // Український історичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 12-34.

Вікінги в Центрально-Східній Європі: проблеми Ладоги і Пліснеська // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів, 2009. – Вип. 12. – С. 79-101.

Готи на території України: результати досліджень на початок ХХІ століття // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів, 2009 – Вип. 11. – С. 35-64.

Дві битви під Винниками... які не відбулися // Наукові студії. Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Вип.2. – Львів, 2009. – С. 52-59.

Загадковий “високородовитий шляхетний князь Червоної Русі” // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2009. – Вип. 13. – С. 24-32.

Загадочний высокородный благородный князь Червонной Руси // Генеалогический вестник. – Санкт-Петербург, 2009. – Вып. 36. – С. 51-60.

Іван Виговський в контексті історії козацької дипломатії ХVІІ – початку ХVІІІ століття // Іван Виговський. Збірник статей наукової конференції, присвяченої 350-літтю Гадяцької угоди. – Львів, 2009. – С. 33-66.

Історія українського козацтва. Нариси у двох томах. Вид. 2-ге. – Київ, 2009. – Т. 1. – 800 с. [авторський розділ: Степи України у другій половині ХІІІ – середині ХV ст.] – С. 37-57.

Карпатські князі // Ярослав Николович. Стрільбицькі князі. – Львів, 2009. – С. 19-22.

Любомирські // Енциклопедія історії України. – Т. 6. – Київ, 2009. – С. 384–385.

Перша галицька династія // Генеалогічні записки. – Львів, 2009. – Вип. 7. – С. 1-25.

Союз Візантії та Галицько-Волинської держави за Ангелів // Дриновський збірник. – Харків; Софія, 2009. – Т. 3. – С. 376-385.

Угро-слов'янські взаємини у другій половині ІХ ст. // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 2009. – Вип. 58. – С. 41-50.

Формування кримськотатарського народу і утворення Кримського ханства: історична правда та стереотипи сприйняття //

Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2009. – С. 352–436.

[Рец.] Володимир Чорній. Історія Болгарії. – Львів, 2007. – 463 с. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 44. – Львів, 2009. – С. 461–465.

[Гол. ред.] Археологічні дослідження Львівського університету. – Вип. 12. – Львів, 2009. – 280 с.

Видатний дослідник Княжої доби // // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 5–8.

Вікінги в Центрально-Східній Європі: Загадка Пліснеська // Четверті Ольжині читання. Пліснеськ, 16 травня 2009 року. – Львів, 2010. – С. 3–8.

Галицкая земля и Византия в XI–XIV вв. // Кондаковские чтения. – Белгород, 2010. – Т. 3. – С. 255–280.

Галицько-болгарські відносини у першій третині XIII ст. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 201–212.

Енциклопедія Львова. – Львів, 2010. – Т. 3 [статті: “Кінга”. – С. 207–208; “Князь”. – С. 288–289; “Констанція”. – С. 384; “Король”. – С. 420–421; “Куремса”. – С. 697].

Прикарпаття в другій половині I тисячоліття н. е.: найдавніші князівства // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2010. – Вип. 45. – С. 13–54.

Польща. Мазовія, Литва та Угорщина у боротьбі за спадщину Романовичів // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 2010. – Вип. 59. – С. 52–66.

Ремесло і торгівля на Русі // Аристов Н. Промышленность Древней Руси. – Біла Церква, 2010. – С. 5–17.

Тевтонський Орден у політиці Галицько-Волинського князівства // Український історичний журнал. – 2010. – № 6. – С. 4–17.

Сім перших вселенських соборів // Громада (Миколаїв). – 2010. – 2, 9, 12, 16, 19, 23, 26 лютого.

Князь Роман Мстиславич // Громада. – 2010. – 16, 19, 23, 26 березня; 2, 10, 13, 16, 20, 23, 27, 30 квітня; 7, 12, 14, 18 травня.

Євреї і Миколаїв // Громада. – 2010. – 18, 22 червня.

Феномен міста // Громада. – 2010. – 8, 12, 15, 19, 26, 29 жовтня; 9, 12, 16, 19 листопада.

Лист до заступника Міністра Міністерства культури і туризму М. Яковини з приводу дати заснування Софійського собору в Києві // Заснування Софійського собору в Києві: проблеми нових датувань. Матеріали круглого столу. – Київ, 2010. – С. 104.

[Рец.]: Галицько-Волинська держава в публікаціях збірників останніх років [на кн.]: Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі (Матеріали Міжнародної наукової конференції 29–30 листопада 2007 р., Львів). – Львів, 2008. – 467 с.; “Слово о полку Ігоревім” та його доба. Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції. Галич, 24 жовтня 2007 р. – Галич, 2007. – 217 с.; Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України. Матеріали міжнародної наукової конференції. Галич, 10–11 жовтня 2008 р. – Галич, 2008. – 214 с.; Дрогичинь 1253. Матеріали наукової конференції з нагоди 755-ї річниці коронації Данила Романовича. – Івано-Франківськ, 2008. – 186 с.; Фортеця: збірник заповідника “Тустань” на пошану Михайла Рожка / Під ред. Ю.Лукомського. – Львів, 2009. – 720 с. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 365–371.

[Рец.]: Основа української геральдики княжої доби [на кн.]: Однороженко Олег. Руські королівські, господарські та князівські печатки XIII–XVI ст. – Харків, 2009. – 320 с. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 393–396.

[Рец.]: Історія одного регіону [на кн.]: Кріль Михайло. Старосамбірщина: історія і культура. – Львів, 2009. – 600 с.

+ 24 іл. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 397-401.

Голик Р.Й.

Западенці, москалі та східняки: російські візії Галичини і галицькі візії Росії в дзеркалі історичних стереотипів // Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні – Львів, 2009. – С. 210–288.

“Напиши хоч одно слово своїов рученьков...”: листування селян Дрогобиччини і стереотипи народної культури кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2009. – Вип. 13. – С. 351–362.

Книги, ідеї та стереотипи галицької провінції ХХ ст.: “Літопис Бойківщини” у міжвоєнному Самборі // Записки Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Зб. наук. праць. – Львів, 2009. – Вип. 1 (17). – С. 223-248.

Археологія галицької археології: наука, ментальність та суспільні стереотипи в світлі історії культури // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2010. – Вип. 14. – С. 428-439.

Тіло, душа і поділений світ: стереотипи раннього бароко у творчості Мелетія Смотрицького і Кирила-Транквіліона Ставровецького // Біля джерел українського бароко. (Львівська медієвістика. Вип. 3). – Львів, 2010. – С. 134-163.

Легенда львівського Оссолінеуму: постаті, видання та соціальна роль бібліотеки Оссолінських в уявленнях галичан ХІХ–ХХ ст. // Записки Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Зб. наук. праць. – Львів, 2010. – Вип. 2 (18). – С. 674-689.

“Левъ, имъ же половци дѣти страшаху”: стереотипи Романа Мстиславича у Галицько-Волинському літописі, великопольській хроніці та модерній історичній традиції // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 165-200.

Читання для народу: видання “Просвіти”, стереотипи масової культури й ментальність галичан перших десятиліть ХХ ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 217-244.

[Рец.]: Конфліктологія княжої доби: давній Новгород, язичництво і “Свята Русь” у рефлексіях російського історика [на кн.]: Петров А. В. От язычества к Святой Руси. Новгородские убоицы. (К изучению древнерусского вечевового уклада). – Санкт-Петербург: “Издательство Олега Абышко”, 2003. – 352 с. [Серия “Библиотека христианской мысли”] // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 384-389.

Дубинка Н.Л.

Іван Крип’якевич як дослідник і популяризатор історії Галицько-Волинського князівства: огляд бібліографічних джерел та довідкових матеріалів про архівну спадщину // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 318-330.

Святування Миколая // Інститут українознавства ім. І.Крип’якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 186.

Зазуляк Ю.П.

“... *super tali re dubia periculosum est iuramentum*. Oath-taking and Disputing Process in Fifteenth-Century Galicia” // Medieval Legal Process: Physical, Spoken and Written Performance in the Middle Ages / Eds. M. Mostert, Paul S. Barnwell. – Leiden, 2010. – P. 121-142.

Книш Я.Б.

Sigillum Leonis // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 257-267.

Імовірна дата заснування Львова – 1240 рік // Львівська газета. – 2010. – № 16.

[Рец.]: Історія Галицької (Львівської) єпархії [на кн.]: Скочилиася І. Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII століть: організаційна структура та правовий статус. – Львів: Вид-во УКУ, 2010. – XXIV+832 с.+16 с. кольор. іл. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 390-392.

Любашенко В.І.

Пошуки альтернативної унії: православні та протестанти у контексті Берестя (Кирило Лукаріс і Україна) // Берестейська унія (1596) в історії та історіографії: спроба підсумку. – Львів, 2008. – С. 277–297.

Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 [статті: “Лютеранство”. – С. 393–397; “Мартін Лютер”. – С. 392-393].

Канонічні писемні пам’ятки Галицько-Волинської Русі (історико-бібліографічний огляд) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2009. – Вип. 13. – С. 269-281.

Кормча книга: сторінка з українсько-балканських взаємин // Проблеми слов’янознавства. – Львів, 2009. – Вип. 58. – С. 51-66.

Політичні аспекти міжконфесійних та міжцивілізаційних відносин в Україні // Сучасна українська політика. – Київ, 2009. – С. 278-294 [співавт.: В.Войналович, М.Панчук, В.Перевезій, М.Кирюшко, Н.Качан, В.Єленський].

Боротьба митрополита Кипріяна за Галицьку кафедру (сторінка з церковного життя Галицького регіону) // Історико-релігійні та етнокультурні особливості Галицького регіону в загальноукраїнському контексті. – Галич, 2010. – С. 14-22.

Діяльність митрополита Кипріяна на Волині // Історія релігій в Україні. Наук. щорічник. – Львів, 2010. – Кн.1. – С. 550-558.

Київські митрополити Кирило II і Петро Ратенський: історичні паралелі // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 213-256.

Кормчая книга в истории славяно-русских и балканских культурных связей // Юбилеен сборник в чест на 70-годишнината на проф. д.ф.н. Николай Даскалов. – Великотърнов, 2010. – С. 35-42.

Наукові студії Івана Франка у царині реформаційно-протестантських впливів в Україні // Іван Франко: дух, наука, думка, воля. – Львів, 2010. – С. 900-910.

Protestantism in Ukraine: Achievements and Losses // Religion, State & Society. – Oxford, 2010. – Vol. 38. – № 3 (September). – P. 263-287.

Украинская лютеранская церковь // Інтернет-стаття на сайті “Вікіпедія” http://ru.wikipedia.org/wiki/Украинская_лютеранская_церковь

Паславський І.В.

Хто і коли заснував місто Львів? Вірогідні й невірогідні дати заснування столиці Галичини. – Львів, 2010. – 36 с.

Антоній Ангелович в оцінці Івана Франка // Матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка, Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р. – Львів, 2010. – Т. 2. – С. 470-477.

Нове джерело про заснування міста Львова // Інститут українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 85-88.

Політика Римської курії щодо Галицько-Волинської держави за понтифікатів Інокентія IV та Олександра IV. Порівняльний аналіз // Апологет. Богословський збірник Львівської Духовної Академії УПЦ КП / Матеріали II Міжнародної конференції “Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво”, Львів, 24-25 листопада 2010 р. – Львів, 2010. – С. 18-25.

Невідома дата заснування міста Львова // PostПоступ. – 2010. – № 2. – Березень.

Ясіновський Ю.П.

Академік Ярослав Ісаєвич (7.03.1936–24.06.2010). Сторінка спогадів // Наукові записки Українського католицького університету. Серія: Історія. Вип. 1. – Львів, 2010. – Ч. 2. – С. 355-356.

Архів і бібліотека Мирослава Антоновича // Musica humana. – Львів, 2010. – Ч. 3. – С. 73-81.

Друкарня Унівського монастиря // Унівський прочанин. – 2010. – № 2. – С. 6.

КАΛΟΦΩΝΙΑ. Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії / Ред.: Кр.Ганнік, о. П.Галадза, Н.Сиротинська, Ю.Ясіновський, А.Ясіновський / Інститут Літургійних Наук Українського Католицького Університету, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича; Ostkirlichen Institut an der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. – Львів, 2010. – Ч. 5 [статті: “Найдавніші літургійні пам'ятки Княжої доби”. – С. 20-32; “Українські та білоруські кулізмяні пам'ятки XVI століття”. – С. 337-346; “Нотні пам'ятки Вологодського краю”. – С. 352-355].

Крип'якевич Петр-Франц // Енциклопедія Львова. – Львів, 2010. – Т. 3. – С. 621-622.

Слов'янська та руська рецепція візантійської гимнографії та літургійного співу // Stav výskumu Mukačevsko-Užhorodského nápevu: Súbor štúdií / Ed. Šimon Marinčák [=Analecta Instituti studies spiritalitatis orientalium occidentaliumque provehendis nomine P.Michaelis Lacko appellati, vol. 6]. – Košice, 2010. – С. 129-147.

[Ред.]: Анастасія Байцар. Репертуар болгарського напіву в рукописних і друкованих ірмолях України кінця XVI – початку XX століття (динаміка наповнення). – Львів, 2010. – 24 с.

[Ред.]: *Musica humana*: Науковий збірник кафедри музичної медієвістики та україністики. – Львів, 2010. – Ч. 3. – 205 с.

[Ред.]: ΚΑΛΟΦΩΝΙΑ. Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії / Ред.: Кр.Ганнік, о. П.Галадза, Н.Сиротинська, Ю.Ясіновський, А.Ясіновський / Інститут Літургійних Наук Українського Католицького Університету, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича; Ostkirlichen Institut an der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. – Львів, 2010. – Ч. 5. – 378 с.

[Ред.]: Вісник Прикарпатського університету. Серія: мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2009–2010. – Вип. 17–18. – 361 с.

[Ред.]: Ірмологіон 1809 року Івана Югасевича-Склярського: Факсиміле і транскрипція // Історія української музики / Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України / Упоряд., транскр. та вступна стаття І.Задорожний. – Ужгород, 2010. – Вип. 17. – 389 с.

[Ред.]: Музикознавчі студії: Збірка статей / Наукові збірки ЛНМА. – Львів, 2010. – Вип. 22. – 304 с.

[Член редкол.]: Вісник Прикарпатського університету. Серія: мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2009–2010. – Вип. 17–18. – 361 с.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ, ЛЕКЦІЯХ

Александрович В.С.

Жовківський осередок майстрів українського малярства та різьблення: початки традиції // Наукова конференція, присвячена 15-й річниці утворення ДІАЗу в Жовкві (Жовква, 22–24 квітня 2010 р.).

Матеріали до біографії гетьмана Івана Виговського та його маєтків на Жидачівщині в актах Жидачівського

городського уряду 1664 року // 6-і наукові читання, присвячені постаті гетьмана Івана Виговського “Від Гадяцької угоди до конституції Пилипа Орлика” (Руда, Львівська обл., 24 вересня 2010 р.).

Dokument nuncjusza Germanika Malaspiny dla cechu malarzy katolickich we Lwowie z roku 1597 // Nuncjatura Apostolska w Rzeczypospolitej. Stan badań i perspektywy (Białystok, 7–9 października 2010 r.).

Графічні портрети юних нащадків козацьких еліт мазепинської доби – спудеїв Києво-Могилянської Академії // Міжнародна наукова конференція “Ad fontes”, присвячена 300-річчю Бендерської конституції Пилипа Орлика (Київ, 14–16 жовтня 2010 р.).

Волинська іконографія Спаса у славі // 17 міжнародна наукова конференція “Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації” (Луцьк, 21–22 жовтня 2010 р.).

“Arbor humanae vitae” “інвенції” Миколая Кшиштофа Радивиля – унікальний графічний аркуш Теодора Галле (з фондів Відділення “Палац мистецтв імені Тетяни та Омеляна Антоновичів”; Мініатюри Євангелія 1598 року з церкви святої великомучениці Параскеви в Красові // Міжнародна наукова конференція “Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність” (Львів, 28–30 жовтня 2010 р.).

Мистецька культура Львівського Успенського братства // Церковні братства Львова: історія та культура (Львів, 23 листопада 2010 р.).

Джерела іконографії “Покрову Богородиці” 1646 року роботи вишенського маляра Іллі Бродлаковича // II міжнародна наукова конференція “Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво” (Львів, 23–24 листопада 2010 р.).

Віленський слід малярських інтересів князя Костянтина Івановича Острозького // Костянтин Іванович Острозький в історії Центрально-Східної Європи (Острог, 25 листопада 2010 р.).

Майстер мініатюр Євангелія Григорія Куцірки 1602 р. // Наукова конференція “Культурна спадщина західноукраїнського регіону 2010. Пам’яті Володимира Вуйчика” (Львів, 16 грудня 2010 р.).

Войтович Л.В.

Норманістичні дискусії в історичній науці в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. // Звітня наукова конференція Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, 4 лютого 2010 р.).

Kazimierz Wielki i jego państwo. W 700 rocznice urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim (Бидгощ (Польща), 25–27 квітня 2010 р.).

Polski król Kazimierz III a walka o spadek Romanowiczów // Міжнародна конференція “Kazimierz Wielki i jego państwo. W 700 rocznice urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim” (Бидгощ (Польща), 25–27 квітня 2010 р.).

Етимологія назви РУСЬ, Раффельштеттенський митний статут і гіпотеза І.Мицька про походження княгині Ольги // П’яті Ольжині читання (Пліснеськ, 7 травня 2010 р.).

Русь: поморські слов’яни чи варяги? // ХІХ міжнародний славістичний колоковіум (Львів, 14–16 травня 2010 р.).

Проблеми галицько-болгарських стосунків у першій третині ХІІІ ст. // Міжнародний симпозіум Homo Byzantinus серед ідей та речей (Харків, 1 липня 2010 р.).

“Формування домену галицьких князів на території пізнішої Жидачівщини” // Наукові читання, присвячені постаті гетьмана Івана Виговського “Від Гадяцької угоди до конституції Пилипа Орлика” (Руда, Львівська обл., 24 вересня 2010 р.).

Судьбы славянства и эхо Грюнвальда: Выбор пути русскими землями и народами Восточной Европы в средние века и ранее новое время (к 600-летию битвы при Грюнвальде/Танненберге)” (Санкт-Петербург, 22–24 октября 2010 г.).

Тевтонский Орден в политике Галицко-Волынского княжества // Международная научная конференция “Судьбы

славянства и эхо Грюнвальда: Выбор пути русскими землями и народами Восточной Европы в средние века и ранее новое время (к 600-летию битвы при Грюнвальде/Танненберге)” (Санкт-Петербург, 22–24 октября 2010 г.).

Міграція угрів у Паннонію в кінці IX ст. // Міжнародний Історико-Мистецький Форум “Київська Русь та династія Арпадів” (Сколе, Львівська обл., 28–30 жовтня 2009 р.).

Голик Р.Й.

Повсякденні стереотипи і релігійна ментальність львівських греко-католиків XIX–XX ст. // X міжнародна наукова конференція “Львів: місто – суспільство – культура” (Львів, 27–28 травня 2010 р.).

Країна міст – країна сіл? Стереотип Галичини в українській та польській ментальності XIX–XX ст. // Галичина у XX ст. – край у тіні імперій? (Львів, 3–5 червня 2010 р.).

Образ Львова у текстах Івана Крип'якевича та Олександра Надраги // Науковий семінар Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, 24 червня 2010 р.).

(Уявне) минуле: підручникові, художні і наукові стереотипи історії в ментальності галичан XIX–XX ст. // IV міжнародна наукова конференція “Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX ст.” (Львів–Брюховичі, 27–29 вересня 2010 р.).

Історична урбаністика в Галичині: ідеї, концепції, стереотипи // Актуальні проблеми розвитку гуманітарних наук на пострадянському просторі (Львів, 8–10 жовтня 2010 р.).

Образ жінки, соціальні стереотипи і повсякденна культура на сторінках часопису “Нова Хата” у міжвоєнний період // Міжнародна наукова конференція “Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність” (Львів, 28–30 жовтня 2010 р.).

Уславлені імена й усталені стереотипи: знакові історичні постаті в рецепції галичан XIX–XX ст. // П'ята наукова

краєзнавча конференція “Історичні пам’ятки Галичини” (Львів, 12 листопада 2010 р.).

Рецепція пам’яток культури і мистецтва у ментальності галичан // Наукова конференція “Культурна спадщина західноукраїнського регіону 2010. Пам’яті Володимира Вуйціка” (Львів, 16 грудня 2010 р.).

Зазуляк Ю.П.

“Духовенство та справи про честь перед судом львівської католицької консисторії у другій половині XV ст.” // X міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура” (Львів, 27–28 травня 2010 р.).

Книш Я.Б.

Дискусійні питання історії княжого Львова // Науковий семінар: “Початки міста Львова: факти та гіпотези” (Львів, 5 жовтня 2010 р.).

Любашенко В.І.

Галицька митрополія між Константинополем і Москвою // 19 міжнародний славістичний колоквиум (Львів, 12–14 травня 2010 р.).

Діяльність митрополита Кипріяна на Волині // XX міжнародна конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 12–15 травня 2010 р.).

Боротьба митрополита Кипріяна за Галицьку кафедру // Історико-релігійні та етнокультурні особливості Галицького регіону в загальноукраїнському контексті (Галич, 14–15 травня 2010 р.).

Сучасний протестантизм: світовий та український контексти // Всеукраїнський семінар музейних працівників “Протестантизм: історія і сучасність” (Львів, 5–8 жовтня 2010 р.).

Паславський І.В.

Політика Римської курії щодо Галицько-Волинської держави за понтифікатів Інокентія IV та Олександра IV // II міжнародна конференція “Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво” (Львів, 24–25 листопада 2010 р.).

Ясіновський Ю.П.

Мирослав Антонович: Людина, Митець, Науковець // Міжнародна наукова конференція “Мирослав Антонович і його доба” (Долина, 28 лютого 2010 р.).

Слово про композитора о. Михайла Вербицького // Вшанування 195-ї річниці від дня народження Михайла Вербицького (Львів, 4 березня 2010 р.).

Наукові концепції Ігора Шевченка та історія української музики // XXI наукова сесія НТШ (Львів, 22 березня 2010 р.).

Медієвістичний простір в історії музики // Вступне слово на Міжнародній науковій конференції Молодіжної секції Музикознавчої комісії НТШ (Львів, 26 травня 2010 р.).

Західноєвропейські музичні раритети у фондах відділу рідкісної книги ЛННБ України імені В. Стефаника // Міжнародна наукова конференція “Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність” (Львів, 28–30 жовтня 2010 р.).

Монастирі і церковний спів – збереження традицій, творчі ініціативи // *Rola monasterów w kształtowaniu kultury ukraińskiej w wiekach XI–XX* (Kraków, 18–19 listopada 2010 r.).

Львівська каплиця Боїмів існувала вже 1594 року

Каплиця Боїмів належить до найяскравіших об’єктів архітектурної та мистецької спадщини Львова. Своєю славою скромна будівля завдячує багатому скульптурному оздобленню – фасаду, вівтарної стіни та бані. Саме вони надають їй

виняткового забарвлення не лише для міста та його історичного регіону. Новіші дослідження на прикладі аналізу іконографічної програми фасаду, присвяченої темі Страстей, довели відображення у скульптурній програмі ширших тенденцій розвитку релігійної мистецької культури Львова та західноукраїнських земель початку XVII ст. Заповідь Страстей у старозавітних пророцтвах не менш послідовно наголошало й тогочасне українське мистецтво. До неї, зокрема, відкликаються завершення обох найважливіших збережених у місті ансамблів ікон передвітарної огорожі першої половини XVII ст. (за тогочасною термінологією Деїсусів – Молінь, від XIX ст. званих іконостасами) – П'ятницької та Успенської церков.

Певних відомостей про спорудження каплиці Боїмів до нас не дійшло, принаймні таких досі не виявлено. Сучасні джерела зафіксували тільки, що на 1615 р. вона хоча й – можна здогадуватися – вже була завершена, проте ще стояла непосвяченою (Pirawski T. *Relatio status almae archidioecesis leopolitensis* / Wydał K. J. Heck // *Materiały historyczne*. Wydawnictwo Towarzystwa Historycznego we Lwowie. – Lwów, 1893. – Т. 2. – S. 83). Підсумки скромних зусиль над вивченням унікальної пам'ятки підвів майже півстоліття тому Мечислав Гембаровіч (Gębarowicz M. *Kaplica Boimów we Lwowie* // *Tenże. Studia z historii sztuki XVII w.* – Toruń, 1966. – S. 26–65). Львівський хроніст Юзеф Бартоломей Зіморовіч уже наприкінці XVII ст. під 1610 р. подав, що Г. Боїм “kaplicę okrągłą (sic!) na cmentarzu kościoła metropolitalnego przed trzema laty zaczęta teraz narazcie ukończył” (Zimorowicz J. B. *Historia miasta Lwowa*. – Lwów, 1835. – S. 280). Однак новіша література утвердила датування, яке в першій монографії львівського мистецтва одержало таке окреслення: “zaczęta około r. 1609, ukończona około r. 1617” (Łoziński W. *Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. Architektura i rzeźba*. – Lwów. 1901. – С. 145). Його виведено з виданого 16 березня 1609 р. дозволу капітули на спорудження каплиці та заходів фундатора й родини щодо її забезпечення

1617 р., а найдокладніше обґрунтував М. Гембаровіч (Karpiśa Boimów... – S. 26–32).

Щоправда, сама каплиця зберегла вимовні докази того, що її вигляд у нинішньому стані сформувався не водночас: багате скульптурне оздоблення фасаду “накладено” на будівлю, яка вже існувала. Внаслідок цього для встановлення обелісків у крайніх зовнішніх відтинках другого ярусу фасаду довелося обрубати волюти капітелей пілястрів, що існували на час появи багатого скульптурного оздоблення. Ці дії доводять значні зміни первісного вирішення фасаду, проте сам собою ніяк не натякає на хронологію проведених робіт. Збережені сліди перероблення переконували, що первісно чільна стіна мала скромніший вигляд й лише згодом отримала скульптурну програму, яка є найприкметнішою індивідуальною особливістю не лише її самої, а й усієї споруди. Зазначена переміна, природно, передбачала певний час між виникненням двох варіантів оздоблення фасаду, настільки суттєво переосмислених у баченні замовника та виконавців.

До сприйняття цієї проблеми здатна наблизити принагідна архівна нотатка, яка вказує на існування каплиці “пана Дзюрдзі”, як у Львові нерідко іменували Г. Боїма, ще 1594 р. (Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 52, оп. 2, спр. 24, с. 207). Зведення родової усипальниці Боїмів у первісних формах перед вказаним роком здатне дати той відрізок часу щонайменше в півтора десятиліття, упродовж якого й сформувалося сприйняття необхідності нового оздоблення фасаду. Саме після цієї перерви (насправді, ймовірно, навіть дещо довшої) й зреалізовано той остаточний варіант, що вже практично без перемін дійшов до нашого часу.

Віднайдена дата (докладніше кажучи, – *terminus ante quem*) спорудження каплиці, об’єктивно передбачає цілком новий історичний контекст її виникнення. Досі видавалося, що вона мала постати під час активізації латинського церковного будівництва, “зрушеного” розпочатим 1600 р. монастирським комплексом бернардинів. Проте існуюча вже на 1594 р.

каплиця Боїмів й каплиця Шольців, яку, за свідченням віднайденого актового запису, мали звести біля неї, підказують необхідність пошуку іншого контексту їхнього виникнення. Видається, завдяки їм є підстави твердити, що появи в місті після довготривалої перерви від початку XVII ст. нових костьолів мав передувати не зауважений досі будівельний рух на рівні каплиць при кафедральному костьолі. До такого висновку, окрім обох поданих каплиць, приводять також знані відомості про спорудження 1587 р. каплиці архієпископа Яна Димітра Соліковського на місці пізнішої Вишневецьких (сучасної Святих Дарів) та, можливо, також виготовлення 1591 р. “роботою чудною і коштовною” нового вітваря раєцької каплиці (Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 52, оп. 2, спр. 714, с. 291).

На такому тлі каплиця Боїмів у її первісному вигляді повинна була з’явитися як відображення однієї з внутрішніх тенденцій релігійного життя католицької спільноти Львова останніх десятиліть XVI ст. Найстарша із цих каплиць постала за сприяння архієпископа й призначалася для спроваджених до міста його зусиллями єзуїтів. За її облаштуванням можуть стояти й певні вияви горливої побожності знаного потридентськими настроями прелата. Каплиці львівського патриціату (до названих потрібно додати принаймні ще камп’янівську та Домагалічів), найправдоподібніше, мали постати на продовження цього вихідного імпульсу. Водночас вони повинні були продемонструвати нові суспільні позиції фундаторів, позаяк давніші еліти міста не полишили після себе нічого подібного. Каплиця Боїмів – це також одинокий залишок давнього прикафедрального цвинтаря. Проте особливого значення їй надала насамперед виняткова скульптурна програма – найпоказовіший нині приклад здебільшого безслідно втрачених мистецьких починань львівського патриціату.

В. Александрович

До колекції найпоширеніших русизмів

Українці, які вболівають за долю своєї мови, нерідко сперечаються, який русизм найпоширеніший і чому чужі українській мові слова та звороти не зникають за роки незалежності настільки швидко, як хотілося б. Чи не найчастіше звинувачують політику радянського уряду і посткомуністичну спадщину. Але, крім впливу школи російської, діяв ще один фактор, про який говоримо різні школи, пізніше наплив русифікованих слів в останні роки СРСР на радіо, кіно, а тепер телебаченні. Йдеться про різні форми ніким не запрограмованого, так би мовити стихійного запозичення русизмів. Наприклад, малоосвічені люди також і в Галичині кажуть тільки “кульок”, і дехто навіть не усвідомлює відразу, коли сказати менш звичне слово “поліетиленовий пакет”, “поліетиленовий мішечок” або “торбинка”. Буває перепитують: “Що, кульок?” Це при тому, що слово “пакет” у цьому сенсі переважає в устах сучасної московської та петербурзької інтелігенції. Зрозуміло, що це слово і тисячі йому подібних проникли в Україну не під впливом радянської школи і не взяті з радіо та телебачення, на які ми так нарікаємо. Його назва прийшла разом з предметом, що так називається. Це так само, як у XIX ст. у підросійській Україні одночасно з появою в хатах ліжок і годинників, увійшли в мову назви “кровать” і “часи”, бо інші ще не були придумані. Інша річ, що українські альтернативи недосить інтенсивно впроваджувалися.

З часом поширились форми “найбільш важливий” (або, на жаль, ще частіша форма “самий важливий”) замість “найважливіший” і т.д. Якщо хтось скаже “любій”, а це трапляється не тільки на схід від Збруча, можна почути репліки: “Так, так, я знаю, треба будь-який”. Доводиться пояснювати, що російське слово “любой” не завжди має значення “будь-який”. В одних випадках – це “кожний”, в інших – “не істотно, хто чи що” або ще якось інакше. У школах та переважно і в університеті не вчать, що слід не перекладати слово в слово, а замінити фразеологізм

іншим фразеологізмом, а не боятися ту чи іншу думку формулювати цілком інакше, з іншим набором (знову русизм) слів.

Перекладів слово за словом позбутися важко. У радянські часи шкільні підручники та тексти інформацій та офіційних повідомлень для радіо й преси готувалися блискавично на підставі російськомовних матеріалів ТАРС чи московських газет. Навіть тепер значна частина, ймовірно навіть більшість, матеріалів у засобах масової інформації є буквалістськими перекладами з російської. Далеко не всі україномовні газети (київські, регіональні та місцеві) мають добрих перекладачів, для багатьох з них не існує слова “справді”: у всіх випадках “дійсно” (тобто “действительно”) замість “слушний, слушно” пишуть “справедливий, справедливо” і т.д.

У працях з історії української мови другої половини ХХ ст. надто узагальнено, без подробиць вчені описують, як конкретно йшов процес деукраїнізації – по-різному в різний час, в ході ідеологічних наступів і тимчасових полегшень. Зміни впроваджувалися інколи поступово, інколи раптово, цілком непередбачено, не так з вини партійних органів, як з ініціативи тих мовознавців, котрі вислужувалися перед владою. Наприклад, “хімія” замість “хемія” почали писати з 1937 р., але ті, що вчилися у 8-му класі середньої школи в 1950/1951 рр., пам’ятають, що тільки тоді міжнародна хімічна термінологія (сульфати, сульфіти, нітратна кислота і т.д.), була вигнана з освіти, натомість впроваджено щиро російські терміни “сірчаноокислий, сірчистокислий, азотна кислота, соляна кислота” і т.д.

Деякі вдосконалення впроваджено вже в часи того порівняно незначного відродження української культури, яке почалося в “хрущовську” добу і продовжувалося ще на початку доби “брежнєвської”, особливо за часів правління в Україні Петра Шелеста. У часи найбільших насильств над українською мовою, вважалося самоочевидним і єдино можливим вживання віддієслівних іменників на *-ення* на позначення якоїсь дії, що відображала зміст даного дієслова. Отже, “відділення” розумілося як процес або результат відділювання

(відокремлювання). Так було і в тодішніх словниках. Саме тому ще майже два десятиріччя після смерті Сталіна, віддієслівні іменники не були прийняті для назв установ. Відділення Львівської залізниці (як територіальної частини залізничної округи) українською мовою передавалося як відділок залізниці, Отделение связи (пошта) на своїй вивісці мало український варіант – філія зв'язку, врешті, Отделение языка и литературы Академії наук перекладалося як Відділ мови і літератури. Парадоксально, але якраз у ті роки, коли вже дозволили видавати книжки на захист української мови і коли принаймні частина преси на чолі з тодішньою “Літературною Україною” друкувала читачькі листи про боротьбу із засміченням мови – а саме в ці часи щойно названі установи всі стали відділеннями: відділення залізниці, відділення зв'язку, Відділення мови і літератури Академії наук УРСР.

Дослідники не звернули уваги також на ту обставину, що деякі риси української мови легко піддаються на русифікаційний вплив, а інші – практично ні, бо настільки невластиві українській мові, що ніхто їх на запозичує. До таких відноситься і суфікс “ьш”. У зворотному словнику російської мови¹ наведено 85 слів, що закінчуються на “ьш”. З них практично всі, якщо не враховувати звуконаслідуваного “кыш” або слів неросійського походження (барыш), в українській перекладаються без специфічного російського форманта: выигрыш (виграш); выкидыш (викидень); выкормыш (годованець); детёныш (дитинча, західне дітвак); зародыш (зародок); зверёныш (звірятко); камыш (очерет); круглыш (кругляк); ландыш (конвалія); малыш (малюк); найдёныш (знайда); оборвыш (обірванець); погоньш (погонич); подкидыш (підкидьок); приبلудыш (приблуда); приёмыш (приймак); проигрыш (програш); розыгрыш (розіграш – русизм, але не з російським суфіксом).

Наприкінці хотілося б докладніше підкреслити необхідність не ізольованого, а всебічного аналізу специфіки,

¹ Обратный словарь русского языка. – Москва, 1974. – С. 54.

порівняно з аналогічними процесами в інших близьких і не зовсім близьких мовах, причин сприймання одних чужих слів і відкидання інших. У різних країнах, особливо у Франції, час від часу спалахують кампанії очищення мови від американізмів і не завжди зрозуміло, чому в одних випадках такі акції були успішними, а в інших – ні.

Мова живе і вона в багатьох випадках збагачується за рахунок запозичень. Одночасно розвивається також за рахунок впровадження діалектних форм і слів створених людьми “викуваних”. Останнім часом не тільки у пресі, а й у приватних листах від освічених людей можна натрапити на такі слова, як “вочевидь”, порівняно недавнє “чільний”, “завзяття” (останнє – чистої води полонізм). За моїми спостереженнями, так окремі люди тільки пишуть, але мало хто, поки що, не говорить. Я кажу поки що, бо слова свого часу “викувані” Тарасом Шевченком, Старицьким, Нечуєм-Левицьким, Франком та іншими письменниками, давно увійшли в нашу мову. З винаходів Старицького, наприклад, прийнятими у стандартній (“літературній”) мові стали “завзяття”, “незагойний”, “байдужість”, “привабливий”, “нестями”, “мрія”, “темрява” і чимало інших. Інша річ, що дотепер не досліджено, наскільки такі слова увійшли у вжиток “народних низів”, які краще зберігають риси традиційного народного мовлення і чинять опір не тільки русизмам, а й будь-яким літературним іноваціям. Нагадаймо “кульок”, “часи”, “кровать” і їм подібні, які з’явилися одночасно з предметами, що вони їх означали. Інша річ, що запропоновані українською інтелігенцією слова, засвоєні літературною мовою, недостатньо впроваджувалися українською школою і засобами масової інформації, навіть у роки українізації.

На закінчення хочу звернутися до тих, хто читатиме ці рядки, з проханням висловити свої зауваження і навести інші приклади, які підтверджують твердження автора або їм суперечать.

Я. Ісаєвич

ВІДДІЛ НОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

У 2010 р. відділ спільно з відділом новітньої історії виконував тему “Ідея соборності України як чинник консолідації українського суспільства у світовий інтеграційний процес: минуле і сучасне”.

Працівники відділу досліджували реалізацію ідеї соборності крізь призму діяльності “Руської Трійці” в 1830–1840-х роках, народовців 1850–1870-х рр., Товариства “Просвіта” (кінець XIX – початок XX ст.), національної ідентифікації еліт України (друга половина XIX – перша третина XX ст.), політичних планів Російської та Австро-Угорської імперій напередодні та під час Першої світової війни та зацікавлення цією проблемою американської історіографії.

Підсумком дослідницької праці відділу стала участь його працівників у наукових збірниках “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України” (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, вип. 19) (Ф. Стеблій, В. Пашук, О. Середа, Н. Колб, І. Чорновол, П. Шкраб’юк), “Митрополит Михайло Левицький і його доба” (Ф. Стеблій, І. Орлевич), “Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення” / Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, вип. 18) (І. Орлевич, І. Чорновол), “Історія релігій в Україні” (Н. Колб, І. Орлевич). Крім того, працівники відділу опублікували 18 наукових і 3 науково-популярні статей, 1 рецензію та 10 інформативних матеріалів.

З лекціями і доповідями в закордонних наукових центрах та міжнародних літніх школах виступали О. Середа, І. Орлевич. На стажуванні у Віденському університеті перебував І. Косик, у Європейському університетському інституті (Флоренція) – О.Середа.

ПУБЛІКАЦІЇ

Стеблій Ф.І.

Армія Крайова в збройних акціях у підльвівських українських селах (березень–липень 1944 р.). – Львів, 2010. – 68 с.

Андрій Гаєк // Вісник НТШ. – 2010. – Ч. 43. – С. 51-54.

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010 [статті: “Науковий семінар” – С. 17 (без підп.); “Вшановано пам’ять Івана і Романа Крип’якевичів” – С. 97-98 (без підп.); “Академія на честь Маркіяна Шашкевича” – С. 177-178 (без підп.)].

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010 [статті: “Предтечі “Просвіти”. – С. 7-20; “Отець Гнат Рожанський – діяч “Просвіти”. – С. 384-389; “Міжнародна наукова конференція “Товариство “Просвіта” і Західноукраїнське відродження в контексті культурно-політичного розвитку народів Австро-Угорщини”. – С. 692-693 (співавт. В.Пашук)].

Літописець України. Пам’яті академіка Ярослава Ісаєвича // Пульс Ставропігії. – 2010. – 18 серпня.

Незабутній літописець України. Пам’яті академіка Ярослава Ісаєвича // День. – 2010. – 30–31 липня.

[Презентація монографії Д. Білого “Українці Кубані в 1792–1921 роках. Еволюція соціальних ідентичностей”] // Вісник НТШ. – 2010. – Ч. 44. – С. 78.

Андрій Гаєк // Голос відродження (Броди). – 2010. – 16 квітня.

[Співупоряд. і заст. відп. ред.]: Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – 784 с.

Горинь В.І.

Перепоховання Маркіяна Шашкевича / Шашкевичівська комісія. – Львів, 2010. – 136 с. [Бібліотека Шашкевичіани. Нова серія. – № 1 (6). 2-ге вид.].

Михайло Галушинський – громадський діяч, організатор “Просвіти” // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 445-452.

Коли ми ще у джинсах не ходили [Ювілейна силуетка Оксани Сапеляк] // Народознавчі зошити. – 2010. – Зош. 5–6. – С. 518-521.

Та, що гідно заступала батька [Катерина Грушевська] // Львівська пошта. – 2010. – 30 вересня.

[Рец.]: Ще сонце височенько [на кн.]: Легкий З. Скорбна мати: Книга новел. – Львів, 2010. – 632 с. // За вільну Україну плюс. – 2010. – 25 листопада.

[Член редкол.]: Коритко Р. Кліщівна – лісове село Опільського краю: історико-краєзнавчий нарис. – Львів, 2010. – 523 с.

Кісь Н.Д.

Рух за візантинізацію та “очищення обряду” у Греко-Католицькій Церкві в Галичині початку XX століття // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітницький краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2010. – Ч. 17. – С. 95-99.

Колб Н.М.

Господарсько-економічна діяльність греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини наприкінці XIX ст. // Історія релігій в Україні. Наук. щорічник. – Львів, 2010. – Кн. 1. – С. 472-480.

Греко-католицьке парафіяльне духовенство у читальняному русі в Галичині (кінець XIX ст.) // Україна: культурна спад-

щина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 329-336.

Орлевич І.В.

Ставропігійський інститут у Львові (1914–1925) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 156-169.

Українська еліта Львова кінця XVIII – першої половини XIX ст. в контексті національно-культурних процесів // Вісник Львівського музею історії релігії. – Львів, 2009. – Ч. 5. – С. 73-83

Між духовним пастирством і політикою: о. Іван Костецький в русофільському русі кінця XIX – початку XX століття // Історія релігій в Україні. Наук. щорічник. – Львів, 2010. – Кн. 1. – С. 649-660.

[Співупоряд.]: Історія релігій в Україні. Науковий щорічник / Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАН України; відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.Сковороди. – Львів, 2010. – Кн. 1. – 936 с.; Кн. 2. – 1063 с.

Пашук В.С.

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010 [статті: “Маніфестація ідейних засад Товариства “Просвіта”. – С. 34-56; “Дорогі Родимці” – Відозва Товариства “Просвіта”. – С. 129-137; “Філія “Просвіта” у Бортниках”. – С. 265-271; “Просвітницькі ідеї о. Степана Качали”. – С. 345-380].

[Співупоряд. і секретар редкол.]: Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: "Просвіта" – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – 784 с.

Расевич В.В.

Постать у "чорно-білих" кольорах // Степан Бандера: 1909–1959–2009. Збірник статей. – Львів, 2010. – С. 141–149.

Постать у "чорно-білих" кольорах // Страсті за Бандерою: статті та есеї / Упоряд.: Т.-С.Амар, І.Балинський, Я.Грицак. – Київ, 2010. – С. 110–120.

Twórcy pamięci // Kurier Galicyjski. – 2010. – 30 kwietnia–13 maja. – S. 12.

В пошуках Галичини // <http://zaxid.net/article/68258/> 21.06.2010.

Друга вітчизняна війна, або чи можливе примирення пам'ятей // <http://zaxid.net/article/65235/> 06.05.2010.

Замкнуте коло "спеціальної" української історії // <http://zaxid.net/article/74357/> 13.09.2010.

Про "генетичну пам'ять". Творці пам'яті II // <http://zaxid.net/article/69800/> 12.07.2010.

Творці пам'яті – I // <http://zaxid.net/article/62552/> 29.03.2010.

Ще раз про політику пам'яті // <http://zaxid.net/article/61179/> 11.03.2010.

Середа О.В.

Ідеї "органічного розвою" на сторінках часопису "Русь" (1867) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: "Просвіта" – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 64-76.

XXI Міжнародний конгрес істориків // Український історичний журнал. – 2010. – № 6. – С. 224-225.

Пам'яті Ярослава Ісаєвича // Критика. – 2010. – Ч. 7–8. – С. 46.

Nationalizing or Entertaining? Public Discourses on Musical Theater in Russian-ruled Kyiv in the 1870s and 1880s // *Die Oper im Wandel der Gesellschaft. Kulturtransfers und Netzwerke des Musiktheaters in Europa*. – Wien, 2010. – Pp. 33-58.

[Член редкол.]: Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – 784 с.

Чорновол І.П.

ЗУНР, Ісайя Бовмен та теорія фронтиру // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18: Західно-Українська народна республіка: до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 618–625.

Середні Віки у світлі Тернерової тези про фронтір // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2009. – Вип. 13. – С. 203–216.

Теорія компаративних фронтирів // Регіональна історія України. – Київ, 2009. – Вип. 3. – С. 41-66.

[Рец.]: Крадіжка в поті чола [на кн.]: Роман Горак, Ярослав Гнатів. Іван Франко. Книга шоста. В поті чола. – Львів, 2005. – 532 с. // Критика, 2009. – № 3–4. – С. 35.

Дискусія про барську шляхту в львівській історичній періодиці 1890-х років в контексті історіософії М.Грушевського та польсько-українських стосунків // Матеріали XIII Подільської історико-краєзнавчої конференції, Кам'янець-Подільський, 18–19 листопада 2010 р. 80-річчю від дня народження І.С.Винокура присвячується. – Кам'янець-Подільський, 2010. – С. 55-61.

Історіографія Австралії у світлі тези Тернера // Регіональна історія України. – Київ, 2010. – Вип. 4. – С. 239-248.

Образ Америки у виданнях “Просвіта” // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 251-254.

На досвітках солодкої доби [передрук тексту передмови до спогадів К.Авдікович “Перша українська фабрика цукерків “Фортуна нова”] // Львівська пошта. – 2010. – 17 липня.

[Рец.]: Пам'ять, живі та мертві. Голокост у Болехові: пошук шести з шести мільйонів [на кн.]: Daniel Mendelsohn, The Lost. A Search for Six of Six Million. – New York; London; Toronto; Sydney, 2007 // Голокост і сучасність. – Київ, 2010. – № 1 (7). – С. 199-206.

[Упор. і передм.]: Клементина Авдікович. Перша українська фабрика цукерків “Фортуна нова”. – Львів, 2010. – 47 с.

Шкраб'юк П.В.

Зібрані перли й віднайдені звізди // Слово про вченого. Збірник матеріалів присвячених 75-річчю М.М.Ільницького. – Львів, 2010. – 336-341.

Із життєпису Петра Шкраб'юка // Одкровення в кафе “Пегас”. – Київ, 2010. – С. 410-412.

Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010 [статті: “Леонід Зашкільняк: у розповні сил і задумів”. – С. 163-167; “Наш археолог Лариса Крушельницька та її любов”. – С. 187-191].

Просвітницько-економічні структури Радикальної партії в Галичині // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 77-82.

Сім'я Софії Морачевської з Окуневських і Василь Стефаник: сага про дружбу // Визначні постаті України: Андрій Чайков-

ський та Теофіл Окуневський (до 150-річчя від дня народження). – Львів, 2010. – С. 154-161.

Три постаті на тлі України // Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарні науки. – Львів, 2010. – Вип. 9. – С. 280-288.

Лариса Крушельницька серед звірят, і не тільки... // Слово Просвіти. – 2010. – 7–13 жовтня.

Микола Петренко: два сюжети з незнаного життя // Літературна Україна. – 2010. – 15 липня.

Свято юного українського інтелекту // Літературна Україна. – 2010. – 2 грудня.

То були незабутні дні // Клеванський тракт (Клевань, Рівненська обл.). – 2010. – 12 березня.

Моя душевна потреба – писати // Креденс [газета студентів журналістів ЛНІ ім. Івана Франка]. – 2010. – № 8.

[Ред.]: о. Мендрунь В.Б. Нетонучий ковчег. Збірка поезій. – Львів, 2010. – 192 с.

[Член редкол.]: Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – 784 с.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ І СЕМІНАРАХ

Стеблій Ф.І.

Про заходи щодо відзначення 200-річчя від дня народження о. Маркіяна Шашкевича // Відкриття виставки “Іконостас (1749 р.) церкви св. Архистратига Михаїла в с. Гумениска до 200-річчя від дня народження о. Маркіяна Шашкевича у Львівській галереї мистецтв” (Львів, 5 березня 2010 р.).

Андрій Гаєк // Історико-краєзнавча конференція “Брідщина – край на межі Галичини й Волині” (Броди, Львівська обл., 16 квітня 2010 р.).

Військові звитяги українців у літературній інтерпретації Маркіяна Шашкевича // Виступ біля меморіалу воякам УГА на Личаківському цвинтарі у Львові (Львів, 23 травня 2010 р.).

Іван Крип'якевич і Михайло Марченко: до історії взаємин // Науковий семінар “Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві” (Львів, 24 червня 2010 р.).

Назустріч 200-річчю від дня народження о. Маркіяна Шашкевича // Виступ під час фестину на Білій Горі (1 серпня 2010 р.).

Пам'яті академіка Ярослава Ісаєвича // Виступ по радіо “Незалежність” в передачі “Постаті” (Львів, 4 і 7 серпня 2010 р.).

Маркіян Шашкевич – духовний предтеча і натхненник національного пробудження українського народу // Науково-практична конференція, присвячена пам'яті М. Шашкевича (Львів, 16 листопада 2010 р.).

Колб Н. М.

Господарсько-економічна діяльність греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини наприкінці XIX ст. // XX міжнародна конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 12–15 травня 2010 р.).

Орлевич І. В.

Між духовним пастирством і політикою: о. Іван Костецький в русофільському русі кінця XIX–початку XX століття // XX міжнародна конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 12–15 травня 2010 р.).

Патронат русофільських товариств над церквами Львова (на прикладі Успенської та Преображенської церков) // X міжнародна наукова конференція “Львів: місто – суспільство – культура” (Львів, 27–28 травня 2010 р.).

Niektóre aspekty badań historii Instytutu Stauropigialnego // Historia Galicji 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań (Rzeszów–Czudec, 18–19 listopada 2010 r.).

Расевич В. В.

Учасник подіумної дискусії на тему: “Як сьогодні писати про Львів: путівники, підручники, історія?” Круглий стіл в рамках міжнародної конференції “Львів як дзеркало: взаємний образ мешканців Львова в нараціях ХХ–ХХІ століть” (Львів, 11–12 березня 2010 р.).

Galizien: das moderne Laboratorium in der ukrainischen politischen Bewegung. Von Anfang des 20. Jahrhunderts bis zum Ersten Weltkrieg (Галичина: модерна лабораторія українського політичного руху. Від початку ХХ ст. і до Першої світової війни) // Міжнародна наукова конференція “Die zentraleuropäische Moderne und die Regionen Bukowina und Galizien” (Центральноєвропейська модерність і регіони Буковини і Галичини) (Чернівці, 5–10 квітня 2010 р.).

[Виступ у дискусії] // Круглий стіл: “Пам’ять про Другу світову війну” (Львів, 11 травня 2010 р.).

Візії Галичини: конструювання, інтерпретації, інструменталізація // Міжнародна конференція “Галичина в 20 столітті – простір в тіні імперій” (Львів, 3–5 червня 2010 р.).

Про що і для чого пам’ятають поляки і українці // Міжнародна конференція “Українсько-польські відносини: перезавантаження чи продовження?” (Яремче, 26–27 вересня 2010 р.).

Ukrainische Identität in der veränderten politischen Situation (Українська ідентичність в умовах зміненої політичної ситуації) // Міжнародна конференція, організована Австрійською академічною виміною у Львові (Львів, 24–27 листопада 2010 р.).

Середа О.В.

З історії проходів Івана Крип'якевича по Львові // Науковий семінар “Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві” (Львів, 24 червня 2010 р.).

Між польським слов'янофільством та російським панславізмом: сприйняття та розвиток слов'янських ідей українськими громадськими діячами підавстрійської Галичини у 50–70-х рр. XIX ст. // 21 міжнародний конгрес істориків (Амстердам, 22–28 серпня 2010 р.).

Формування національної традиції: козакофільство в Галичині в третій чверті XIX ст. // 4-а Міжнародна конференція “Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX ст.” (Брюховичі, 29 вересня 2010 р.).

Імперська та провінційна культурна політика: випадок музичного театру в підросійському Києві у другій половині XIX ст. // Міжнародна конференція “Культурна політика і театр в європейських імперіях” (Відень, 19–20 листопада 2010 р.).

Переуявляючи імперський простір: панславістські та національні проекти українських/руських громадських діячів Галичини // Науковий семінар “Транснаціональна історія Східно-Центральної Європи: територіалізація у другій половині XIX ст.” (Лейпціг, 23 листопада 2010 р.).

Чорновол І.П.

Є. Олесницький у контексті польсько-українських стосунків // Конференція до 150-ліття Євгена Олесницького (Львів–Стрий, 4–6 березня 2010 р.).

Дискурс колонізації в українській історіографії в світлі теорії фронтиту // IV міжнародна конференція “Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття” (Львів, 27–29 вересня 2010 р.).

Географія виборів до Галицького сейму: національний аспект (1861–1914) // Конференція “Землі Опілля в контексті

природно-географічного та історико-культурного розвитку України” (Бережани, 7–8 жовтня 2010 р.).

Ягайлонська ідея і українська історіографія // Міжнародна наукова історична конференція “Історична наука, історична пам’ять і національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі” (Черкаси, 21–23 жовтня 2010 р.).

Дискусія про барську шляхту в львівській історичній періодиці 1890-х років у контексті історіософії М. Грушевського та польсько-українських стосунків // XIII Подільська краєзнавча конференція (Кам’янець-Подільський, 18–19 листопада 2010 р.).

Шкраб’юк П.В.

Василіяни як організатори, керівники та автори Української секції Радіо “Ватикан” у добу тоталітаризму // Міжнародна наукова конференція “70-ліття Української програми Ватиканського Радіо: історія, сучасність, перспективи” (Брюховичі, 25 березня 2010 р.).

Василь Симоненко і Василь Стус з погляду сучасності // Конференція в обласному будинку вчителя (Львів, 15 вересня 2010 р.).

До проблеми колаборації // Виступ на презентації книги К. Курилишина “Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944)” (Львів, 18 вересня 2010 р.).

Василіяни як учасники Визвольних змагань 1918–1921 рр. // Науково-практична конференція ЧСВВ у церкві Царя Христа монастиря отців-василіян (Івано-Франківськ, 4 вересня 2010 р.).

УПА: історія, чин, уроки // Конференція в обласному Будинку вчителя (Львів, 15 жовтня 2010 р.).

Ольга Хоружинська та її ставлення до державницьких аспірацій українців // Виступ на презентації книги Анни Ключко-Франко в обласному Будинку вчителя (Львів, 8 листопада 2010 р.).

Українська мова в житті класиків російської літератури // Виступ на відкритті XI міжнародного конкурсу з української

мови ім. Петра Яцика (Верхнє Синьовидне–Сколе, 9 листопада 2010 р.).

Голодомор в контексті світової історії // Виступ у Львівській комерційній академії в День пам'яті жертв голодомору і політичних репресій (Львів, 26 листопада 2010 р.).

“РУРП і РУП – перші національні політичні партії в Україні: виникнення, діяльність, наслідки” // Доповідь в обласному Будинку вчителя (Львів, 9 грудня 2010 р.).

Вшанування пам'яті академіка Івана Крип'якевича

24 червня 2010 р., у переддень 124-ї річниці від дня народження визначного українського історика, академіка НАН України Івана Крип'якевича Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України і Наукове товариство імені Шевченка провели у Львові традиційний спільний науковий семінар “Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві”, в якому взяли участь працівники наукових установ міста.

Відкрив засідання заступник директора Інституту українознавства Микола Литвин. Були виголошені і обговорені доповіді “З історії проходів Івана Крип'якевича по Львові” (Остап Серета), “Історія України” Івана Крип'якевича як інструмент кагебістської провокації” (Юрій Зайцев), “Іван Крип'якевич і Микола Андрусак: взаємини вчителя і учня” (Марина Чебан), “Іван Крип'якевич і Михайло Марченко: до історії взаємин” (Феодосій Стеблій), “Листування Івана Крип'якевича з Мирон Кордубою” (Олег Піх).

Під час обговорення доповідей Роман Голик зробив порівняльний аналіз праць І. Крип'якевича і О. Надраги про історичні проходи по Львову. Олена Богдашина (Харківський національний педагогічний університет ім. Г. Сковороди) поінформувала про недавнє перевидання праці М. Марченка “Українська історіографія”.

У засіданні семінару взяла участь спадкоємиця академіка Леся Цегельська-Крип'якевич, яка подякувала учасникам за вшанування пам'яті видатного вченого.

Наприкінці засідання надійшла сумна звістка про упокоєння після тяжкої хвороби найвидатнішого учня І. Крип'якевича директора Інституту його імені – академіка НАН України Ярослава Ісаєвича. Учасники вшанували пам'ять покійного вченого хвилиною мовчання.

Українці Кубані: минуле і сучасне

17 березня 2010 р. у приміщенні Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Наукового товариства ім. Шевченка у Львові відбулася презентація щойно виданої монографії відомого донецького історика, письменника й діяча козацького руху Дмитра Білого “Українці Кубані в 1792–1921 роках. Еволюція соціальних ідентичностей”. Її відкрив вступним словом заступник директора Інституту українознавства професор Микола Литвин, який схарактеризував науковий доробок автора та головні концептуальні аспекти його дослідження, відзначив його здобутки на письменницькій та кобзарській ниві.

Автор Дмитро Білий розповів про виникнення задуму книги, історію дослідження минулого українців Кубані, про заходи офіційної влади, починаючи з 1930-х років, щодо їх асиміляції, заторкнув питання можливого їх відродження.

Голова Наукового товариства імені Шевченка, професор Олег Купчинський, вітаючи автора, відзначив, що Кубань, завжди була в колі зацікавлень науковців НТШ, як й інші українські території поза кордонами України (напр., Підляшшя, Берестейщина), та книга Д. Білого особливо виділяється серед подібних видань своєю фундаментальністю.

Професор Роман Кирчів високо оцінив обширну джерельну базу й глибину розкриття основних сюжетів дослідження, наголосивши на важливості фіксації пам'яток фольклору Кубані.

Доктор історичних наук Петро Шкраб'юк зауважив, що поява монографії Д. Білого – це видатне явище в історіографії, наголосивши при тому на важливості запровадження до наукового обігу інформації про визначних діячів минулого суміжних територій, недооцінюваних або замовчуваних колишньою імперською владою. Кандидат історичних наук Ігор Чорновол підкреслив вдалу новаторську спробу автора вперше в українській історіографії простежити історію українців Кубані в контексті теорії фронтиру. Науковий працівник Центру дослідження українського визвольного руху Міарта Гавришко висловилися за продовження досліджень визвольних змагань на Кубані включно з боротьбою УПА.

Завідувач відділу нової історії України Інституту українознавства Феодосій Стеблій поінформував, що праця Д. Білого обговорювалася на засіданнях відділу й рекомендована до друку і захисту як докторська дисертація – дослідження, яке фахово відтворює основні етапи і перипетії історії українців Кубані кінця XVIII – початку XX ст. Зокрема, на його думку, доволі вдало висвітлено у праці місце і роль Чорноморського козацького війська у планах польського національно-визвольного руху як елементу міжнародної політики середини XIX ст., спрямованих на підготовку спеціально відряджуваними на Кубань і Кавказ емісарами (і з-поміж українців) антиімперського визвольного повстання.

В обговоренні презентованого видання взяли участь представники Творчого об'єднання “Велеско” Осмир Митренко і Остап Стех.

Тележурналіст з Львівської обласної телерадіокомпанії Тарас Колендрук запропонував підготувати науково-документальний фільм про велич і трагедію українців Кубані. Закінчилася презентація співом кубанських дум, які виконав Д. Білий.

Ф. Стеблій

ВІДДІЛ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

У 2010 р. у відділі новітньої історії продовжувалася спільно з відділом нової історії України розробка теми “Ідея соборності України як чинник консолідації українського суспільства у світовий інтеграційний процес: минуле і сучасне”. У результаті досліджень багатющого архівного матеріалу, вивчення історіографічної літератури та джерел науковцями відділу розкрито українсько-польські відносини у Галичині початку ХХ ст., показано процес розвитку політичної думки українців від автономії до державності та соборності, продовжено роботу над вивченням діяльності Української Національної Ради у Галичині, закінчено опрацювання біограм командного складу Української галицької армії.

Висвітлено актуальні проблеми міжвоєнного періоду, зокрема, досліджено еволюцію ідеології окремих політичних партій Західної України, їх зовнішні орієнтації, стремління щодо консолідації української нації, вплив внутрішніх і зовнішніх політичних чинників щодо об’єднавчих процесів, розробка стратегічних планів усіх українських політичних сил. У цьому контексті виділимо монографію І. Соляра “Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928)”. Продовжувалося археографічне опрацювання документів і матеріалів до збірника “Культурне життя в Україні. Західні землі. 1972–1975”, розкрито суспільно-політичні передумови новітнього етапу національно-визвольного руху, показано роль етнічних меншин у громадсько-культурному житті західних областей України в період розпаду комуністичної системи.

Сектор досліджень українського національно-визвольного руху ХХ ст. працював над плановою темою “Український

національно-визвольний рух 30–50-х років і проблема самоідентифікації української нації”. Спільно з Галузевим державним архівом СБУ, Інститутом археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського укомплектовано збірник документів і матеріалів “Радянські виборчі кампанії в контексті боротьби ОУН-УПА”, розпочато роботу над упорядкуванням ювілейного збірника, присвяченого 100-річчю від дня народження відомого повстанського поета і вояка УПА Михайла Дяченка (Марко Боєслав). Досліджено військові дії відділів УПА в період нацистської окупації, воєнно-політичну діяльність ОУН у 1929–1939 рр., формування воєнної доктрини та геополітичної стратегії українського визвольного руху, висвітлено діяльність УПА в літературі, мистецтві, культурі. Здобутком сектору є публікація монографії М. Посівнича “Воєнно-політична діяльність ОУН у 1929–1939 роках”. Опубліковано черговий збірник “Український визвольний рух”.

ПУБЛІКАЦІЇ

Патер І.Г.

Розділ 10. Статус окупованих територій Галичини та Буковини в 1914–1917 рр. // Історія державної служби в Україні: У 5 т. / Відп. ред. Т.Мотренко, В.Смолій / Інститут історії України НАН України; Головне управління державної служби України. – Київ, 2009. – Т. 1 – С. 379–408.

Під тиском царату. 30 вересня 1914 року у Львові заборонили розповсюджувати українські книжки // Експрес. – Львів, 2009. – С. 14.

Боротьба комуністичного режиму з українським визвольним рухом (40–50-ті роки ХХ ст.) // Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарні науки. – Львів, 2010. – Вип. 9. – С. 81-95.

Просвітня діяльність Союзу визволення України серед військовополонених українців у таборах Австро-Угорщини та Німеччини (1914–1920) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 559-571.

Аркуша О.Г.

Анджей Потоцький: біографія політика на тлі українсько-польських відносин. Частина перша: Формування політичної кар’єри // Вісник Львівського університету. Серія історична / Під ред. О.Вінниченка. – Львів, 2009. – Вип. 44. – С. 107-162.

Розділ 9. Державна служба в українських регіонах Австрійської (Австро-Угорської) монархії // Історія державної служби в Україні: У 5 т. / Відп. ред. Т.Мотренко, В.Смолій / НАН України, Інститут історії України; Головне управління державної служби України. – Київ, 2009. – Т. 1. – С. 319-378.

Польський і російський чинники у формуванні сучасної національної свідомості галицьких українців: історичний досвід і сучасні паралелі // Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні / За ред. Л.Зашкільняка. – Львів, 2009. – С. 144-209.

Анджей Потоцький: біографія політика на тлі українсько-польських відносин. Частина друга: Галицький намісник // Вісник Львівського університету. Серія історична / Під ред. О.Вінниченка. – Львів, 2010. – Вип. 45. – С. 169-282.

Губернатори Галичини (1772–1849) // Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura. Tom VII: Urzędy, urzędnicy, instytucje. Studia z dziejów Lwowa / Pod red. Kazimierza Karolczaka i Łukasza T.Sroki / Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Prace Monograficzne nr 560. – Kraków, 2010. – S. 226-264.

Енциклопедія Львова / За ред. А.Козицького. – Львів, 2010. – Т. 3 [статті: “Католицький русько-народний союз”. – С. 160; “Куїловський-Сас Юліан”. – С. 664-665].

Розділ 7. Українці у представницьких інституціях Габсбурзької монархії // Історія українського парламентаризму: від допарламентських форм організації політичного життя до сьогодення / Гол. ред. ради В.Литвин, кер. авт. колективу В.Смолій / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2010. – Т. 1. – С. 203-240.

Розділ 9. Українці у парламентських установах Австро-Угорщини // Історія українського парламентаризму: від допарламентських форм організації політичного життя до сьогодення / Гол. ред. ради В.Литвин, кер. авт. колективу В.Смолій / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2010. – Т. 2. – С. 265-285.

Polacy i Ukraińcy w Galicji wobec “dużych i małych ojczyzn”. Ewolucja pojęcia ojczyzny jako wynik modernizacji świadomości narodowej na przełomie XIX i XX stulecia // “Duża i mała ojczyzna” w świadomości historycznej, źródłach i edukacji / Pod red.: B.Burdy, M.Szymczak. – Zielona Góra, 2010. – S. 41-58.

Батрак Л.О.

Відділ новітньої історії // Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України у 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 89-97.

Спеціалізована вчена рада (2009) // Там само. – С. 195-197.

Богдан Микитів: чотири десятиліття праці в інституті // Там само. – С. 159-162.

Гавришко М.І.

Проблема повстання у Галичині напередодні німецько-польської війни 1939 р. у візіях української громадськості // Український визвольний рух. – Львів, 2010. – Зб. 14. – С. 73-90.

[Співред. та співупоряд.]: Український визвольний рух. – Львів, 2010. – 36. 14. – 224 с.

Грицьків Р.Я.

Бібліографія проблематики українсько-польських стосунків 1939–1947 // Україна–Польща: важкі питання. – Варшава; Львів – 2010. – С. 48-58.

Забілий Р.В.

Музей національної пам'яті (Про національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів “Тюрма на Лонцького”) // Вісник Львівського інституту економіки і туризму. – Львів, 2010. – № 5 – С. 223-227 [співавт.: О.Цимбала].

Зайцев Ю.Д.

Зелінська Євгенія Данилівна // Гелей С. Львівська комерційна академія. Нарис історії. – Львів, 2008. – С. 135-136.

Реабілітовані історією. У двадцяти семи томах. Львівська область. Книга перша. – Львів, 2009 [Документи]: Вирок Верховного Суду УРСР у справі керівників підпільної організації “Об’єднання”. 10 жовтня 1960 р. – С. 401-407; Вирок Львівського обласного суду у справі Григорія Прокоповича. 7 липня 1967 р. – С. 427-428; Вирок Львівського обласного суду у справі Івана Губки 1 серпня 1967 р. – С. 429-432; Вирок Львівського обласного суду у справі Мирослава Маленя. 26 серпня 1967 р. – С. 433-435; Вирок Львівського обласного суду у справі Семена Ковальчука і Євстахія Пастуха. 7 вересня 1971 р. – С. 446-450; Доповідна записка відділу пропаганди Львівського обкому КПУ про обговорення книги І.Калинця “Поезії з України” у Львівській організації Спілки письменників України. 22 вересня 1971 р. – С. 450-452; Постанова про арешт поштово-телеграфної кореспонденції Ірини Калинець. 28 грудня 1971 р. – С. 452-453; 3 кримінальної справи 1965–1966 рр. на Михайла і Богдана

Горинів, Мирославу Зваричевську та Михайла Осадчого. 14 січня 1972 р. – С. 453-458; Довідка УКДБ про зарубіжні публікації Ірини та Ігоря Калинців. 5 липня 1972 р. – С. 457-459; Вирок Львівського обласного суду у справі Ірини Калинець. 2 серпня 1972 р. – С. 458-466; Вирок Львівського обласного суду у справі Ігоря Калинця. 15 листопада 1972 р. – С. 468-474.

Генезис народного руху України: львівська організація // Український історичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 143-155.

Енциклопедичний довідник. – Київ, 2010 [статті: “Громадський комітет захисту Ніни Строкатої”. – С. 178-179; “Дидик Галина Томівна”. – С. 209-210; “Дяк Михайло Дмитрович”. – С. 226-227; “Мамайсур Борис Сергійович”. – С. 403-405; “Об’єднання” (підпільна організація). – С. 466-467; “Українська Гельсінська спілка (УГС)”. – С. 663-665; “Шереметьєва (Дашкевич) Людмила Дмитрівна”. – С. 725-726].

Енциклопедія Львова. – Львів, 2010. – Т. 3 [статті: “Калинець Ігор”. – С. 36-37; “Калинець Ірина”. – С. 37-38; “Кандиба Іван”. – С. 72-73; “Кафедра” (журнал). – С. 163; “Кендзьор Ярослав”. – С. 183-184; “Климчак Богдан” – С. 244-245; “Комітет державної безпеки”. – С. 354-357. “Корольчук Семен” – С. 422; “Красівський Зіновій”. – С. 589-590].

“Кожний погляд має право на існування”. Інтерв’ю Юрія Зайцева з Ярославом Ісаєвичем // Україна модерна. – 2010. – № 6. – С. 305-324.

Просвітянка Євгенія Зелінська – політв’язень двох тоталітарних режимів // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 488-503.

[Документ]: Крайник М. З історії читальні “Просвіти” в селі Солюкові Долинського району. Спогад // Там само. – С. 326-328.

Луцький О.І.

“Просвіта” та українські освітні товариства в Галичині під час Другої світової війни // Україна: культурна спадщина,

національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – обертг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 255-261.

Муравський О.І.

Кісь Ярослав Павлович // Українські історики. Бібліографічний довідник. – Київ, 2010. – Вип. 3. – С. 126-127 [серія “Українські історики”].

Міжнаціональні відносини у західноукраїнських областях у контексті боротьби національно-демократичних сил за відродження української державності // 300 років Конституції гетьмана Пилипа Орлика: проблеми становлення і розвитку українського державотворення. – Львів, 2010. – С. 141-145.

Науменко К.Є.

Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2009 [статті: “Ельснер Євген Феліксович”. – С. 173 (співавт. М.Литвин); “Євдокимов Сергій Володимирович”. – С. 312 (співавт. М.Литвин); “Євреїнов Микола Іванович”. – С. 330 (співавт. М.Литвин); “Євсєєв Олександр Павлович”. – С. 343 (співавт. М.Литвин); “Ельцин Олександр Якович”. – С. 398 (співавт. М.Литвин); “Єрмаков Володимир Петрович”. – С. 433 (співавт. М.Литвин); “Ещенко Микола Дмитрович”. – С. 481 (співавт. М.Литвин); “Жданов Микола Олександрович”. – С. 519 (співавт. М.Литвин); “Жданович Кіндрат Миколайович”. – С. 520 (співавт. М.Литвин); “Жнов Олександр Іванович”. – С. 626 (співавт. М.Литвин); “Жуков Ілля Данилович”. – С. 662 (співавт. М.Литвин); “Жуков Петро-Павло Васильович”. – С. 664 (співавт. М.Литвин); “Жупінас Дмитро Васильович”. – С. 678 (співавт. М.Литвин)].

Спогади. Постаті. Вибране. – Львів, 2010. – 488 с.

Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр. – Київ, 2010. – 80 с. [співавт. М.Литвин].

Посівнич М.Р.

Основні віхи життя і діяльності Степана Бандери // В одній особі образ покоління. С.Бандера. Посібник / Львівська обласна універсальна бібліотека / Упор. І.Лешнівська, О.Шматько, О.Дудок, Л.Рудик. – Львів, 2008. – С. 15-18.

Степан Бандера: 1909–1959–2009 // Форум: Бюлетень громадської організації “Інтелектуально-фаховий форум”. – Львів, 2009. – С. 12-14.

Воєнно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 роках. – Львів, 2010. – 368 с.

Бойові акції ОУН в 1929–1939 рр. // Український визвольний рух. – Львів, 2010. – Зб. 14. – С. 197–203.

Львівський період з життя Степана Бандери // Галицька брама: Львів і львів'яни. – Львів, 2010. – № 11–12 (191–192). – С. 13-15.

Постать Степана Бандери під час Варшавського і Львівського процесів (1935–1936 рр.) // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: Історичні науки. – Острог, 2010. – Вип. 16. – С. 31-44.

Степан Бандера – Провідник Організації Українських Націоналістів // Воєнна історія. – Київ, 2010. – № 1 (49). – С. 7-21.

Штрихи до біографії Ярослава Старуха // Матеріали науково-теоретичної конференції “Громадсько-політична діяльність Тимотея та Ярослава Старухів”, Бережани, 26 лютого 2010 р. / Упор. О.Лугова. – Бережани, 2010. – С. 15-21.

Нове видання “Літопису УПА” [про 47 том] // Наше Слово (Варшава). – 2010. – № 9 (2743). – С. 11.

Провідник ОУН: (До 50-річчя з дня смерті Степана Бандери) // Воля і Батьківщина. – Львів. – 2010. – № 1/2. – С. 22-42.

[Співупоряд.]: Степан Бандера: 1909–1959–2009. Збірник статей. – Львів, 2010. – 218 с.

[Співупоряд.]: Календар Літопису Української Повстанської Армії 2011 – рік. – Львів, 2010. – 28 с.

[Співред.]: Літопис Української Повстанської Армії. Т. 49: Тернопільщина: “Вісті з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”. – Торонто; Львів, 2010. – 832 с.

Соляр І.Я.

Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928) / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – 150 с.

“Допомогова акція” УСРР радянфільському рухові в Західній Україні в середині 1920-х років // Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарні науки. – Львів, 2010. – Вип. 9. – С. 57-62.

Ідея консолідації національних сил у діяльності Всеукраїнської Національної Ради і Ради Республіки в 1921 р. // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 17. – С. 25-30.

Культурно-просвітницька діяльність національно-державницьких партій Західної України у 1920-х рр. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За ред. І.Зуляка. – Тернопіль, 2010. – Вип. 2. – С. 75-79.

Стасюк О.Й.

Життєвий шлях Петра Карманського (громадсько-політичний аспект) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18: Західноукраїнська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 535-543.

Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 [статті: “Ленкавський С.” – С. 118–119; “Лопатинський Ю.” – С. 270; “Матла 3.” – 555; “Мирон Д.” – С. 665-666].

Михайло Дяченко (Марко Боєслав) – діяч “Просвіти” // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 480-487.

Повстанський поет і вояк УПА Михайло Дяченко // Голос. – Київ. – 2010. – 26 березня.

[Ред.]: Український визвольний рух. – Львів, 2010. – Зб. 14. – 224 с.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ, ЛЕКЦІЯХ

Гавришко М.І.

“УПА: слід в історії” // Семінар викладачів історії та суспільних дисциплін на тему: “65 років звільнення України від фашистських загарбників. Стрийщина в роки Другої світової війни” (18 травня 2010 р., м. Стрий).

Релігійна політика в Третньому Райху у 1933–1939 рр. і українська суспільність Галичини // V наукова конференція “Історичні пам’ятки Галичини” (Львів, листопад 2010 р.).

Публічна подіумна дискусія “Чи мають українці знати правду про своє минуле?” (Київ, грудень 2010).

Грицьків Р.Я.

УПА і III Рейх: співпраця чи протистояння // Лекція для учнів Львівської обласної академії наук / Львівська обласна академія наук (Львів, 3 березня 2010 р.)

Переселення 1944–1946 рр. в Західній Україні. Операція “Вісла” // Семінар Асоціації розвитку туризму Львівщини (Львів, 16 березня 2010 р.)

Центрально-Східна Європа 1944–1948: визволення чи окупація // Лекція для учнів Львівської обласної академії наук / Львівська обласна академія наук (Львів, 17 березня 2010 р.).

Переселення українців 1944–1946. Акція “Вісла” // Семінар Асоціації туризму “Мандри плюс” (Львів, 13 квітня 2010 р.).

Волинська трагедія 1943 року // Семінар Асоціації туризму “Мандри плюс” (Львів, 13 квітня 2010 р.).

Українська Повстанська Армія // Лекція в СШ № 29 (Львів–Винники, 13 жовтня 2010 р.).

Українська Повстанська Армія // Лекція для учнів Львівської обласної академії наук / Львівська обласна академія наук (Львів 15 жовтня 2010 р.).

Забілий Р.В.

Проблеми розсекречення архівних документів // Міжнародна конференція “Досвід розсекречення архівів і створення автоматизаційних систем у Європейських країнах” / Фонд Бйолля, Харківська правозахисна група (Київ, 23–25 листопада, 2010 р.).

Зайцев Ю.Д.

“Історія України” Івана Крип’якевича як засіб кадебістської провокації // Науковий семінар “Іван Крип’якевич у родинній традиції, науці, суспільстві” (Львів, 24 червня 2010 р.).

Муравський О.І.

“Громадсько-політичне життя на Жовківщині у період перебудови” // Міжнародна наукова конференція “Жовква крізь століття” з нагоди п’ятнадцятиріччя діяльності Державного історико-архітектурного заповідника в Жовкві (Жовква, 22–24 квітня 2010 р.).

“Міжнаціональні відносини у західноукраїнських областях у контексті боротьби національно-демократичних сил за відродження української державності” // Міжнародна наукова конференція 300 років Конституції гетьмана України Пилипа Орлика: проблеми становлення і розвитку українського державотворення (Львів, 14 травня 2010 р.).

Посівнич М.Р.

Штрихи до біографії Ярослава Старуха // Науково-теоретична конференція “Тромадсько-політична діяльність Тимотея та Ярослава Старухів” / Відділ культури і туризму Бережанської райдержадміністрації, Бережанський краєзнавчий музей (Бережани, 26 лютого 2010 р.).

Українська Національна Колонія в Манджурії у 1920–1945 рр. // Четверта міжнародна наукова конференція: “Українська діаспора: проблеми дослідження” / Національний університет “Острозька Академія”, Інститут дослідження української діаспори, Українське історичне товариство, Українська американська асоціація університетських професорів, Світова наукова рада при Світовому Конгресі Українців (Острог, 22–23 вересня 2010 р.).

Архітектура українського резистансу: криївки та бункери в контексті підпільної діяльності ОУН і УПА в 1940–1950 роках // Міжнародна наукова конференція “Українська Повстанська Армія інакше: в літературі, мистецтві, культурі” / Слов’янська бібліотека Національної бібліотеки Чеської Республіки, ГО Рута (Прага, 21–22 жовтня 2010 р.).

Романюк М.В.

Структура збройного підпілля ОУН та УПА на Бродщині // IV науково-теоретична краєзнавча конференція “Бродівщина – край на межі Галичини й Волині” (Броди, 16 квітня 2010 р.).

“Діяльність ОУН та УПА на теренах Львівщини в роки Другої світової війни” // Круглий стіл приурочений до 65-ї річниці завершення Другої світової війни (Львів, 6 травня 2010 р.).

Соляр І.Я.

“Консолідаційні процеси національних сил Наддніпрянщини і Західної України (квітень 1920 – березень 1921)” // Міжнародна науково-практична конференція “Українська революція 1917–1921 рр.: шляхи національного державотворення” (Київ, 20–21 травня 2010).

Стасюк О.Й.

Митці у лавах ОУН–УПА // Міжнародна наукова конференція “Українська Повстанська Армія інакше: в літературі, мистецтві, культурі” (Прага, 21–22 жовтня 2010 р.).

Українська повстанська армія інакше...

У Празі 21–22 жовтня 2010 р., в історичному залі засідань старовинного Клементинума, за участю науковців з України, США, Канади, Німеччини, Чехії та Словаччини відбулася Міжнародна наукова конференція “Українська Повстанська Армія інакше: в літературі, мистецтві, культурі”, організаторами якої були Слов’янська бібліотека у Празі та громадське об’єднання “Рута”. На відкриття конференції запросили таких шановних гостей, як директор Слов’янської бібліотеки д-р Лукаш Бабка та посол України в Чеській Республіці Іван Грицак. Головна ініціаторка конференції і колишня львів’янка, культуролог Оксана Пеленська у вступному слові пленарного засідання наголосила на неоднозначному трактуванні історії українського національно-визвольного руху 30–40-х років українськими та закордонними дослідниками та зазначила, що різні підходи до висвітлення проблематики ОУН–УПА сприятимуть її об’єктивнішому сприйняттю як в Україні, так і серед європейського співтовариства. Загалом учасники конференції намагалися уникати політичного підтексту проблеми і зосередили увагу на таких малодосліджених сторінках діяльності повстанського руху, як його мистецька спадщина, побут, архітектура криївок і бункерів, символіка тощо. Впродовж всієї роботи в залі засідань панувала наукова та приязна атмосфера.

Серед учасників конференції були відомі діаспорні науковці: директор Інституту німецько-українських відносин у Мюнхені – проф. Микола Шафовал, д-р музикології Дагмара Турич-Дувірак (Торонто), проф. Микола Мушинка (Пряшів),

д-р Карлового університету Тереза Хланьова (Прага), мистецтвознавець д-р Дарія Даревич із Йорк-університету (Торонто), дійсний член НТШ та науковий секретар Товариства св. Софії д-р Олександр Лужицький (м. Мойлен, Пенсільванія) та ін. Цікаві доповіді виголосили дослідники українських науково-дослідних інституцій: викладач Житомирського державного університету проф. Галина Стародубець, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету Сергій Пахоменко, журналіст Микола Чабан із Дніпропетровська, редактор українського військово-історичного журналу “Однострій” Віталій Манзуренко (Львів) та ін. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича на конференції представляли старший науковий співробітник Олександра Стасюк із доповіддю “Митці у лавах ОУН–УПА” та молодший науковий співробітник Микола Посівнич, який поділився із присутніми інформацією про архітектуру криївок та бункерів повстанців.

Під час перерв у залі засідань відбувалося багато цікавих подій: презентація книжок, які привезли учасники конференції в дар Слов'янській бібліотеці, виставка автентичних документів та інших атрибутів повстанського руху тощо. Для науковців було влаштовано екскурсію українськими місцями Праги та відвідини українських могил на Ольшанському цвинтарі, зокрема могили відомого українського поета Олександра Олеся (Кандиби) тощо.

Матеріали конференції будуть опубліковані окремим збірником, що стане вагомим внеском у формування українсько-чеських культурних відносин.

О. Стасюк

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Упродовж 2010 р. праця у відділі традиційно відбувалася у двох напрямках – історична лексикографія та діалектологія.

Рік був насиченим ідеями, продуктивним і водночас неспокійним, сповненим втрат, адже 27 березня відійшов у вічність Дмитро Григорович Гринчишин – видатний лексикограф, багаторічний відповідальний редактор “Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.”

Для істориків мови рік став новим етапом у роботі над “Словником української мови XVI – першої половини XVII ст.”, підготовлено до друку 15-й випуск Словника, триває робота над 16-м.

З ініціативи відділу 7–8 жовтня 2010 р. відбулося перше засідання Тимченківських наукових читань – “Пам’ятка як джерело вивчення історії мови”, на якому науковці з України, Австрії, Польщі, Угорщини, Росії, мали змогу обговорити проблеми з історії мови. Наш відділ – єдиний осередок історичної лексикографії в Україні, тому такі семінари не випадкові. До того ж у відділі є картотека Євгена Тимченка.

Діалектологічна проблематика була зосереджена на лексикографічному опрацюванні гуцульських говірок, зокрема на поповненні джерельної бази Словника, укладанні та редагуванні.

У липні цього року відбулось виїзне засідання Міжнародного наукового семінару “Актуальні проблеми української діалектології” (14 засідання) на тему “Тексти: мовно-культурний аспект” у форматі Міжнародної діалектологічної експедиції в с. Росохи Старосамбірського р-ну Львівської обл. Традиційно співорганізатором стала мовознавча комісія НТШ. В експедиції взяли участь працівники та здобувачі відділу української

мови (Н. Хобзей, Т. Ястремська, Л. Хомчак, В. Шелемех, І. Романина), науковці Львівського національного університету імені Івана Франка (З. Купчинська, Н. Хібеба, Г. Тимошик), Житомирського державного педагогічного університету ім. І. Франка (Г. Гримашевич) та Вассар коледжу м. Покіпсі, Нью-Йорк (Є. Будовська).

Дев'ятий том “Діалектологічних студій” – “Запозичення та інтерференція” – містить розвідки, які репрезентують проблему запозичень та міжмовних контактів, що є однією із найбільш дискусійних у сучасній лінгвістиці. У статтях порушено питання лексичних взаємовпливів та нашарувань, запозичень у фразеології, інтерференції на словотвірному рівні. Низку досліджень присвячено проблемам ономастики.

ПУБЛІКАЦІЇ:

Хобзей Н.В.

Дещо про запозичення в мовленні львів'ян у контексті говірок південно-західного наріччя // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 351–358.

Дієслова *вилітати*, *вилетіти* у складі ідіом та паремій (на матеріалі говірок південно-західного наріччя української мови) // Лінгвістика: Зб. наук. праць. – № 3 (21). – Ч. 1. – Луганськ, 2010. – С. 206–209.

Дієслова з префіксом *ви-* в говірках північного і південно-західного наріччя української мови: до пошуку паралелей // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (I). – С. 283–288.

Дієслова руху із префіксом *ви-*, або звідки та куди виходять, виїжджають і таке інше в колядках та щедрівках // Народна творчість українців в просторі та часі: Матеріали міжнародної наукової конференції в рамках VI Міжнародного фестивалю українського фольклору “Берегиня”. – Луцьк, 2010. – С. 381–390.

Книжкові новинки для мовознавців // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 596-601 [співавт.: Н.Багнюк].

Система дієслова в гуцульських говірках // Ювілейний збірник на честь 80-річчя від дня народження професора Петра Лизанця. – Ужгород, 2010. – С. 586-600 [співавт.: Т.Ястремська].

[Рец.:] Новий здобуток польської фразеології (на тлі українського контексту) // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 592-594.

[Відп. ред.]: Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – 616 с.

Багнюк Н.В.

Поліські живомовні елементи в середньошрифтовому Євангелії // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (І). – С. 6-10.

Книжкові новинки для мовознавців // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 596-601 [співавт.: Н.Хобзей].

Хроніка // Там само. – С. 607-608.

Войтів Г.В.

[Співред., член редкол.]: Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. – Львів, 2010. – Вип. 15. – 256 с.

Гринчишин Д.Г.

[Відп. ред.]: Словник української мови XVI – першої пол. XVII ст. – Львів, 2010. – Вип. 15. – 256 с.

Дидик-Меуш Г.М.

Сполучникова варіантність в українській мові XVI–XVII ст. // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (I). – С. 21-29.

[Рец.]: Реконструкція мовної свідомості: два світогляди – одна мова [на кн.]: Л.Гнатюк “Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської мовної традиції” // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 400-404.

Заневич (Рим'як) О.Є.

Абсолютивне вживання перехідних дієслів (на матеріалі українських пам'яток XVI – I пол. XVII ст.) // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – № 22 (I). – С. 44-51.

Кровицька О.В.

Енциклопедичні словники як лексикографічний ресурс у курсі “Українська мова як іноземна” // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2009. – Вип. 4. – С. 180-183.

Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. – Львів, 2010. – Вип. 15. – С. 1-56 [укладання статей *конь – которийсь*].

Сучасна лексикографія у лінгводидактичному аспекті // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2010. – Вип. 50. – С. 236-238.

Осінчук Ю.В.

Богослужбово-обрядова лексика, пов'язана з Великим постом, у староукраїнських пам'ятках // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. Зб. наук. статей. – Київ, 2010. – Вип. 19. – С. 372-376.

Живомовні особливості в Добриловому Євангелії // Українська мова у ХХІ столітті: традиції і новаторство: Тези доповідей Всеукраїнського лінгвістичного форуму молодих учених, Київ 21–23 квітня 2010 р. – Київ, 2010. – С. 11-13.

Із спостережень над мовою Євангелія 1164 року // Волинь філологічна: текст і контекст. Західнополіські говірки в просторі та часі. Зб. наук. праць / Упор. Г. Аркушин. – Луцьк, 2010. – Вип. 9. – С. 122-126.

Північноукраїнські діалектні риси у Крехівському Апостолі // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (І). – С. 126-132.

Романина І.Р.

Діалектні тексти про чуда з Наддністрянщини // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 558-563.

Хроніка // Там само. – С. 608-610.

Текст як джерело дослідження діалектного мовлення галичан і поліщуків // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (І). – С. 229-234.

Сімович О. І.

Архетип *вода* в поліському мовному просторі // Волинь–Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Вип. 22 (ІІ). – Житомир, 2010. – С. 262-266.

Словник вербальних символів: *Барвінок* // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 238-244.

Тріль О.М.

Назви на позначення поняття “група зірок” у писемних пам’ятках з Полісся в контексті староукраїнської мови // Волинь–

Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (I). – С. 180–185.

Чікало М. І.

[Відп. ред.]: “Словник української мови XVI – першої пол. XVII ст.”. – Вип. 15. – Львів, 2010. – 256 с.

Черевко І.В.

Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. – Вип. 15. – Львів, 2010. – С. 168-175 [укладання статей *кулько* – *купецтво*].

Фразеологія офіційно-ділового стилю української мови XVI–XVII ст. (На матеріалі документів Полісся) // Волинь-Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – Вип. 22 (I). – С. 211-216.

Шелемех В.П.

Дослідження назв їжі в північному та південно-західному наріччях української мови // Волинь філологічна: текст і контекст. Західнополіські говірки в просторі і часі: Зб. наук. праць. – Вип. 9 / Упор. Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2010. – С. 190-197.

Лексико-семантична група назв посуду для приготування їжі в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя // Лінгвістика: Зб. наук. праць. – № 1 (19). – Луганськ, 2010. – С. 120-127.

Назви хліба та його частин у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя (в контексті південно-західного та північного наріч) // Волинь-Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Вип. 22 (II). – Житомир, 2010. – С. 296-301.

Ястремська Т. О.

З історії слів *алтиця* / *латиця* // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. – Львів, 2010. – С. 351-358.

Система дієслова в гуцульських говірках // Ювілейний збірник на честь 80-річчя від дня народження професора Петра Лизанця. – Ужгород, 2010. – С. 586-600 [співавт.: Н. Хобзей].

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ,
СЕМІНАРАХ, ЛЕКЦІЯХ

Хобзей Н.В.

Місто у слові // *Lwów: lustro. Obraz wzajemny mieszkańców Lwowa w narracjach XX–XXI wieku* (Львів, 11–12 березня 2010 р.).

Запозичення у мовленні львів'ян у контексті говорів південно-західного наріччя // XXI наукова сесія Наукового Товариства ім. Шевченка (Львів, 25 березня 2010 р.).

Дещо про запозичення в мовленні львів'ян у контексті південно-західного та північного наріччя української мови // Західно-поліські говірки в просторі та часі (Луцьк, 22–23 квітня 2010 р.).

Дієслівна лексика в говірках південно-західного наріччя: видова пара *виходити/вийти* // *Gwary dziś. 5* (Познань, 12–15 травня 2010 р.).

Семантика дієслівного префікса *ви-* в гуцульських говірках // Всеукраїнська наукова конференція “Гуцульський діалект: минуле і сучасність” (Коломія–Івано-Франківськ, 18–19 травня 2010 р.).

Дієслова руху із префіксом *ви-* в пам'ятках української мови та в говірках південно-західного наріччя // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Дієслова руху із префіксом *ви-* в говірках південно-західного наріччя // Всеукраїнський науковий семінар

“Актуальні проблеми української діалектології та історії мови” (Черкаси, 21–22 жовтня 2010 р.).

Пленум Наукової ради “Українська мова” “Українська мова в Україні: сьогодення і перспективи” (Київ, 5 листопада 2010 р.).

Дієслова *вилітати*, *вилетіти* у складі ідіом та паремій (на матеріалі говірок південно-західного наріччя української мови) // Всеукраїнська науково-практична конференція “Слобожанська бесіда – 4” (Луганськ, 9–10 листопада 2010 р.).

Дієслова з префіксом *ви-* в говірках північного і південно-західного наріччя української мови: до пошуку паралелей // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Багнюк Н.В.

Особливості системи займенників у тексті середньошрифтового Євангелія // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам’ятка к джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Поліські живомовні елементи в середньошрифтовому Євангелії // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Войтів Г.В.

Лексика традиційної народної культури в історичному словнику // Семінар учителів-словесників “Етнос і мова” (Львів, 4 червня 2010 р.).

Заневич О.Є.

Імпліцитна перехідність (на матеріалі українських пам’яток XVI – 1-ї пол. XVII ст.) // XXI наукова сесія Наукового Товариства імені Шевченка (Львів, 25 березня 2010 р.).

Семантичне стягнення перехідних дієслів у пам'ятках XVI – 1 пол. XVII ст. // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Абсолютивне вживання перехідних дієслів (на матеріалі українських пам'яток XVI – 1 пол. XVII ст.) // Північноукраїнське наріччя в історії української мови (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Кровицька О.В.

Особливості використання сучасних енциклопедій в історичному словнику // ХХІ наукова сесія Наукового товариства імені Шевченка (Львів, 25 березня 2010 р.).

Лемківські говірки в науковій спадщині Івана Верхратського // ІІІ міжнародний конгрес “Діаспора як чинник утвердження держави України в міжнародній народній спільноті: сучасний вимір і проєкція в майбуття” (Львів, червень 2010 р.).

Історичні словники української мови в сучасній лексикографічній інтерпретації // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Меуш Г. М.

Реалізація архетипів у мовній картині світу гуцулів // Всеукраїнська наукова конференція “Гуцульський діалект: минуле і сучасність” (Коломия–Івано-Франківськ, 18–19 травня 2010 р.) [співдоп. О. Сімович].

Опрацювання службових частин мови під час укладання історичного словника української мови // Міжнародна конференція “Дослідження з історії мови. Стан. Методологія. Перспективи” (Краків, 21–22 вересня 2010 р.).

Службові частини мови: від пам'ятки до реєстрового слова // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Осінчук Ю.В.

Богослужбово-обрядова лексика, пов'язана з Великим Постом у староукраїнських пам'ятках // XIX всеукраїнська науково-практична конференція “Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні” (Київ, 24 березня 2010 р.).

Живомовні особливості в Добриловому Євангелії // Всеукраїнський лінгвістичний форум молодих учених (Київ, 21 квітня 2010 р.).

Добрилове Євангеліє 1164 р. як пам'ятка української мови (Морфологічний аналіз) // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Формування найменувань богослужбових обрядів в українській мові // Міжнародна наукова конференція “Українська мова і сфера сакрального” (Чернівці, 21–23 жовтня 2010 р.).

Романина І.Р.

Текст як джерело дослідження діалектного мовлення галичан і поліщуків // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Сімович О.І.

Реалізація архетипів у мовній картині світу гуцулів // Всеукраїнська наукова конференція “Гуцульський діалект: минуле і сучасне” (Коломия – Івано-Франківськ, 18–19 травня 2010 р.) [співдоп. Г. Меуш].

Архетип *вода* в поліському мовному просторі // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Тріль О.М.

Назви сузір'їв в українській астронімії XVI–XVII століть // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам'ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Назви на позначення поняття “група зірок” у писемних пам’ятках з Полісся в контексті староукраїнської мови // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Черевко І.В.

Явища фразеологічної полісемії та омонімії в староукраїнській мові // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам’ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Фразеологія офіційно-ділового стилю української мови XVI–XVII ст. (На матеріалі документів Полісся) // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Шелемех В.П.

Лексико-семантична підгрупа назв посуду для зберігання та носіння рідин // XXI Наукова сесія Наукового Товариства ім. Шевченка (Львів, 25 березня 2010 р.).

Дослідження назв їжі в північному та південно-західному наріччях української мови // Західнополіські говірки в просторі і часі (Луцьк, 22–23 квітня 2010 р.).

Назви хліба та його частин у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя (в контексті південно-західного та північного наріч) // Міжнародна наукова конференція “Північноукраїнське наріччя в історії української мови” (Житомир, 17–18 листопада 2010 р.).

Ястремська Т.О.

Система дієслова в гуцульських говірках // Всеукраїнська наукова конференція “Гуцульський діалект: минуле і сучасність” (Коломия–Івано-Франківськ, 18–19 травня 2010 р.).

З історії слів *алтиця* / *латиця* // Тимченківські наукові читання. Засідання 1: “Пам’ятка як джерело вивчення історії мови” (Львів, 7–8 жовтня 2010 р.).

Особливості вокалізму українських говорів Галичини // Всеукраїнський науковий семінар “Актуальні проблеми української діалектології та історії мови” (Черкаси, 21–22 жовтня 2010 р.).

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Відділ української літератури досліджує актуальні проблеми історії та теорії літератури, український літературний процес у загальноєвропейському контексті. У 2010 р. співробітники відділу продовжували роботу над плановою темою “Українська література та ідеї християнської етики: європейський контекст” (2009–2011), – першим в українському літературознавстві комплексним дослідженням проблеми християнської етики в українському письменстві, що передбачає з-поміж іншого окреслення етичних домінант українського письменства різних періодів (ранньосередньовічного, барокового, романтичного, реалістичного та модерністського дискурсів).

Упродовж звітнього періоду співробітники відділу (М. Ільницький, Т. Гаврилів, В. Мартинюк, Я. Мельник, Н. Пікулик) вивчали, зокрема, особливості художнього осмислення християнської етики у творчості письменників Давньої України, Т. Шевченка, М. Шашкевича, І. Франка, В. Підмогильного, Б. І. Антонича та в літературознавчих працях (К. Чеховича, М. Гнатишака, Д. Козія), біблійну символіку в Йозефа Рота та літературний контекст Галичини.

За цей період співробітники відділу взяли участь у 16 наукових конференціях, надрукували близько 70 публікацій, а також підготували до друку 1 монографію, низку статей і 2 збірники, серед них п'ятий випуск збірника наукових праць відділу “Парадигма”, присвячений 75-літтю член-кореспондента Національної академії наук, професора М.М.Ільницького, разом із Львівським національним університетом імені Івана Франка організували конференцію “І кожна думка новий світ будує...”: науковий текст Івана Франка”

(Львів, 7–8 жовтня 2010), із Науковим товариством імені Шевченка – Березневу сесію НТШ (Львів, 20 березня 2010).

Співробітники відділу є членами спеціалізованих вечних рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій, редколегій багатьох фахових часописів, співпрацюють із багатьма науковими інституціями – українськими та закордонними, зокрема, з Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (участь у написанні “Історії української літератури”, а також у підготовці Шевченківської енциклопедії), Львівським відділенням Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (участь у підготовці Франківської енциклопедії), Науковим товариством імені Шевченка (участь у підготовці Енциклопедії НТШ), Інститутом франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка (участь у виконанні спільної теми “Науково-методологічні концепції Івана Франка”), кафедрою теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету імені Івана Франка (участь у виконанні спільної теми “Літературознавчі проблеми в методологічних, історичних та компаративістичних вимірах”), Українським Католицьким Університетом (участь у виконанні проекту “Апокрифи Нового Заповіту”).

Серед зовнішніх напрямів відділу – українсько-польські, українсько-австрійські та українсько-німецькі літературознавчі наукові зв'язки. Відділ підтримує зв'язки з Варшавським університетом, Українським вільним університетом (м. Мюнхен, Федеративна Республіка Німеччини), з Інститутом славістики університету ім. Александра фон Гумбольдта (м. Берлін, Федеративна Республіка Німеччини).

Отож, 2010 р. для відділу української літератури в науковому плані був доволі плідним. Однак для успішного виконання запланованої на триріччя проблематики відділу вкрай необхідне поповнення: аспірантами, фахівцями з усіх періодів українського письменства, давнього передусім. Проте замість поповнення щороку чисельність відділу

зменшується. З огляду на наукові ж обрії досліджень актуальних проблем національного письменства, і з огляду на ті, що виникають перед відділом української літератури перед ювілеми М. Шашкевича, Т. Шевченка, це не може не занепокоювати.

ПУБЛІКАЦІЇ

Мельник Я. І.

Бібліотека Івана Франка // Бібліотека Івана Франка. Науковий опис у чотирьох томах. – Київ, 2010. – С. 9-29.

“Без батька, без матері”. Антін Петрушевич: силуетка Івана Франка // Українське літературознавство. – Львів, 2010. – Вип. 72. – С. 239-267.

Із гімназійних, і не тільки літ Івана Франка: дещо про його “зловісні видумки” на Івана Верхратського // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 51: Франкознавство. – Львів, 2010. – С. 166-176.

Літературні традиції літератури “поза традиціями” (Про нову книжку Миколи Ільницького “Українська повоєнна еміграційна поезія”. Львів, 1995) // Слово про вченого. Збірник матеріалів, присвячених 75-річчю М.М.Ільницького. – Львів, 2010. – С. 345-349.

Миколі Ільницькому 75 // Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 168-170 [співавт. В.Будний].

“Урятовані із хвиль забуття”: Іван Франко як видавець давніх українських пам'яток // Українське літературознавство. – Львів, 2010. – Вип. 72. – С. 109-118.

Ільницький М.М.

Ранній український модернізм і польська рецепція // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2009. – Вип. 48. – С. 42-54.

Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30-х років ХХ ст. / Упоряд. і автор вступ. слова М.Ільницький. – Львів, 2010. – 432 с.

Від весільного перевізника до човна Харона // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 51: Франкознавство. – Львів, 2010. – С. 32-36.

Між ідеологією і естетикою : Франкознавчі дослідження міжвоєнного двадцятиліття // Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30-х років ХХ ст. – Львів, 2010. – С. 3-24.

Поєдинок із собою: проблема двійництва в “Поєдинку” І. Франка і “Двійнику” Ф. Достоевського // Іван Франко: дух, наука, думка, воля: Матеріали Міжнародного конгресу, присвяченого 150-річчю Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.). – Львів, 2010. – Т. 2. – С. 563-575.

Досвіток із півнями і тривогою, або міжчасся як прогалина в тексті буття // Міфологія і фольклор. – 2010. – № 2 (6). – С. 88-93.

Досвіток із півнями і тривогою, або міжчасся як прогалина в тексті буття // Кур'єр Кривбасу. – 2010. – № 252/253. – С. 349-355.

Поетичні інтерпретації двох фольклорних сюжетів // Міфологія і фольклор. – 2010. – № 1 (5). – С. 44-49.

Для незабуття [До 70-річчя Миколи Жулинського] // Слово і час. – 2010. – № 8. – С. 24-26.

[Рец.]: Науковість підходів, довірливість інтонації [на кн.]: Неврий М. Минуле й сучасне: Зб. слов'янознавчих праць. – Київ, 2009. – 956 с // Дзвін. – 2010. – № 9. – С. 144-146.

[Рец.]: Український вимір компаративістики [на кн.]: Грицик Л. Українська компаративістика: Концептуальні проєкції. – Донецьк, 2010. – 280 с. // Слово і час. – 2010. – № 11. – С. 98-101.

[Рец.]: “Це ж арт!” – це поезія [на кн.]: Зарічний М. Вербалізація верболозу: Зб. віршів. – Львів, 2009 // Дзвін. – 2010. – № 3. – С. 163-165.

[Рец.]: Слово і мовчання Володимира Затуливітра [на кн.]: Затуливітер В. Чаша жертовна. – Київ, 2009 // Літературна Україна. – 2010. – 29 липня.

Гаврилів Т.І.

Чарівний світ. Тепер. [Роман. Ч. 1]. – Львів, 2010. – 144 с.

Чарівний світ. Тоді. [Роман. Ч. 2]. – Львів, 2010. – 140 с.

“Aber es muss nicht justament Heimweh gewesen sein“. Der Übersetzungskanon und die Identitäten // Arnulf Knafl (Hg.): Kanon und Literaturgeschichte. – Wien, 2010. – S. 43-60.

Die Geburt einer Literaturgeschichte aus dem bruchstückhaften Geist der Postmoderne // Arnulf Knafl (Hg.): Kanon und Literaturgeschichte. – Wien, 2010. – S. 203-214.

Die Anwesenheit der abwesenden Figur. Thomas Bernhards Theaterstück “Elisabeth II.” // Attila Bombitz, Martin Huber (Hg.): “Ist es eine Komödie? Ist es eine Tragödie?” Österreich-Studien Szeged, Bd. 6. – Wien, 2010. – S. 147-159.

Житло для письменника // Український журнал. – 2010. – С. 52.

Місто без тротуарів // Тарас Макович (упор.). Сновиди. Сни українських письменників. – Київ, 2010. – С. 41-44.

Ніколи не кажи дурного // Юрко Кох (упор.). Аметистовий жмуток казусів від вельми цікавих людей. – Львів, 2010. – С. 44-51.

Tausend Gulden (оповідання) // LICHTUNGEN. – Graz, 2010. – Heft. 123. – С. 22-28.

Der dritte Oktober, або Двадцять років опісля // <http://www.zaxid.net/blogentry/75935/>

Втіха противсіха // <http://www.zaxid.net/blogentry/67266/>

Входження Львова до Євросоюзу // <http://www.zaxid.net/blogentry/57348/>

Гаврилів Т. Гайдамаки і чорносотенці // <http://www.zaxid.net/blogentry/75458/>

Гаврилів Т. Котлети і мухи // <http://www.zaxid.net/blogentry/74493/>

Гаврилів Т. Пані Вітте помітно вагається, або День роздумів і цитата з Музіля // <http://www.zaxid.net/blogentry/65263/>

Гіпотеза полоніста // <http://www.zaxid.net/blogentry/61002/>

Гламур і вибір // <http://www.zaxid.net/blogentry/59250/>

Господарники // <http://www.zaxid.net/blogentry/64809/>

Дві мандрівки в одне місто // <http://www.zaxid.net/article/78723/>

Завтра // <http://www.zaxid.net/blogentry/76421/>

Зашморг на президентах // <http://www.zaxid.net/blogentry/64889/>

Звичайний фашизм // <http://www.zaxid.net/blogentry/82114/>

Історія, якої ми не знаємо // <http://www.zaxid.net/blogentry/56005/>

Куди поділися зебри? // <http://www.zaxid.net/blogentry/73516/>

Ліхтарі і поступ, або Диптиху частина перша // <http://www.zaxid.net/blogentry/66595/>

Лушпиння і лімузини, або Диптиху частина друга // <http://www.zaxid.net/blogentry/66767/>

Львівська біографія німецького репортера // Хроніки Львова. – <http://www.zaxid.net/article/62198/>.

Мовне питання // <http://www.zaxid.net/blogentry/67669/>

На продовження теми // <http://www.zaxid.net/blogentry/72675/>

Нове продовження винахідницької історії // <http://www.zaxid.net/blogentry/60117/>

Присвячується МВФ // <http://www.zaxid.net/blogentry/72233/>

Прізвище президента, або Лакмусовий папірець демократії
<http://www.zaxid.net/blogentry/58262/>

Рай для тварин // <http://www.zaxid.net/blogentry/65061/>

Розпилювання країни // <http://www.zaxid.net/blogentry/72340/>

Самопоміч // <http://www.zaxid.net/blogentry/77262/>

Свобода // <http://www.zaxid.net/blogentry/77796/>

Свобода слова // <http://www.zaxid.net/blogentry/61951/>

Солідарність // <http://www.zaxid.net/blogentry/77503/>

Сповідь хробака – 1 // <http://www.zaxid.net/blogentry/82048/>

Турбота багатих про бідних // <http://www.zaxid.net/blogentry/61852/>

У “рідній, не своїй землі?” // <http://www.zaxid.net/blogentry/58774/>

Українська пастка // <http://www.zaxid.net/blogentry/80743/>

Хвилі Львівського моря // <http://www.zaxid.net/blogentry/56244/>

Чупакабра // <http://www.zaxid.net/blogentry/62304/>

Ярмарок // <http://www.zaxid.net/blogentry/78649/>

Ящірка позбувається хвоста // <http://www.zaxid.net/blogentry/74211/>

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ

Мельник Я.І.

Антін Петрушевич: Сильветка Івана Франка // Березнева
сесія НТШ (Львів, 20 березня 2010 р.).

Бібліотека Івана Франка: декілька сюжетів з історії формування // Семінар Міжнародної асоціації франкознавців (Львів, 29 квітня 2010 р.).

Іван Франко – вчений: прижиттєва рецепція // XXIV щорічна наукова франківська конференція (Львів, 7 жовтня 2010 р.).

Про “товсті книги” неканонічних молитов та інші медієвістичні сюжети І. Франка // Семінар Міжнародної асоціації франкознавців (Львів, 27 жовтня 2010 р.).

Михайло Возняк як дослідник українських рукописних збірників // Возняківські наукові читання (Львів, 23 листопада 2010 р.).

Жанр літературного портрета в науковому доробку І. О. Денисюка // Наукові читання “Semper Magister”, присвячені пам’яті професора Івана Денисюка, фундатора Львівської геологічної школи та сучасного франкознавства (Львів, 14 грудня 2010 р.).

Ільницький М.М.

Між ніччю і ранком: екзистенційна лакуна в тексті буття (Т. Шевченко, І. Франко, С. Малларме, Б. І. Антоніч) // Звітна наукова конференція Львівського національного університету імені Івана Франка за 2009 рік (Львів, лютий 2009 р.).

Етичні засади творчості Т. Шевченка в інтерпретації Д. Козія // Березнева сесія НТШ (Львів, 20 березня 2010 р.).

Символ змії у поезії І. Франка і В. Щурата // XXIV щорічна наукова франківська конференція (Львів, 7 жовтня 2010 р.).

Петро Карманський й італійська література // Урочиста академія “Українсько-італійські літературні зв’язки в XVII–XXXI ст.” (Львів, 24 листопада 2010 р.).

Гаврилів Т.І.

Reisen in der Zeit der Globalisierung // Міжнародна наукова конференція, “Europäische Transformationen von Öffentlichkeit und Privatsphäre in ukrainisch-deutscher Perspektive (von

den 60er Jahren bis heute)” (Мюнстер (Німеччина), 26–29 січня 2010 р.).

“Місто-модель. Львів у репортажах Йозефа Рота” // Міжнародна наукова конференція “Львів як дзеркало: взаємний образ мешканців Львова в нараціях XX–XXI ст.” (Львів, 11–12 березня 2010 р.).

“Gedichte, Gespräche und Geschichte. Paul Celan” // Міжнародна наукова конференція “Gedichte und Geschichte. Zur poetischen und politischen Rede in Österreich” (Відень (Австрія), 16–17 квітня 2010 р.).

“Zwei Reisen in eine Stadt: A. Döblins “Reise in Polen“ und J. Roths “Reise durch Galizien” // Міжнародна наукова конференція, “Grenzen ohne Orte – Orte ohne Grenzen” (Київ, 1–3 жовтня 2010 р.).

Мартинюк В.О.

“Остання зупинка – Венеція” // Міжнародна наукова конференція “Europäische Transformationen von Öffentlichkeit und Privatsphäre in ukrainisch-deutscher Perspektive (von den 60er Jahren bis heute)” (Мюнстер (Німеччина), 26–29 січня 2010 р.).

“Порівняльний аналіз “Смерті в Венеції” Т. Манна та “Перверзії” Ю. Андруховича” // Звітна наукова конференція філологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка (лютий 2010 р.).

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

У 2010 р. співробітники Центру розпочали виконання держбюджетної теми “Українсько-польські взаємини в контексті європейської історії: роль історичної спадщини у формуванні сучасних культурних і політичних пріоритетів України і Польщі”, в якій досліджували: д.і.н. Микола Литвин – українсько-польські відносини в період відродження української і польської державності; д.і.н. Леонід Зашкільняк – роль історичної пам’яті українців і поляків у період формування національної свідомості в ХІХ–ХХ ст.; м.н.с., к.і.н. Олег Піх – українсько-польські наукові відносини першої третини ХХ ст. (на прикладі життя та діяльності М. Кордуби); м.н.с., к.і.н. Оксана Руда – проблеми історії України в польській історіографії кінця ХІХ – першої третини ХХ ст.; ст.н.с., к.і.н. Андрій Боляновський – українсько-польське збройне протистояння в роки Другої світової війни, діяльність польських формувань у складі німецької армії 1939–1945 рр.; м.н.с., к.і.н. Ярослав Кондрач – етносоціальну структуру депортованих українців з міст Холмщини і Підляшшя 1944–1946 рр.; м.н.с., к.пол.н. Христина Чушак – українські і польські історичні взаємостереотипи кінця ХХ ст.; м.н. с. Оксана Рак, Богдана Пікулик – упорядковували новітню бібліографію польсько-українських відносин, бібліографію праць працівників інституту в 2002–2010 рр. Основні результати дослідження опубліковані у книгах:

Литвин М., Науменко К. Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр.

Руда О. Українське козацтво в інтерпретації польських істориків кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. – Львів, 2010. – 418 с.

Studia z historii historiografii i metodologii / Pod red. K. Polasik-Wrzosek, W. Wrzosa, Ł. Zaszkilniaka. – Poznań: Instytut Historii UAM, 2010. – 372 s.

Центр координував проведення низки наукових конференцій і семінарів, присвячених польсько-українським відносинам, зокрема: “Історична пам’ять українців і поляків у період формування національної свідомості в ХІХ – першій половині ХХ століття” (28–29 вересня 2010, Львів) (взяли участь понад 50 вчених з України і Польщі), “Українсько-польські відносини сьогодні: потреба “перезавантаження” чи продовження” (Івано-Франківськ–Яремче).

Л. Зашкільняк був координатором спільного українсько-польського наукового проєкту в рамках співробітництва Дрогобицького педагогічного, Львівського, Познанського, Лодзинського і Жешівського університетів та Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України “Історія – ментальність – ідентичність. Місце і роль історії та істориків у житті українського і польського народів в ХІХ і ХХ століттях”. М. Литвин брав участь у створенні концепції документального фільму “Золотий вересень”. Історія Галичини 1939–1941 pp.”.

У докторантуру вступив Андрій Портнов, який планує досліджувати українсько-польські відносини на Наддніпрянщині у ХІХ ст. Аспірант другого року навчання Любомир Хахула пройшов наукове стажування у Варшавському університеті. Аспірантом Центру зараховано Тараса Горбачевського, який розпочав опрацювання матеріалів про національно-культурне життя поляків міжвоєнного Львова (1919–1939).

Сектор наукових та інформативних видань

Співробітники сектору (Б. Пікулик, Д. Савінов, О. Рак, Г. Леськів, Л. Дейнека) підготували оригінал-макети планових видань: “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 18: Західно-Українська Народна

Республіка: до 90-річчя утворення”; “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 19: Товариство “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України”; “Княжа доба”. – Вип. 3; “Український Національний Фронт – 2”. – Т. 2. Богдана Пікулик і Дмитро Савінов готували електронну версію епістолярію Я. Ісаєвича. Працівники сектору М. Чебан, О. Піх представляли видання інституту на Форумі видавців у Львові.

За вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху, дослідження актуальних проблем культурно-духовного відродження України Микола Литвин нагороджений грамотою Голови Верховної Ради України.

Під керівництвом Миколи Литвина захищено докторські дисертації: Володимир Клапчук “Соціально-демократичні процеси та господарство Гуцульщини у другій половині XIX – першій третині XX ст.” (спеціальність 07.00.01 – історія України), Дмитро Білий “Українці Кубані в 1792–1921 роках: еволюція соціальних ідентичностей” (спеціальність 07.00.01 – історія України).

ПУБЛІКАЦІЇ

Литвин М.Р.

Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2009. – Т. 9 [статті: “Ельснер Євген Феліксович”. – С. 173 (співавт. К.Науменко); “Євдокимов Сергій Володимирович”. – С. 312 (співавт. К.Науменко); “Євреїнов Микола Іванович”. – С. 330 (співавт. К.Науменко); “Євсєєв Олександр Павлович”. – С. 343 (співавт. К.Науменко); “Сльцин Олександр Якович”. – С. 398 (співавт. К.Науменко); “Єрмаков Володимир Петрович”. – С. 433 (співавт. К.Науменко); “Єщенко Микола Дмитрович”. – С. 481 (співавт. К.Науменко); “Жандармерія Західноукраїнської Народної Республіки”. – С. 494 (співавт. О.Гавриленко, О.Ярмиш); “Жданов Микола Олександрович”. – С. 519

(співавт. К.Науменко); “Жданович Кіндрат Миколайович”. – С. 520 (співавт. К.Науменко); “Жнов Олександр Іванович”. – С. 626 (співавт. К.Науменко); “Жуков Ілля Данилович”. – С. 662 (співавт. К.Науменко); “Жуков Петро-Павло Васильович”. – С. 664 (співавт. К.Науменко); “Жупінас Дмитро Васильович”. – С. 678 (співавт. К.Науменко)].

Сталін і Західна Україна. 1939–1941 рр. – Київ, 2010. – 80 с. [співавт. К.Науменко].

Західні землі України у Першій світовій війні // Бюлетень Західного наукового центру. 2010 / Національна академія наук України та Міністерство освіти і науки України; Західний науковий центр. – Львів, 2010. – С. 150–154.

Пам’яті академіка НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича // Там само. – С. 223–226.

Депортації українців у 1944–1951 роках – злочин радянського і польського режимів // Геноцид України в XX столітті. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів, 2010. – С. 341–349 [співавт.: Я.Кондрач, О.Савчук].

Енциклопедія Львова. – Львів, 2010. – Т. 3 [статті: “Кархут Спирidon”. – С. 137 (співавт. П.Гуцал); “Кивелюк Іван”. – С. 195 (співавт. П.Гуцал); “Князьолуцький Северин”. – С. 289].

Іван Крип'якевич як історик-просвітянин // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 19: “Просвіта” – оберіг незалежності та соборності України. – Львів, 2010. – С. 436–444 [співавт. Т.Литвин].

1920: більшовицькі експерименти в Галичині // Вісник Львівської комерційної академії. Серія гуманітарні науки. – Львів, 2010. – Вип. 9. – С. 50–57.

Українсько-польська війна 1918–1920 рр.: генеза, хід і геополітичні наслідки // Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918–1920 рр. / Під ред. Т.Кшонстка. – Варшава, 2010. – С. 161–174.

Поразка Першої кінної армії під Львовом у серпні 1920 р. // Воєнна історія Галичини та Закарпаття. Зб. наук. праць. – Київ, 2010. – С. 215–221.

Історик Олег Полянський // Олег Полянський: Біобібліографічний покажчик. – Тернопіль, 2010. – С. 3–6.

Wojskowa kampania niemiecko-sowiecka roku 1939 w Galicji // Od wojny do wolności. Wubych i konsenkwencje II wojny światowej 1939–1969 гг. – Gdańsk; Warszawa, 2010. – S. 40–58.

[Член ред. ради, автор картосхем]: Покуття: історично-етнографічний нарис / Кер. авт. кол. В. Марчук. – Львів, 2010. – 456 с.

Боляновський А.В.

Поляки у збройних силах Німеччини у 1939–1945 рр. // Пам'ять століть. – Київ, 2010. – С. 159–175.

Зашкільняк Л.О.

Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 [статті: “Ловмянський Генрик”. – С. 253–254 (співавт. О.Ясь); “Марксизм в історичній науці”. – С. 523–526; “Матеріалізм історичний, матеріалістичне розуміння історії”. – С. 553–555].

Замітки про сучасну українську історіографію // Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика. Зб. статей. Вип. 15: На пошану доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України Віктора Михайловича Даниленка з нагоди 60-річчя від дня народження та 35-річчя наукової праці. У 2-х ч. – Київ, 2009. – Ч. 1. – С. 13–29.

Історична пам'ять і соціальні функції історії у сучасному світі // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – Тернопіль, 2009. – Вип. 2. – С. 156–159.

Українське історіографічне середовище Галичини на початку XX століття: між наукою і політикою // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. – Київ, 2009. – Вип. 4. – С. 355–263.

Історія “своя” й історія “чужа” // Критика. – Київ, 2009. – Число 9–10 (143–144). – С. 24–27.

Науковий семінар в Інституті українознавства // Вісник НТШ. – Львів, 2009. – Ч. 42. – С. 79–80.

Stan badań nad problematyką porozumień polsko-ukraińskich lat 1939–1945 we współczesnej historiografii ukraińskiej // Pamięć i Sprawiedliwość. Pismo Instytutu Pamięci Narodowej. – Warszawa, 2009. – Nr. 1(14). – S. 431–436.

Українська історіографія початку XX століття і міфологізація національної свідомості українців // Historia – mentalność – tożsamość. Studia z historii, historii historiografii i metodologii historii / Pod red. K.Polasik-Wrzonek, W.Wrzoska, L.Zaszkilniaka. – Poznań, 2010. – S. 9–20.

Залежна від політиків. Історична політика держави Україна ніколи не ґрунтувалася на виключно українських підходах // Український тиждень. – Київ, 2010. – № 25–26. – С. 40–41.

Кондрач Я.С.

Депортації українців у 1944–1951 роках – злочин радянського і польського режимів // Геноцид України в XX столітті. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів, 2010. – С. 341–349 [співавт.: М.Литвин, О.Савчук].

Іван Крип’якевич – дослідник воєнної історії Галичини // Воєнна історія Галичини та Закарпаття. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, Львів, 15 квітня 2010 р. – Львів, 2010. – С. 647–651.

Піх О.М.

Рукописна картотека “Бібліографія історії України” М. Кордуби як джерело до національної бібліографії // Львівська національна наукова бібліотека ім. В.Стефаника: історія і сучасність: матеріали міжнародної наукової конференції, Львів, 28–30 жовтня 2010 р. – Львів, 2010. – С. 127–132.

Кентшинський Войцех // Енциклопедія Львова. – Львів, 2010. – Т. 3. – С. 184–185.

[Заст. відп. ред.]: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – 200 с.

Рак О.Р.

[Відп. секретар, художньо-тех. ред.]: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – 200 с.

Руда О.В.

Українське козацтво в інтерпретації польських істориків кінця XIX – першої третини XX століття. – Львів, 2010. – 418 с.

Інститутська молодь: проблеми і перспективи // Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України в 2009 році. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2010. – С. 184–186.

Хахула Л.

Збройно-політичне протистояння за Львів восени 1918 року в історичній та суспільній думці Польщі (останнє десятиліття XX – поч. XXI ст.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 694–703.

Чебан М.М.

Микола Андрусак як учасник і літописець українських визвольних змагань // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 18: Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 556–563.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ**Литвин М.Р.**

Депортації 1940-х років як конфлікт історичної пам'яті українців і поляків // Всеукраїнська науково-практична конференція “Геноцид України у XX столітті” (Львів, 27 лютого 2010 р.).

Поразка Першої кінної армії під Львовом у серпні 1920 р. // Всеукраїнська наукова військово-історична конференція “Воєнна історія Галичини та Закарпаття” (Львів, 15 квітня 2010 р.).

Воєнна кампанія 1920 р. в Галичині // IV краєзнавча конференція присвячена Дню пам'яті історії та культури “Брідщина – край на межі Галичини й Волині” (Броди, 16 квітня 2010 р.).

Діячі товариства “Січ” в українському національно-визвольному русі // Урочиста академія з нагоди 110-річчя заснування Українського пожежно-гімнастичного товариства “Січ” (Львів, 5 травня 2010 р.).

Західні землі України у Першій світовій війні // Всеукраїнський фестиваль наук (Львів, 17–19 травня 2010 р.).

Галичина в геополітиці більшовицької Росії 1918–1920 // Міжнародна науково-практична конференція “Українська державність 1917–1921 рр.: шляхи національного державотворення” (Київ, 20–21 травня 2010 р.).

Дмитро Паліїв як політик // Урочистий вечір присвячений 15-літтю Ліги Українських Жінок (Львів, 12 вересня 2010 р.).

Науково-видавнича співпраця Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту історії та політології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника: досвід останнього двадцятиліття // Академія з нагоди 70-річчя Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Івано-Франківськ, 16 вересня 2010 р.)

Українсько-польська військова співпраця у червні–вересні 1920 р. // Українсько-польські відносини сьогодні: потреба “перезавантаження” чи продовження? (Івано-Франківськ–Яремче, 21 вересня 2010 р.).

Проблеми вшанування пам'яті козацтва Армії УНР на території Польщі // Науково-практична конференція “питання історії і проблеми відродження українського козацтва” (присвяченої пам'яті Я. Дашкевича) (Львів, 4–5 жовтня 2010 р.).

Зашкільняк Л.О.

Co myślą Ukraińcy o Polakach i stosunkach polsko-ukraińskich // III Międzynarodowa Konferencja z cyklu “My i nasi sąsiedzi” (Poznań, 24 czerwca 2010 r.).

Українська історіографія про Польщу // Науково-освітня конференція для вчителів історії і суспільствознавства з Польщі та України “XX століття у свідомості поляків та українців. Події-символи в польських та українських концепціях історичної освіти” (Замостя, 27–30 червня 2010 р.).

Historical Remembrance and Contemporary Politics // Warsaw East European Conference 2010 “Where Are We”/ Post-Communist and Post-Soviet Countries Over Past Twenty Years (Warsaw, 12–15 July 2010).

Боляновський А.В.

Україна у роки Другої світової війни: спроба концептуального осмислення // Виступ на Вченій Раді Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, 2 листопада 2010 р.)

Кондрач Я.С.

Іван Крип'якевич – дослідник воєнної історії Галичини // Всеукраїнська наукова військово-історична конференція “Воєнна історія Галичини та Закарпаття” (Львів, 15 квітня 2010 р.)

Піх О.М.

Українське наукове представництво у Варшавському університеті в міжвоєнний період // XIX міжнародний славістичний колоковіум (Львів, 12–14 травня 2010 р.).

Наукові контакти М. Кордуби та І. Крип'якевича (на основі взаємного листування учених) // Науковий семінар “Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві” (Львів, 24 червня 2010 р.).

Рукописна картотека “Бібліографія історії України” М. Кордуби як джерело до національної бібліографії // Міжнародна наукова конференція “Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника: історія і сучасність” (Львів, 28–30 жовтня 2010 р.).

Руда О.В.

Висвітлення гайдамацького руху польськими істориками кінця XIX – початку XX ст. // XIX міжнародний славістичний колоковіум (Львів, 12–14 травня 2010 р.).

Формування історіографічного образу українського козацтва в польській історичній думці // IV міжнародна наукова конференція “Історія – ментальність – ідентичність. Місце і роль історії та істориків у житті польського та українського народів у XIX і XX ст.” (Львів–Брюховичі, 28–30 вересня 2010 р.).

Вплив історичних міфів на висвітлення української проблематики в польській історичній науці кінця XIX – початку XX ст. // Міжнародна наукова конференція “Історична наука, історична пам'ять і національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі” (Черкаси, 21–23 жовтня 2010 р.).

Чебан М.М.

Іван Крип'якевич і Микола Андрусяк: взаємини вчителя і учня // Науковий семінар “Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві” (Львів, 24 червня 2010 р.).

Чушак Х.Я.

Стертий з колективної пам'яті: Ярослав Галан і його музей // Міжнародна конференція молодих науковців “Політика, історія та культура сучасної України: нові перспективи” (Торонто, 21–23 січня 2010 р.).

Дискурси орієнтації та самоорієнтації в сучасній Україні // Міжнародна конференція “Дискурсивний поділ на “Схід” і “Захід”: символічна географія та її наслідки” (Веллінгтон (Нова Зеландія), 20–21 березня 2010 р.).

Що все-таки означає поняття “радянський” (На матеріалах сучасних українських дискусій) // Міжнародна конференція “Транскультурні карти” (Сідней, 9–11 квітня 2010 р.).

Пам'ять про радянський період у сучасному українському інтелектуальному дискурсі // Міжнародна школа для молодих вчених “Підходи до вивчення пострадянських трансформацій” (Дніпропетровськ, 4–10 липня 2010 р.).

Історична пам'ять: приклад музею Ярослава Галана у Львові // Науковий семінар “Дослідження з україністики в університеті ім. Дж. Монаша” (Сідней, 26 вересня 2010 р.).

ЮВІЛЯРИ

Історик визвольних змагань ХХ століття: К.Є. Науменку – 80

Писати про старшого колегу легко, бо він вже досяг творчого злету, фахового суспільного визнання. Це ще раз підтвердила книга-енциклопедія “Спогади. Постаті. Вибране” (Львів, 2010. – 488 с.) Кіма Єлисейовича Науменка, полковника у відставці, наукового співробітника відділу новітньої історії України нашого інституту. У ній фактично підсумовано життя та наукова творчість цієї непересічної людини, яка народилася на Харківщині, а вже майже три десятиліття мешкає в древньому Львові. У перших розділах книжки йдеться про дитинство і юність, навчання в Одеській артспецшколі і Хабаровському артучилищі, військовій службі на берегах Волги, китайському кордоні, перших науково-історичних нарисах. Інформаційно насиченими є його спогади про людей, яких він за своє довге життя бачив. Йдеться, зокрема, про опричників Сталіна: Павла Постишева, Лазара Кагановича, В’ячеслава Молотова, Станіслава Косіора, Дмитра Мануїльського, Лаврентія Берії та ін., державних діячів зарубіжжя – Йосипа Брозіто, Шарля де Голя, Долорес Ібаррурі, Фіделя Кастро, Войцеха Ярузельського, десятків маршалів, генералів і полковників, діячів науки, культури і мистецтва – Петра Тронька, Ярослава Ісаєвича, Ярослава Дашкевича, Романа Іваничука, Ліну Костенко, Сергія Бондарчука та ін. Поважне місце у книзі займають портрети військово-політичних діячів ЗУНР – Євгена Петрушевича, Костя Левицького, Дмитра Вітовського, Віктора Курмановича, Петра Франка, Михайла Омеляновича-Павленка

та ін. Оригінальними є статті про трагедію голодомору 1932–1933 рр., приєднання Західної України до УРСР 1939 р. З хвилюванням історик описує трагедію його рідного містечка Барвінкове на Харківщині, що у травні 1942 р. потрапило у вир війни, в ході якої радянські війська Південно-Західного фронту зазнали катастрофічної поразки. Вказана книга ілюстрована оригінальними світлинами з родинного архіву Науменків.

На жаль, свій ювілей наш дорогий колега зустрів на лікарняному ліжку. Тож ми бажаємо йому якнайшвидшого видужання і повернення у науковий стрій.

М. Литвин

Леоніду Георгійовичу Мацкевому – 75!

Леонід Георгійович Мацкевий народився 26 жовтня 1935 р. у м. Горлівка в сім'ї інженерів. Навчаючись у Київській СШ № 95 (1945/1954), цікавився історією, нумізматикою, займався спортом, писав вірші.

За час навчання на історико-філософському факультеті Київського державного університету ім. Т. Шевченка Леонід Мацкевий брав активну участь у студентському житті – був старостою археологічного гуртка, головою Студентського наукового товариства і спортбюро, солістом хору, за що відзначений численними грамотами і дипломами. Та найдорожчою для ювіляра є грамота ректора Московського державного університету І. Петровського і голови Студентського наукового товариства В. Яніна за доповідь “Мезолітична стоянка Фат’ма-Коба в Криму” (1960). У студентські роки він провадив дослідження у Криму і на Херсонщині, результати яких були опубліковані в “Збірнику студентських праць КДУ” та інших виданнях.

1959 р., дорогою в Карпати, Л. Мацкевий відвідав Львів і познайомився з І. Крип’якевичем та львівською науковою спільнотою, що вплинуло на його подальшу наукову діяльність. Але то буде в майбутньому. Закінчив із відзнакою

університет і отримав рекомендацію до аспірантури. Молодий фахівець, через відсутність трудового стажу, був призначений у Керченський історико-археологічний музей. І вже незабаром він відзначився. Під час розвідок на некрополі Пантікапея Л. Мацкевому по-справжньому поталанило – на горі Мітридат він відкрив частково розоране поховання з великою стелою, оздобленою горельєфом воїна зі зброєносцем. Розкопки дозволили датувати комплекс IV ст. до н. е. На думку В. Блаватського, А. Іванової і П. Шульца, це зображення вперше представило школу Фідія на території колишнього СРСР. Вкажемо, що Л. Мацкевому притаманне, мабуть, природжене “археологічне чуття”. Він відкрив багато пам’яток різного часу.

У Керченському музеї Л. Мацкевий працював на посадах завідувача відділу, головного охоронця і заступника директора, а, головне, активно публікувався в наукових виданнях і газетах.

За порадою старших колег – С. Бібікова, П. Борисковського, О. Черниша, І. Свешнікова та ін. – він наважився вступати до аспірантури Інституту археології у Москві. Спроба вдалася. Л. Мацкевий став аспірантом Сектору палеоліту (1967). Працездатність молодого науковця вражала. Вже наприкінці другого року навчання дисертація “Мезоліт і неоліт Керченського півострова” була “подана до друку” і згодом захищена. Але лишитися працювати в Москві Л. Мацкевий не зміг через хворобу дружини і обрав Кубанський університет. У цей час була закінчена монографія “Мезоліт і неоліт Східного Криму” і написана низка статей.

Від 1973 р. життя Л. Мацкевого пов’язане із Західною Україною. Клімат Львова виявився сприятливим і для його дружини, Альбіни Миколаївни, яка народилася в Хабаровському краї, куди 1939 р. з Москви “добровільно” переселили її батьків. У Львові Леонід Георгійович поєднує наукові й польові дослідження з адміністративною та викладацькою роботою. В Інституті суспільних наук АН УРСР (з 1994 – Інститут українознавства НАНУ) Л. Мацкевий обіймав посади старшого

наукового співробітника, завідувача сектору, завіددділу археології. Від 2004 р. ювіляр працює на посаді провідного наукового співробітника. З 1973 р. керує Львівською обласною та Прикарпатською експедиціями, а в 1999–2000 рр. був професором Львівського державного університету (за сумісництвом).

Знаменним для Л. Мацкевого став 1983 р., коли в журналі “Советская археология” була опублікована велика стаття “Природне середовище та мезоліт заходу України” (у співавторстві з О. Адаменком, Г. Пашкевич і К. Татариним). У 1984 р. доповнений англomовний варіант цієї статті був надрукований у “Soviet Anthropology and Archaeology” (Vol. XXII, № 4). Ці публікації були підсумком масштабних багаторічних польових робіт та опрацювання здобутих матеріалів. Успіх окрилив Л. Мацкевого і у 1991 р. вчений захистив у Московському університеті докторську дисертацію “Мезоліт заходу України”. Того ж року вийшла однойменна монографія.

У 1987 р. Л. Мацкевий звернувся до “печерної” проблематики, започаткувавши новий напрям у вивченні пам’яток регіону. Найважливіші роботи були здійснені за 40 км на південь від Львова в печерно-скельному ансамблі Прийма І. На цьому п’ятирусному об’єкті впродовж 1987–2006 рр. досліджено культурні шари середньовіччя, ранньозалізного часу, доби ранньої бронзи, енеоліту, мезоліту, пізнього і раннього палеоліту. Хронологія мустьєрського шару засвідчила найдавніше освоєння людиною печер континентальної України. Тут виявлені кістки – найбільша крайня на північному сході знахідка останків неандертальця. У 1989–1990 рр. у другому навісі Прийма зафіксовані також уламки кісток двох кроманьйонців. Ці відкриття були оприлюднені у 2004–2005 рр. на міжнародних конференціях у Львові, Жешові, Києві, на Польовому семінарі у гроті Прийма І, Міжнародному семінарі у Макс Планк Інституті еволюційної антропології у Лейпцизі, висвітлені у працях вченого та його колег.

У 1994–2007 рр. у навісі Львів VII (Чортова Скеля) був виявлений культурний шар княжої доби XII–XIV ст, і, можливо,

саме з цією пам'яткою (таку гіпотезу висунув ще І. Шараневич) пов'язана перша літописна згадка про Львів (1256). Тут же зафіксований культурний шар висоцької культури, мезоліту та палеоліту. З верхнього палеолітичного шару походить уламок рога північного оленя, на якому з одного боку вціліло одне з найдавніших добре збережене і датоване хрестоподібне зображення, а з іншого – пучок із шести променів. Разом ці знаки (олень, хрест і промені) уособлюють солярні (сонячні) символи, хоча є інші думки з цього приводу. Артефакт експонувався на виставці “Хрести в історії України” у Софії Київській і був рекомендований для виставки у Ватикані. Нижній культурний шар у навісі Львів VII відображає найдавніше заселення території сучасного Львова.

Леонід Мацкевий – автор і співавтор понад 30 монографій, 582 наукових, педагогічних і науково-популярних праць, опублікованих у 23 країнах. Від 1994 р. він член Спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій, неодноразово був у цій раді опонентом, як і в інших установах. Л. Мацкевий керував роботою двох аспірантів.

Ювіляр провів 50 польових сезонів і брав участь у роботі 120 експедицій, з яких 96-ма керував особисто. Лише на заході України Л. Мацкевий обстежив понад 500 пам'яток, відкрив близько 450, а стаціонарно досліджував або шурфував – понад 50. У підсумку обґрунтовано добу мезоліту та неоліту на Херсонщині, мезоліту на Північному Кавказі й Закарпатті, розроблено періодизацію мезоліту й неоліту Східного Криму, періодизацію, хронологію та локальне членування доби мезоліту на теренах Західної України та суміжних територій (культури Кунин-Нобель, Незвисько-Оселівка, Вороців-Старуня і Кам'яниця-Баранне).

А ще Леонід Мацкевий разом із дружиною Альбіною Миколаївною виховали двох дітей – Олега й Оксану. Турботливий дідусь, Л. Мацкевий з гордістю оповідає про своїх онуків – програміста Максима, школярів Дениса та Інгу, яка у 12 років стала чемпіонкою Києва з художньої гімнастики.

Для нас Леонід Георгійович – Шеф. Саме так ми називаємо його в експедиції. Строгий, вольовий, справедливий, але водночас людяний, щирий, відкритий і відвертий, готовий поради і допомогти. Л. Мацкевий не скаржиться на обставини, впевнено долає перешкоди, з розумінням сприймає критику, аргументовано відстоює власні погляди. За це ювіляр користується авторитетом, є гідним прикладом для наслідування молодим науковцям. За останні 10 років ювіляр опублікував понад 240 праць, зокрема шість монографій українською та дві англійською мовами (у співавторстві). У свої 75 літ Л. Мацкевий повний енергії, молодечого запалу, козацького гарту і здорового оптимізму.

Зі славним ювілеєм Вас, шановний Леоніде Георгійовичу! Дай, Боже, Вам доброго здоров'я, сили і натхнення для реалізації всіх Ваших задумів.

Многая літа!

Г. Панахид, Д. Романова

IN MEMORIAM

**Видатний історик, організатор науки, патріот:
академік НАН України Ярослав Ісаєвич (1936–2010)**

24 червня 2010 р. відійшов у Вічність Ярослав Дмитрович Ісаєвич – талановитий вчений і громадський діяч, академік Національної академії наук України, багатолітній директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, голова Національного комітету істориків України, заступник голови Західного наукового центру. Учень видатних українських істориків: Івана Крип'якевича, Ярослава Кіся, Дмитра Похилевича.

Народився 7 березня 1936 р. у с. Верба (тепер Дубненського р-ну Рівненської обл.). Його дід був сільським парохом. Батько, Дмитро Ісаєвич, випускник Петербурзької політехніки, 1917 р. обраний членом Української Центральної Ради, разом з її головою М. Грушевським брав участь у міжнародних конференціях на захист УНР, автор низки праць з теорії та практики кооперативного руху. Брат матері Михайло Чабан був січовим стрільцем. Після закінчення середньої школи у Стрию Я. Ісаєвич навчався на історичному факультеті Львівського університету (1952/1957), працював старшим лаборантом кафедри історії південних і західних слов'ян цього університету (1957–1958). Від 1958 р. – в Інституті суспільних наук АН УРСР (тепер Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України), куди його запросив академік Іван Крип'якевич. Кандидатську дисертацію “Місто Дрогобич у XV–XVIII ст.” захистив у Львівському університеті (1961), а докторську працю “Історія друкарства на Україні та його роль у міжслов'янських

культурних зв'язках (XVI – перша пол. XVII ст.)” – у Московському університеті (1978). Від 1985 р. – завідувач новоствореного відділу історико-культурних пам'яток Інституту, за сумісництвом – доцент Львівського університету імені Івана Франка, професор Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаника, де читав лекції з давньої історії та культури українського народу. Брав участь у розробці концепції історичної освіти в Києво-Могилянській академії, зокрема, у створенні магістерської програми з історії. У 2005–2006 рр. він керував науковим семінаром “Рукописна та стародрукована літургійна книга”, який організував Інститут літургійних наук Українського Католицького Університету.

1989 р. загальними зборами трудового колективу обраний директором Інституту суспільних наук АН УРСР. Очолював відділення історії, філософії та права НАН України (1993–1998), ініціювавши створення в його складі нових інститутів і цілих напрямів дослідження. Був співорганізатором і головою Міжнародної асоціації українців (1993–1999), головою і членом оргкомітетів багатьох міжнародних і національних наукових форумів, учасником Міжнародних конгресів історичних наук. У 1988–1990 рр. – гостьовий професор відділу славістики і науковий співробітник Українського дослідного інституту Гарвардського університету. Виступав різними мовами із доповідями в Альбертському, Токійському, Мельбурнському, Варшавському та інших університетах. 1993 р. обраний почесним доктором Гродненського університету ім. Янки Купали, 1994 р. – іноземним членом Польської Академії наук, 2005 р. – Польської академії мистецтв і знань, 2003 р. – Української вільної академії Наук США. Активно співпрацював із Інститутом Центрально-Східної Європи (у Любліні) та Південно-Східним Інститутом у Перемишлі. 2000 р. Я. Ісаєвича як багатолітнього (з 1993) голову Польсько-української історичної комісії при ПАН і НАН України – нагороджено відзнакою Міністра культури і народного мистецтва республіки Польща “Заслужений діяч

культури”. За вагомий внесок у розвиток української історичної науки та розширення і поглиблення її горизонтів 2002 р. удостоєний звання лауреата Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів. Від 2000 р. – голова Українського національного комітету істориків. Багатолітній відповідальний редактор збірника “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність” (вийшло 19 тематичних випусків). П’ятий випуск цього збірника (1998) “Просфонима. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича”. До 70-річчя Ярослава Ісаєвича його вдячні учні підготували п’ятнадцятий випуск цього збірника – “Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича” (2006–2007), де опубліковано студії кращих українців багатьох країн світу. Здобув авторитет і редагований ним новий збірник “Княжа доба” (вийшло два випуски; третій випуск передав редагувати своєму учневі, відомому генеологу Леонтію Войтовичу).

Ярослав Ісаєвич належав до нечисленної когорти вчених-істориків, які, незважаючи на несприятливі обставини тоталітарної доби, змогли здобути міжнародне наукове визнання ще до розпаду СРСР, а потім відкрити світові інтелектуальну значущість українознавчих досліджень. У незалежній Україні вчений намагався всіляко інтегрувати українознавчі студії у світову науку, підняти їх теоретико-методологічний рівень, ініціювати міждисциплінарні дослідження, до яких залучав археологів, філософів, політологів, правників, лінгвістів, літературознавців, культурологів, музикознавців. Наперекір несприятливим суспільно-політичним обставинам, усвідомлюючи велику відповідальність історика перед соціумом, він ніколи не зраджував наукових ідеалів, що визнавали його колеги як в Україні, так і за кордоном. Публікації вченого-енциклопедиста в західноєвропейських та північноамериканських виданнях, як зауважила Тетяна Балабушевич, стали важливим засобом формування уявлень світової інтелектуальної громадськості про минуле та сучасність України.

Вчений успішно досліджував історію Київської Русі та Галицько-Волинської держави, розвиток української культури, проблеми формування національної свідомості та збереження історичної пам'яті. У полі зору академіка були також питання українсько-польських відносин, наукової термінології, і мовознавчої також. Вчений ввів до наукового обігу чимало невідомих раніше творів українських учених і письменників XVII – XVIII ст., а також низку цінних пам'яток, насамперед записки німецького мандрівника Мартина Груневега з цікавими описами Львова і Києва. Загалом він опублікував понад вісімсот наукових і науково-популярних праць, частина яких надруковано іноземними мовами. Серед окремих книжкових видань найвідоміші: “Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–VIII ст.” (1966); “Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI–XVIII ст.” (1972); “Юрій Дрогобич” (1972); “Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні” (1975); “Спадкоємці першодрукаря” (Преемники первопечатника, 1981); “Пам'ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні”. Кн. 1 (1574–1700); Кн. 2. Ч. 1 (1701–1764), Ч. 2 (1765–1800) (1981–1984; у співавторстві з Я. Запаском); “Літературна спадщина Івана Федорова” (1989); “Україна давня і нова. Народ, релігія, культура” (1996); “Галицько-Волинська держава” (1999); “Історія української культури”. Т. 2 (2001; редактор, співавтор); “Українське книговидання. Витоки, розвиток, проблеми” (2002); “Волинь і Холмщина 1938–1947 рр.: польсько-українське протистояння та його відлуння. Дослідження, документи, спогади” (2003; редактор, співавтор, упорядник); “Львів: сторінки історії” (2005); “Добровільні спілки: світські братства в ранньомодерній Україні” (Voluntary Brotherhood: Confraternities of Laymen in Early Modern Ukraine, 2006); “Історія Львова”. Т. 1–3 (2006–2007; відповідальний редактор, співавтор). У престижній “Енциклопедії середніх віків”, яка вийшла у французькій, англійській та італійській версіях, талановитому перу Ярослава Ісаєвича належать статті про Україну, її історичні регіони та міста. Автор десятків статей в “Енциклопедії

Сучасної України”, “Енциклопедії історії України”, “Енциклопедії Львова”, в енциклопедіях і довідниках Росії та Польщі.

Разом із колегами відділу історії середніх віків, який він очолював, (Володимиром Александровичем, Леонтієм Войтовичем, Іваном Паславським, Романом Голиком, Святославом Терським, Ярославом Книшем та ін.) й науковцями Польщі та Росії підготував до друку енциклопедію Галицько-Волинської держави, п'яте видання вишівського посібника “Історія України”, мріяв про фундаментальну історію Галичини, активно допомагав упорядникам збірника документів “1953 р. Берія і Україна”. У вільний від роботи час колекціонував екслібриси, бібліотечні знаки, марки, карти, проїзdnі квитки тощо. Чимало уваги приділяв упорядкуванню власного наукового архіву і родинного архіву Григорія і Дмитра Ісаєвичів.

Ярослав Дмитрович, як зауважив Юрій Ясіновський, переживав, що в останні десятиліття в Україні занедбано вивчення давнього книговидання (наполягав саме на цьому терміні, оскільки слово “книгодрукування” вважав російською калькою) і зникають кваліфіковані кадри, а натомість з'являються дилетанти, які виписують різні домисли про витoki книговидання в Україні. Обурювався, що останніми роками дедалі частіше виходять друком розкішні видання, які нерідко слабкі за змістом і нефахові, а на достойні книжки бракує грошей.

Вчений не стояв осторонь громадського життя – обирався головою правління Львівської обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури України, був одним із ініціаторів створення музею книги у Львові і спорудження десятків пам'ятників діячам української культури і науки, підтримував вихованців Малої академії наук (найталановитіші її учні, а серед них Остап Середа, згодом поповнили лави Інституту, який він очолював), був серед ініціаторів відродження Наукового товариства імені Шевченка у Львові (нині його очолює багатолітній науковий співробітник Інституту, доктор історичних наук Олег Купчинський). Як голова українсько-американського книжкового фонду “Сейбр-Світло” разом із

його виконавчим директором дружиною Ольгою Ісаєвич сприяв поширенню в Україні більше мільйона зарубіжних книг (зокрема й діаспори), а також пересилці українських наукових праць у США, Канаду, Австралію, Німеччину, Великобританію та інші країни. Завжди радо очікував і сприяв проведенню Форуму видавців України (Львів), на якому книги Інституту неодноразово удостоювалися високих нагород.

Переможець конкурсу “Галицький лицар”. Кавалер ордену Ярослава Мудрого V ступеня та відзнаки Президента “За заслуги” III ступеня. Заслужений діяч науки і техніки України (1996). Почесний громадянин Стрия, де неодноразово виступав із лекціями перед громадськістю.

Велелюдне прощання з Ярославом Дмитровичем відбулося 25–26 червня 2010 р. у будинку Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства охорони пам'яток історії і культури. Поховано вченого на Личаківському цвинтарі у Львові. На громадській панахиді виступили представники установ НАН України, керівники області й міста, колеги з України та Польщі, громадські діячі. На адресу колективу Інституту надійшли телеграми та листи співчуття від Президента України В. Януковича, Голови Верховної Ради В. Литвина, Президії НАН України, Західного наукового центру, керівників установ ЗНЦ і вищих навчальних закладів України, іноземних учених, діячів культури, політиків, його учнів. Некрологи і пропам'ятні статті опублікували часописи “Урядовий кур'єр”, “День”, “Тиждень” (Київ), “Високий замок”, “Львівська газета” (Львів), “Український історичний журнал”, “Наукові записки Українського Католицького Університету”, “Бюлетень Західного наукового центру”, збірник Києво-Могилянської академії “Магістеріум. Історичні студії” та ін.

Світла згадка про незабутнього Ярослава Дмитровича Ісаєвича, видатного українського вченого та громадянина, мудрого вчителя і безкорисливого товариша, назавжди залишиться в наших серцях і пам'яті тисяч читачів його книг.

М. Литвин

ПАМ'ЯТІ ЯРОСЛАВА ІСАЄВИЧА

Офіційне Інтернет-представництво Президента України

Прес-служба Президента України Віктора Януковича.

Президент України висловив щирий жаль з приводу передчасної смерті видатного історика, громадського діяча Ярослава Ісаєвича.

“Це велика втрата для України і для світу”, – йдеться у співчутті Віктора Януковича рідним і близьким славної пам’яті Ярослава Ісаєвича.

Верховна Рада України

З глибоким сумом сприйняв звістку про смерть Ярослава Дмитровича Ісаєвича. Пішов з життя видатний історик, книгознавець, культуролог, педагог, натхненний подвижник і організатор науки, великий патріот і громадський діяч. Перестало битися серце людини, яка смисл і сенс свого життя бачила в жертвовному служінні рідному народу, вітчизні. Своєю науковою діяльністю він достойно продовжив, розвинув і збагатив досягнення та ідеї своїх попередників в історичній науці, залишивши після себе близько 700 наукових праць, 15 монографій, сотні статей, присвячених культурній спадщині українського народу. Ярослав Дмитрович уособлював найкращі риси наукової еліти країни, чесність, самовідданість, принциповість, мудрість, доброту, благородність. Всі ці якості він сповна проявив на шляху від молодшого наукового співробітника до директора Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Низько схиляємо голови

в глибокій повазі і тузі перед Вічною пам'яттю незабутнього Ярослава Дмитровича. Світлий образ його назавжди збережеться в наших серцях. Прийміть мої найщиріші співчуття у Вашому горі.

*З повагою Голова Верховної Ради України
В. Литвин*

Національна академія наук України

Колективу Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Глибокошановні колеги!

Національна академія наук України поділяє глибокий біль і скорботу у зв'язку зі смертю видатного вченого в галузі суспільних та гуманітарних наук, організатора науки, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, голови Національного комітету істориків України академіка НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича.

Я. Д. Ісаєвич зробив неоціненний внесок до скарбниці національної науки, розкривши визначну роль української культурної спадщини в системі європейської та світової культури. Йому належить провідне місце серед дослідників історії української культури, рукописної книги, бібліотек і друкарства, міжслов'янських культурних зв'язків.

Для наукової творчості Я. Д. Ісаєвича притаманні широта підходів, глибоке знання найважливіших проблем гуманітаристики. Вагомим є його вклад у розвиток та популяризацію досягнень історичної науки, поширення українознавчих досліджень за межами України.

Національна академія наук України високо цінує внесок Я. Д. Ісаєвича у розвиток співробітництва українських вчених гуманітаріїв зі світовим науковим співтовариством.

У цей сумний день щиро співчуваємо родині та близьким Ярослава Дмитровича.

Переконані, що світла пам'ять про Я. Д. Ісаєвича назавжди залишиться в серцях колег і однодумців, численних учнів, для яких він був добрим, досвідченим та мудрим учителем.

*З повагою, Президент Національної академії наук
України, академік НАН України, Б. Є. Патон*

**Національна академія наук України
Відділення історії, філософії та права**

Колективу Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України

Вельмишановні колеги!

Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України висловлює щире співчуття – не стало директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, голови Національного комітету істориків України, академіка НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича.

Вчений-історик, який суттєво збагатив світову і українську гуманітарну науку, пішов від нас на 75 році життя.

Дослідження Я. Д. Ісаєвича відкрили нові аспекти історії української культури, залучили раніше невідомі джерела, дозволили йому стати авторитетним вченим не лише в Україні, а й за її межами. Йому належить вагомий внесок у дослідження історії та культури України, рукописної книги, міжслов'янських культурних зв'язків.

Для наукової творчості Я. Д. Ісаєвича притаманні широта підходів, глибоке знання найважливіших проблем історичної науки. Вагомим є його вклад у розвиток та популяризацію історичної науки як ініціатора та керівника багатьох важливих наукових проектів, що мали велику суспільну значущість, посилювали позиції українства в світі, поширювали українознавчі дослідження далеко за межі України.

Неймовірна працездатність, відданість справі завжди були прикладом для колег і учнів академіка Ісаєвича.

У цей сумний день висловлюємо щирі співчуття родині та близьким Ярослава Дмитровича.

Впевнені, що пам'ять про Я. Д. Ісаєвича – непересічну особистість, добру, чуйну людину, великого вченого назавжди залишиться у серцях багатьох людей.

*Академік-секретар Відділення історії, філософії та права
НАН України, академік НАН України, О. С. Онищенко*

Національна академія наук України Інститут історії України

Глибокошановні колеги!

Прийміть щирі співчуття від колективу Інституту історії України НАН України з приводу тяжкої втрати уходу з нашого життя академіка Ярослава Ісаєвича.

Сумна звістка зі Львова вразила співтовариство істориків цілого світу. У цей день у скорботі схиляють голови усі, хто знав Ярослава Дмитровича особисто, хто працював з ним пліч-о-пліч, хто знав його лише з його численних праць, але не мав честі бути знайомим близько, – рідні, колеги, друзі, учні, соратники.

Визначна і яскрава постать Ярослава Дмитровича назавжди залишиться у наших спогадах, у нашій пам'яті і у наших серцях, а величезний науковий доробок видатного вченого посяде гідне місце у світовій історіографічній спадщині.

З повагою, Директор Інституту, академік, Валерій Смолій

Національна академія наук України Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Глибоко сумуємо у зв'язку зі смертю українського історика, академіка Національної Академії наук України, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,

голови Національного комітету істориків України Ярослава Дмитровича Ісаєвича.

Ярослав Ісаєвич – видатний науковець, автор близько 700 наукових праць, в яких подано системний аналіз основних аспектів української культури впродовж тривалого історичного періоду. Цикл його праць з історії рукописної книги, бібліотек і друкарства став вагомим внеском у розвиток книгознавчої галузі та бібліотечної справи України.

Інтенсивну наукову роботу Я. Д. Ісаєвич поєднував з науково-організаційною діяльністю, особливу увагу приділяв підготовці наукових кадрів, його життєвий шлях ніколи не був легким, а для послідовників він є прикладом високого служіння обраній професії, науці і народу України.

Світла пам'ять про Ярослава Дмитровича Ісаєвича та його земні справи назавжди залишить по собі вдячну пам'ять у наших серцях.

Поділяємо біль втрати з колегами, рідними і близькими Ярослава Дмитровича.

*За дорученням колективу Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського, генеральний директор,
академік НАН України, О.С. Онищенко*

**Національна академія наук України
Інститут держави і права
ім. В. М. Корецького**

Колектив Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України з глибоким сумом сприйняв звістку про смерть Ісаєвича Ярослава Дмитровича, чуйної, доброї і мудрої людини, який тривалий час очолював Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. В цей скорботний час висловлюємо рідним і близьким Ярослава Дмитровича свої щирі співчуття. Нехай рідна земля буде йому пухом.

*Від імені колективу Інституту, директор,
академік НАН України, Ю. С. Шемшученко*

**Національна академія наук України
Інститут біології клітини**

Колектив Інституту біології клітини НАН України з глибоким сумом сприйняв звістку про смерть видатного вченого, організатора науки, педагога, громадського діяча, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, академіка НАН України Ісаєвича Ярослава Дмитровича. Світла пам'ять про Ярослава Дмитровича назавжди залишиться в наших серцях. Висловлюємо щирі співчуття колегам, родині, друзям.

*Директор ІБК НАН України,
Член-кореспондент НАН України, А. А. Сибірний*

**Національна академія наук України
ІМФЕ ім. М. Рильського**

Висловлюємо глибокі щирі співчуття колегам, родині з приводу непоправної втрати, якої зазнала українська спільнота – відійшов у вічність видатний вчений, громадський діяч Ярослав Дмитрович Ісаєвич. Доземний уклін йому, світла вічна пам'ять.

Директор ІМФЕ ім. М. Рильського Г. А. Скрипник

**Національна академія наук України
Інститут геології і геохімії горючих
корисних копалин**

Глибоко сумуємо з приводу смерті видатного українською вченого, історика, книгознавця, культуролога, академіка Національної академії наук України, патріота України ІСАЄВИЧА ЯРОСЛАВА ДМИТРОВИЧА.

З його смертю українська наука зазнала непоправної втрати. Висловлюємо щирі співчуття рідним, близьким та колегам Ярослава Дмитровича.

*Від колективу Інституту геології і геохімії горючих
копалин, директор Інституту, член-кореспондент
НАН України, професор, Мирослав Павлюк*

**Інститут історії, етнології та правознавства
ім. О. М. Лазаревського
Чернігівського національного педагогічного
університету ім. Т. Г. Шевченка**

Прийміть від чернігівських істориків щирі глибокі співчуття з приводу непоправної, тяжкої втрати передчасної смерті видатного українського вченого і громадського діяча Ярослава Ісаєвича.

*З глибокою повагою, Директор Інституту історії, етнології та правознавства ім. О. М. Лазаревського, Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка,
О. Б. Коваленко*

**Національна академія наук України
Інститут соціології НАН України**

Співробітники Інституту соціології НАН України з глибоким сумом сприйняли звістку про те, що пішов з життя видатний український вчений, людина високих моральних якостей, ерудит, істинний інтелігент академік Ярослав Дмитрович Ісаєвич.

Його таланти вченого і організатора науки значною мірою сприяв розвитку української гуманітарної науки.

Пам'ять про цю унікальну людину збережеться навіки у наших серцях.

Колектив Інституту соціології НАН України

Український інститут національної пам'яті

Український інститут національної пам'яті глибоко сумує з приводу болючої та непоправної втрати – смерті Ярослава Дмитровича Ісаєвича, видатного українського історика, громадського діяча, академіка Національної Академії наук України, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, голови Національного комітету істориків України.

*Прощання з Ярославом Ісаєвичем
Світлини Юрія Зайцева*

Ярослав Ісаєвич – зразок мудрості, порядності, людяності, відданості науці. На його постать взорують. Молодь має його за вчителя, а статечні особистості – за великого друга.

Світла пам'ять про Ярослава Дмитровича назавжди залишиться у наших серцях. Вічна пам'ять великій особистості та патріоту України!

З великим смутком, в.о. голови, академік І. Р. Юхновський

Національна академія наук України Інститут енциклопедичних досліджень

Дорогі друзі!

У ці тяжкі для всіх нас хвилини ми з Вами поділяємо наше спільне горе – тяжку втрату: для української науки – визначного вченого, а для України – Великого громадянина.

Відхід Ярослава Дмитровича – це втрата, яку зможемо повністю усвідомити лише з часом. Та порожнеча, що утворилася з настанням цієї сумної події, ніколи не зможе заповнитися. Таким Людям заміни немає. Залишається, здається, лише одне – намагатися робити справу так, як умів це професор Ісаєвич, бути до кінця відданими його ідеям, завершити його починання, розвинути його думки, аби все це назавжди залишилося як національне надбання України!

З повагою, в.о. директора Інституту енциклопедичних досліджень Микола Железняк, співробітники Інституту

Національна академія наук України Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського

Шановні колеги

Співробітники Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського щиро сумують у зв'язку із трагічною звісткою про відхід у вічність видатного історика і археографа, академіка НАН України, директора Інституту

українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича. Не стало одного з найвидатніших сучасних дослідників українського минулого. Пішов від нас вчешний, який залишив непроминальний слід практично у всіх ділянках українознавчих гуманітарних дисциплін, неперевершений ерудит, тонкий знавець політичної і культурної історії України, чуйна, відкрита людина, справжній гуманіст і інтелігент. Він був визначною постаттю в науці, жив наукою, творив науку, до останнього свого подиху показуючи взірцевий приклад служіння обраній справі, своєму народові. З Ярославом Дмитровичем Інститут української археографії та джерелознавства мав завжди добрі і дружні відносини, ми працювали разом над багатьма спільними проектами. Ярослав Дмитрович висловлював найживішу зацікавленість у справі видання повної творчої спадщини Михайла Грушевського. Він сам вийшов з ініціативою видати спільно з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського серію томів "Історії України-Руси", присвячених князівському періоду та мав написати передмову до тому про історію Галицько-Волинської держави, вивченню якої присвятив усе своє життя. Віримо, що цей проект попри смерть Ярослава Ісаєвича побачить світло денне і це видання стане даниною пам'яті про незрівнянного історика. Співробітники нашого інституту висловлюють щире співчуття колегам з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України з приводу тяжкої і непоправної втрати – смерті Ярослава Дмитровича.

Земля йому пухом, мир і вічний спокій його полум'яній душі!

П. Сохань

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки**

Шановні співробітники Інституту українознавства
ім. І. Крип'якевича!

Колектив Волинського національного університету імені Лесі Українки висловлює щирі співчуття у зв'язку з непоправною втратою – смертю академіка НАН України, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича.

Біль непоправної втрати красє серце і душу всіх, хто знав цю чудову людину: талановитого вченого, умілого організатора, мудрого і улюбленого викладача, який згорів, віддавши своє велике серце друзям, студентам, роботі.

Назавжди залишається в наших серцях любов, шана і пам'ять про цю людину, щирю і неординарну особистість.

Нехай земля буде йому пухом, а Всевишній береже вічний спокій.

Ректор І. Я. Коцан

Дніпропетровський університет

Искренне скорбим. Вечная память великому учёному и человеку.

Олег Журба, Татьяна Литвинова, Евгений Чернов

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Колектив Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка глибоко сумує з приводу передчасної смерті директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, академіка НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора історичних наук, професора Ярослава Дмитровича Ісаєвича і висловлює найщиріші співчуття родині та близьким покійного. Ми знали Ярослава Дмитровича як людину творчу, відповідальну, принципову і наполегливу, вольову і доброзичливу, глибоко людяну і душевно щедрю. Внесок Я. Д. Ісаєвича у вітчизняну науку і культуру відзначений на державному рівні, його ім'я як

видатного історика, книгознавця, культуролога широко відоме далеко за межами України. Світла пам'ять про Ярослава Дмитровича – прекрасну людину та блискучого вченого назавжди залишиться в наших серцях.

*Ректор, професор
О. М. Завальнюк*

**Філософсько-теологічний факультет
Чернівецького університету**

Колектив Філософсько-теологічного факультету висловлює співчуття рідним та близьким і колегам з приводу передчасної смерті академіка, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича. Світла пам'ять про нього назавжди залишиться у наших серцях. Нехай земля йому буде пухом.

*Від колективу
Філософсько-теологічного факультету
професор В. О. Балух*

**Національний університет
“Острозька академія”**

Щиро співчуваємо і сумуємо з приводу смерті видатного історика України Ярослава Ісаєвича.

*Колектив Національного університету
“Острозька академія”*

**Національна академія наук України
Ужгородська група Інституту
українознавства ім. І. Крип'якевича**

Висловлюємо глибокі співчуття рідним і близьким Ярослава Дмитровича, колективу інституту.

Ужгородська група

**Історичний факультет Тернопільського
національного педагогічного
університету імені В. Гнатюка**

Історичний факультет Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка глибоко сумує з приводу передчасної смерті академіка Ярослава Ісаєвича і висловлює свої співчуття родині, близьким та знайомим покійного.

*Історичний факультет
декан В. Савенко*

**Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
Історичний факультет**

Деканат, Вчена рада, наукові товариства історичного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка висловлюють найщиріші співчуття з приводу важкої втрати – смерті видатного українського історика, вченого зі світовим іменем, директора Інституту, доктора історичних наук, професора, академіка НАН України Ярослава Дмитровича Ісаєвича.

Здобутки і заслуги покійного широко відомі в Україні та за її межами. Він багато зробив для історико-культурного відродження Дрогобича, мав сталі і плідотворні контакти з місцевими гуманітаріями, всіляко сприяв інституційному розвитку дрогобицького академічного середовища.

Висловлюючи глибокий сум з приводу смерті дорогого Ярослава Дмитровича, висловлюємо впевненість у тому, що справа, якій він віддавався протягом усього свого життя, житиме у віках.

*Від імені колективу і наукових товариств
декан історичного факультету,
професор Леонід Тимошенко*

Український Науковий Інститут Гарвардського Університету

Щойно до нас дійшла тяжка новина про те, що 24 червня помер академік Ярослав Дмитрович Ісаєвич. Дозвольте мені від імені професорсько-викладацького складу, студентів та співробітників Українського Наукового Інституту Гарвардського університету висловити наше глибоке співчуття родині, друзям та колегам покійного. Я. Д. Ісаєвич був давнім і добрим другом нашого Інституту. Більше того, він був першим вченим з України, який був запрошений і працював у нашому Інституті. Після того він не раз відвідував УНІГУ, проводив тут свої дослідження, виступав з лекціями, консультував молодих вчених, аспірантів та студентів, друкувався в журналі *Harvard Ukrainian Studies* та інших наукових виданнях. Його особистий внесок у спільні наукові проекти, пов'язані з історією та культурою ранньомодерної України, був і лишається, справді, безцінним...

У нашій пам'яті назавжди залишиться образ цього надзвичайно плідного та енергійного вченого. Його величезний науковий доробок, що включає 700 друкованих праць, значно розширив наше уявлення про українські братства, революцію у книгодрукуванні та про книжкову культуру, яка справила величезний вплив на історію всіх східних слов'ян. Академік Ісаєвич також відіграв велику роль у вивченні української історичної лексикології, діалектології та культурної антропології. Він, зокрема, допоміг надрукувати багато фундаментальних довідкових матеріалів, які зараз використовуються для вивчення культурних артефактів і текстів, що походять з українських земель. Під його керівництвом Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України у Львові став одним із провідних світових центрів дослідження української історії й цивілізації.

Наукове значення праць Ярослава Ісаєвича і вплив його особистості виходять за рамки державних кордонів. Він часто був обличчям української науки, гідно представляв її на міжнародних форумах і, коли в цьому виникала потреба, виступав

інструментом порозуміння та історичного примирення. Успіх цих зусиль підтверджується тим, що вчені з різних країн обрали академіка Ісаєвича Президентом Міжнародної асоціації україністів. Його діяльність у галузі наукового будівництва, його здобутки у сфері розповсюдження україністики по всьому світу, його плідна педагогічна робота та піклування про наукові кадри істориків України, а головним чином, його величезний доробок назавжди залишаться пам'ятником його життю та науковій діяльності.

Ми вклоняємося Ярославу Дмитровичу Ісаєвичу, його титанічній праці і творчим здобуткам.

Вічна йому пам'ять!

*Директор Українського Наукового Інституту
Гарвардського Університету
Майкл Флаер*

Глибоко співчуваю колективові Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича з приводу передчасної смерті довголітнього директора академіка Ярослава Ісаєвича – видатного українського вченого світової слави, чудової людини, мого близького друга від молодих літ. Втрата Ярослава Ісаєвича особливо тяжка саме в цей час, коли Україна потребує таких особистостей. Проте залишаються з нами його інтелектуальний спадок, його високий дух і його заповіти.

Ростислав Пилипчук

Висловлюю свої найщиріші співчуття дружині Ользі Володимирівні, рідним та близьким Ярослава Дмитровича, співробітникам Інституту, його учням та колегам! Вічна пам'ять великому вченому і великій людині...

*Аспірант Ярослава Дмитровича 2001–2004 рр.
Сергій Савченко*

Die Nachricht vom Tod Jaroslav Isayevychs erfuellt mich mit trauer und Betroffenheit. Er war der fuehrende Ukrainische Historiker seiner Generation und hat wie kein Anderer dazu beigetragen dass sich die Ukrainische Geschichtswissenschaft im unabhaengigen Staat frei entwickeln und hohes Ansehen in der ganzen Welt erringen konnte.

Ich entbiete seinen Angehoerigen und den Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern des Institut Ukrajinoznavstva mein herzliches Beileid.

Andreas Kappeler, Auch im namen des institutes fuer osteuropaeische Geschichte der Universitaet Wien und des Doktoratskollegs das oesterreichische Galizen und sein multikulturelles Erbe

I am very sorry to hear that professor Isajevych left us. Please give his wife and his family my heartfelt condolences for their loved husband and dearest one.

*Sincerely,
Giovanna Siedina*

I just wanted to send my condolences to you on the loss of such a great professor and friend, Yaroslav Dmytrovych Isaievych. I'm still in shock about the news.

Bill Risch

Національна асоціація Україністів Угорщини висловлює глибоке співчуття у зв'язку із неповторною втратою наукового світу України – смертю Ярослава Дмитровича Ісаєвича, видатного українського історика, академіка Національної Академії наук України, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, голови Національного комітету істориків України.

Ярослав Дмитрович Ісаєвич, будучи співорганізатором і головою Міжнародної асоціації українців, завжди підтримував міцні, колегіальні стосунки із українцями різних країн. Добра пам'ять про Ярослава Дмитровича залишиться в серцях українців Угорщини.

Вічна йому пам'ять!

*З повагою, Президент Асоціації українців Угорщини
Вікторія Лебович*

Прийміть, будь ласка, й перекажіть мої слова співчуття всім членам сім'ї та співпрацівникам проф. Ярослава Ісаєвича. Він був опонентом моєї кандидатської дисертації в Москві у 1984 році і відтоді ми з ним підтримували наукові контакти. Прощаюся з Ярославом Дмитровичем як з великим ученим і щирим другом.

Андраш Золтан (Будапешт)

He was an important figure in many of our lives, and we learned a great deal from him. Sometimes when people get old, we forget how powerfully they affected us when they were in their prime. The two Yaroslavs who were such important scholarly beacons in the 1980s are now gone. May their memory be eternal.

John-Paul Himka (University of Alberta)

Це сумна новина та непоправна втрата. Відійшла велика, знакова людина, якій усі ми, і українська наука в цілому, завдячуємо багато чим. Прошу передати мої глибокі співчуття Пані Ользі, родині, колегам.

Царство йому небесне.

Сергій Плохій (Гарвардський університет)

It is hard to believe we are sustained such a great loss. Вічна Йому пам'ять.

Френк Сисин

Дуже сумна звістка. Вам та іншим колегам Покійного щире співчуття.

Марко Павлишин

Deeply saddened by your news. We have lost a good and noble soul and a preeminent scholar and someone I considered a mentor and dare to call a friend.

Edward Kasinec

Степан Трусевич (1930–2010)

22 серпня 2010 р. після тяжкої хвороби на 81-му році життя відійшов у вічність відомий історик-українознавець і славіст Степан Трусевич. На його долю випало жити і працювати в нелегкий час воєнних лихоліть та зміни політичних режимів, і зазнати в житті немало перешкод та випробувань. І все ж це не завадило йому стати добрим фахівцем та залишити глибокий слід у царині історичної науки.

Степан Трусевич, син Михайла й Ганни, народився 16 квітня 1930 р. у м. Немирові на Львівщині в родині міського кушніра. З 1937 р. навчався у Немирівській семирічній, згодом середній школі, яку закінчив у 1948 р., один рік (1943/1944) вчився у другій Львівській гімназії. Вищу освіту здобув у Львівському державному університеті ім. І. Франка (1948–1953) на історичному факультеті, після закінчення якого кілька місяців викладав історію в середній школі № 1 м. Дубно. У 1953 р. йому пощастило вступити до аспірантури при кафедрі історії південних і західних слов'ян Львівського університету. Закінчивши навчання в аспірантурі, протягом 11 років працював на посадах методиста заочного відділу та старшого лаборанта згаданої кафедри, а тільки періодично короткотривалими відрізками часу (загалом не більше, ніж 2,5 роки) – на посадах старшого викладача кафедр історії південних і західних слов'ян та історії нового часу (з погодинною оплатою). Успішний захист у 1966 р. кандидатської дисертації нічого не змінив. Свого вихованця університет, в якому домінувала партійно-номенклатурна мафія, до повноцінної систематичної педагогічної праці не допустив під приводом вигаданих абсурдних претензій до його біографії: звинувачення у приховуванні відомостей про перебування батькового брата Андрія в еміграції в Канаді, через що студентів 4-го курсу була винесена догана із занесенням в особову справу – “за притуплення більшовицької пильності” (1952).

За цих умов, втративши надію на перспективу підвищення свого науково-педагогічного статусу на історичному факультеті університету, С. Трусевич у жовтні 1967 р. перейшов на роботу до Інституту суспільних наук, де у відділі історії України займав посади молодшого, а з 1972 р. старшого наукового працівника. У 1982 р. ухвалою Президії АН СРСР йому було надано наукове звання старшого наукового співробітника.

В Інституті суспільних наук С. Трусевич працював 24 роки. Для нього це були роки плідної творчої праці, які стали вершиною його наукової біографії. Його наукові зацікавлення почали формуватись ще під час навчання в аспірантурі та під час праці над кандидатською дисертацією на тему “Галичина і польське повстання 1863–1864 рр.” (науковий керівник І. Білякевич). Здобутки проведеного наукового пошуку засвідчили понад 10 публікацій автора на цю тему в наукових та науково-популярних виданнях.

Прийшовши до відділу історії України, С. Трусевич застав там невимушену атмосферу здорового творчого змагання, яка сприяла розширенню діапазону його творчих зацікавлень. У центрі уваги дослідника опинилися проблеми українського громадсько-політичного життя в Галичині у другій половині ХІХ ст. (діяльність ранніх громад, ранніх народовців, радикальний і соціалістичні рухи, традиції і міжнародний резонанс діяльності “Руської Трійці”, відгомін російської революції 1905–1907 рр., жіночий рух), також проблеми соборності українських земель.

Науковий доробок автора з цієї проблематики підсумовано у ґрунтовних розділах колективних монографій “Освободительное движение народов Австрийской империи. Период утверждения капитализма” (1981), “Історія Львова” (1984), “Руська Трійця в історії суспільно-політичного руху і культури України” (1987), “Історичні передумови возз’єднання українських земель” (1989), “Украинские Карпаты. История” (1989), “Історія України. Курс лекцій”. Т. 1 (1991), у 2 брошурах та 6 наукових статтях.

Продовження студій українсько-польських громадсько-політичних зв'язків переросло в ширші дослідження міжслов'янських взаємин, зокрема українсько-російських та українсько-чеських. За їх підсумками опублікована монографія “Суспільно-політичний рух у Східній Галичині” в 50–70-х роках XIX ст.” (1978), розділи в колективних працях “Дружба и братство русского и украинского народов”. В 2-х т. Т. 1 (1982), “Єдність, збереження і примноження” (1982) та 5 статей в наукових збірниках і журналах. Згадана монографія, попри зрозуміле за тоталітарного режиму штучне наголошування російської революційності та боротьби проти буржуазного націоналізму, своїм багатим фактичним матеріалом заповнила відчутну прогалину в українській історіографії, не втратила своєї наукової вартості й дотепер залишається єдиною спеціалізованою монографічною працею на цю тему.

С. Трусевич узяв участь у створенні багатотомного історико-краєзнавчого видання “Історія міст і сіл Української РСР”, написавши (у співавторстві) для цього статті “Більше Золоте” в томі “Тернопільська область” (1973) та “Олесько” в томі “Львівська область” (видання російською мовою, 1978).

Свідченням фахової археографічної діяльності історика стала його участь у підготовці видання історичних праць І. Франка у 50-томному зібранні його творів (т. 46, ч. 1 і 2) і документальних збірників “Робітничий рух на Україні. Становище та боротьба робітничого класу. 1861–1884 рр.” (1986) й “Історія Львова в документах і матеріалах” (1986).

Наукові праці С. Трусевича – цінне надбання української історіографії. Вони високо оцінені науковою громадськістю і принесли авторові заслужений авторитет.

Здобутками своїх творчих пошуків вчений регулярно ділився на наукових конференціях, симпозіумах, сесіях, семінарах, на яких виголосив понад 30 доповідей.

Чималий внесок вченого в організацію наукових досліджень в Інституті суспільних наук, зокрема у відділі історії України (згодом відділ історії суспільних рухів), в якому він

протягом багатьох років виконував обов'язки секретаря й заступника керівника відділу, а також як довголітнього члена Вченої ради Інституту.

Набутими знаннями, досвідом наукової праці дослідник щедро ділився з молодією науковою зміною. Під його науковим керівництвом створив й успішно захистив оригінальне кандидатське дисертаційне дослідження відомий сьогодні історик Я. Грицак – професор, керівник Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка. Із вдячністю прийняв рецензію С. Трусевича як офіційного опонента відомий московський історик О. Міллер.

У колективі Інституту С. Трусевич користувався загальною повагою і заслуженим авторитетом. Усіх, хто мав щастя співпрацювати і спілкуватися з ним, приваблювали такі притаманні йому риси характеру, як працелюбність і обов'язковість, товариськість і доброзичливість, справедливість і принциповість, висока людська порядність, повсякчасна готовність поступитися особистим заради загальних інтересів. Усе це – складові феномену, ім'я якому Степан Трусевич.

На жаль, тяжка недуга не дозволила С. Трусевичеві повністю реалізувати науково-творчий потенціал, і він у розквіті творчих сил у грудні 1991 р. був змушений вийти на пенсію.

Здається, ще зовсім недавно в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України на розширеному засіданні Вченої ради урочисто відзначено 75-річчя вченого й зичено йому доброго здоров'я. Ось у погожий літній день 2010 р. його друзі й колеги разом із родиною у скорботі і смутку, з вдячністю згадуючи роки спільної праці й низько схиляючи голови перед світлою пам'яттю гідного глибокої пошани талановитого вченого. Поховано покійного в с. Ліскевичях Пустомитівського району.

Вічна йому пам'ять!

Ф. Стеблій

БІБЛІОТЕКА

Подаємо вибірковий бібліографічний опис нових надходжень до загальноінститутської бібліотеки з надходжень – 2010 року.

1. Атаманенко А. Є. Українське історичне товариство: ідеї, постаті, діяльність (1965–1991). – Острог, 2010. – 72 с., іл.
2. Бачинський М. “Сіріють у сумерках півночі шатра...”. До сильвети Леоніда Бачинського (1896–1989). – Львів, ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2009. – 268 с.
3. Владимирский летописец. Новгородская вторая (архивская) летопись. (Полное собрание русских летописей. Т. 30). – Москва, 2009. – 272 с.
4. Габор В. Іван Колос – поет Карпатської України. Нарис життя і творчості. Бібліографія. Публікації. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2010. – 208 с.
5. Геноцид України в ХХ столітті. – Львів, 2010. – 447 с.
6. Горбаненко С. А., Пашкевич Г. О. Землеробство давніх слов'ян (кінець I тис. до н.е. – I тис.н.е.). – К.: “Академперіодика”, 2010. – 316 с.: 30 табл., 117 рис.
7. Гріні людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного. – К.: “Наукова думка”, 2010. – 351 с.
8. Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. Вип. 3. Част. 2: Бібліотека Ейдосу. – К., 2009. – 483 с.
9. Жулинський М. Нація. Культура. Література: національно-культурні міфи та ідейно-естетичні пошуки української літератури. – К.: “Наукова думка”, 2010. – 560 с.
10. Западнорусские летописи (Полное собрание русских летописей. Т. 17). – Москва, 2008. – 384 с.

11. Володимир Качкан. Письменник, вчений, педагог, громадсько-культурний діяч. Біобібліографічний покажчик. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2010. – 312 с.
12. Кривуцький А., Шагала Р. Аксманичі. Село у Клоковицькій парафії Перемишльського повіту. – Львів: Друкарські куншти, 2010. – 328 с., іл..
13. Кукуруз О. В. Політична опозиція в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. – К.: “Наукова думка”, 2010. – 198 с.
14. Летописец начала царства царя и великого князя Ивана Васильевича. Александрo-Невская летопись. Лебедевская летопись. (Полное собрание русских летописей. Т. 29). – Москва, 2009. – 400 с.
15. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: Історія і сучасність. Доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції, Львів, 28–30 жовтня 2010 р. – Львів, 2010. – 624 с.
16. Національна академія наук України, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Покажчик видань 2006–2009. – Львів, 2010. – 278 с.
17. Перунін В. Зарічненщина, або ритми глибинного Полісся втрачені Європою. – Рівне: О. Зень, 2009. – 216 с.
18. Пессонель Ш. Записка о малой Татарии. – Перевод с франц. В. Лотошниковой. – Днепропетровск: Герда, 2009. – 80 с.
19. Сkochиляс І. Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII ст. – Львів: Вид-во УКУ, 2010. – ххiv+832 с.+16 с. кольор. іл.
20. Удвари Иштван. Биобиблиографический указатель. – Под ред. А. Золтана – Ниредьхаза, 2010. – 237 с.
21. Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939. Бібліографічний покажчик. Т. 1: 1914–1919. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2010. – 472 с.
22. Українська преса в Україні та світі XIX – XX ст. Історико-бібліографічне дослідження. Т. 2: 1891–1905 рр. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2009. – 480 с.

23. о. Шевців Іван. Україна – Рим – Лондон – Брадфорт – Сідней: Кореспонденція о. мітрата Івана Шевціва в 1951–1999 рр. (Причинок до історії УГКЦ в діаспорі цих часів). – Львів: “Добра Справа”, 2009. – 540 с.
24. Białoruś, Mołdawia i Ukraina wobec wyzwań współczesnego świata. – Lublin, 2009. – 232 s.
25. Electrum. (Studia z historii starożytnej). Vol. 15: Orbis Parthicus. Studies in Memory of Professor Józef Wolski. – Kraków, 2009. – 267 s.
26. Gąsawa w pamięci historycznej w związku z 620. rocznicą lokacji miasta. – Inowrocław, 2009. – 143 s., il.
27. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kalbos, kultūros ir raštinijos tradicijos. – Vilnius, 2009. – 448 s.
28. Polska–Niemcy–Ukraina w Europie. – Rzeszów: Wyd-wo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009 – 150 s.
29. Prace Historyczne. Zeszyt 136 – Kraków, 2009. – 204 s.
30. Pudłocki T. Iskra światła czy kopczą pochodnia? Inteligencja w Przemysłu w latach 1867-1939. – Kraków, 2009. – 523 s., il.
31. Region Czarnomorski / Rocznik IEŚW. Rok 7 (2009). Cz. 1. – Lublin, 2009. – 176 s.
32. Region Bałkański / Rocznik IEŚW. Rok 7 (2009). Cz. 2. – Lublin, 2009. – 164 s.
33. Sprawski S. Tessalia. Tessalowie i ich sąsiedzi. – Kraków, 2009. – 197 s., 5 map.
34. Stachura M. Wrogowie porządku rzymskiego. – Kraków, 2010. – 262 s.
35. Wędrowka i etnogeneza w starożytności i w średniowieczu. – Kraków, 2010. – 539 s.

З ХРОНІКИ

Архів академіка Ярослава Ісаєвича

У кабінеті академіка Ярослава Ісаєвича була бібліотека-архів, яку він декілька років тому розпочав упорядковувати. У його робочій кімнатці було багато полицок із книгами, журналами та різними науковими виписками, фотокартками, родинними малюнками. Вчений з багатьма колегами радився, як краще йому упорядкувати свою бібліотеку-архів: за тематикою чи за хронологією? З цього приводу він хотів почути думку кожного. Сам Я. Ісаєвич частину своїх книг уже почав класифікувати за проблемно-тематичним принципом.

До укладання бібліотеки-архіву вже після смерті її господаря залучено Остапа Середу, Людмилу Горішню, Наталю Дубинку, Романа Голика, Юрія Зозуляка. Багато книг академік відкладав, мовляв, потрібно показати чи подарувати тим людям, які займаються цією проблематикою. Для директора не було жодного мовного бар'єру: закордонні видання, які потрапляли до рук, переглядав, розкладав тематично.

У спеціальному стелажі зі скриньками зберігалися його наукові статті та численні газетно-журнальні вирізки за тематикою, яка його цікавила. У двох скриньках зберігалися копії статей вченого від початку його наукової діяльності (з 1957) до останніх днів життя (початок 2010). Копії статей розкладено за хронологічним принципом.

У наступних скриньках розкладено за алфавітом тематичні теки, назви яким давав сам Я. Ісаєвич. Подаємо їх перелік: адреси бібліотек; академії; Акад. Наук; відділення;

Академія (ЗНЦ); античності історіографія; античні пам'ятки на українських землях; античність; археологічний музей; археологія; архівів реституція; асоціації; атлас історичний: (Г.В.К.); бароко; батяра львівського міф; бібліотеки давні; біблістика; біографії С–V; бланки; персоналії; копії документів; болгаристика і сербістика; Болеховер Бер; братство; братств (статті, уривки); Букварі див. Ін-т.; Букварі. Кирил. і лат.; Букварі. Грец.; Бурковський. Євр. І “рух” 2001; Василіяни; Великдень; Велесова книга; неопоганство; вибори; видавництва і книгарство сучасні; вирізки і статті “Юрій Дрогобич”; візантологія; видавництво наше; відгуки офіційні; війна 2-га; вірмени; Галичина ХІХ ст.; Галичина і мови; глобалізація; гранти; геральдика і фалеристика; гроші; Гоголь; греки; громадянське суспільство; Грузія; Гуцули. Коломия; гуманізм; Данило Галицький (корона); державність; Длугош Ян; друк; еліти; ЕНЦ Галицько-Волинських земель; Євреї, гебреї, юдеї; Закарпаття; Закерзоння 1945–1948 рр.; ЗНЦ.; А–Г – біогр. виписки (головно ХVІ–ХVІІІ ст.); Д–К – діячі ХVІ–ХVІІІ ст.; Р–Я: діячі ХVІ–ХVІІІ ст.; етногенез археол. писемн.; Європа – 1; європоцентризм; зарплата, фінанси; ЗНЦ; секція гуманітарних наук; Іван Павло ІІ; Іваничук Роман (Рецензії на його рукопис); Ідзьо; Інститут Центрально-Східної Європи; Інтернет WEB SERCH; Ін. форм. Українознавства; іст. наука України; календарі; Кам'янець на Поділля; картографія; Київська держава у стародруках у польських історіях ХV–ХVІІІ ст.; книгознавство; книгообмін; козаки і книга; Колачинський; Колачинський М.; комісія бібліографії та інше; колаборація з тоталітаризмом; конверти; кооперація ХХ ст.; Кордуба М.; конференції; зразки формулярів; Кравців Б.; особа, бібліотека; краєзнавства історія, регіоналізм історії та атласи міст; Крип'якевич. (історія, суспільство, родинні традиції); Крим. Тмутаракань; Крим. Чорне море. Татари; Кубан Б.; культури дефініум; лемки; Ленін; Літописи і хроніки; Липа Юрій – Липа-Захав'яевич; Литовське в. к. н.; Литва і Україна; Лозов'юк І.; Люблін; Львів

XIII–XIV ст.; Масони і ліберали; мемуаристика; меншини; Мельников; методологія; МАУ; міжнародні угоди; мова; мови і народи в Центрально-Східній Європі; мовні помилки проект... Україніка; Могила Петро; Молдова; Муніципальна і локальна влада; Москва: Бібліотеки, адреси, жетони; назви вулиць і міст; наука; НАПЮ: націогенез і політ. думка; Нац. Відродження. Передумови – Грох; Нац. Ідентичність; Нації Андерсон. Перед націоналізмом; Нації: Геллнер; національна ментальність, культура; некрополь; освіта ліберальна; Острозькі і Заславські (ксерокс); ОУН і літопис УПА після 1991 р.; Пам'яток охорона і повернення; Перемишль 981–1996 рр.; Повість временних літ; Польща–Україна; Портнов; Постмодернізм; Прицак; Прогрес; Прокопович Ф.; Пруссія, Помор'я, Прибалтика; Регіони: гуман. аспект; регіоналізація і регіональна історія; реваншизм і ностальгія; революції; рекомендації; Religion; реституція культ. спадщини; Росія; рукописання; рукописів каталоги; Сербія; синагоги; Славинецький; Сливка; Слово о полку; слов'янство, федералізм; славізм; смерть і безсмертя; соціалізм; стародруки і рукописи; сучасна Україна; термінологія; Т-во охорони; Толочко; топоніми і їх охорона; тоталітаризм і мораль; Унія; Філософські школи. Львів. Волинь; Франко; Франція; Фулбрайт; Шульц Б.; Цвинтар орлят, українці в Польщі; цензура; церкви східної специфіки; Статуя Богородиці у Львові; церковна історія; чехи; Чернівці; Шевченко.

Наприкінці 2010 р. складено десятки тематичних тек, куди розкладаються документи і матеріали з його архіву. Робочі назви: Наукові виписки та копії до картотеки; Копії (вирізки та інше) до картотеки; Я. Ісаєвич: біографічні матеріали; Я. Ісаєвич: принагідні записки; Листи Я. Ісаєвича; Листи до Я. Ісаєвича; Конверти поштові, бланки і. т. д.; Програми, запрошення; Інститут українознавства, документи; Інститут Центрально-Східної Європи; Бібл. Колекції; Рецензії на праці Я. Д. Ісаєвича; Праці Я. Д. Ісаєвича; УНКІ – Міжнародний конгрес істориків. МАУ; Л. Берія. Передмова; Сучасна Україна; Спогади

(інших людей); Інститут, службові папери; Документація мого захисту; Карти; Збірка документів; Пам'яток охорона; Дисертації та відгуки; Недруковані статті і доповіді; Інститут: довідка, хроніка, звіти; Академія наук: доповіді, звіти.

Водночас упорядковуються теки друкованих і рукописних матеріалів (виписки на окремих сторінках та в зошитах) за темами, над якими працював академік Я. Ісаєвич. Серед них: Холмщина; Стародруки (виписки); Оточення І. Федорова, його біографія, поховання і надгробок; По слідах Івана Федорова; 400 років з дня смерті першопечатника Івана Федорова. Ювілей 1984 р.; Дофедоровський період у Львові; Вирізки і статті про Юрія Дрогобича; Персоналії XVII–XVIII ст.; Волинь 1943 р.; 1944 р. Документи польської самооборони на Самбірщині; Шрифти (генеза літер українського шрифту г; українські кириличні шрифти; латинські і грецькі шрифти, генеза “гражданки” (“нової кирилиці”)); Сучасна Україна; Євреї; Крип'якевич; Народні гравюри (відбитки і виписки); Лінгвістика (укр. мови вживання, наголоси, фонетика, філологічна редакція тексту, польські і білоруські взаємовпливи з українською мовою, правопис друків, словники, пам'ятки української писемності і їх видання, антропонімія, латина в українських джерелах, історія філології, церковнослов'янщина, “Ѣ” та інші питання графіки, правопис, становище української мови, зразки української актової мови).

Ще за життя Ярослав Дмитрович доручив Остапові Середі упорядкувати та описати декілька його власних колекцій. Серед них – поштівки з альбому Дмитра Ісаєвича, доповнені Ярославом Дмитровичем. Нині їх детально описано, разом із текстами листів. У відділі історії середніх віків зберігається одна поштова листівка, яку Ярослав Дмитрович подарував Наталі Дубинці. На титульній стороні: MADONA FLEURIE. Ad. Barnoin. На звороті: CARTE POSTALE. Braun & Cie, Editeurs, Salons de Paris. Своїй Наталочці! Це родинна листівка матері вченого.

В окремих теках зберігаються світлини родини та українських і зарубіжних колег-науковців. Бібліотеку та свій науковий архів учений заповів передати Львівській національній науковій бібліотеці України ім. В. Стефаника. Насамперед планується передати епістолярій вченого, який він упорядкував ще за життя.

Н. Дубинка

**XXI Міжнародний конгрес істориків (Амстердам,
22–28 серпня 2010 р.): у пошуках місця історії
в сучасному світі**

Міжнародні конгреси істориків (їх повна і точніша назва: “Міжнародні конгреси історичних наук”) мають давню історію, до якої причетні також й українські вчені. Вже на першому конгресі, що відбувся у вересні 1900 р. у Парижі, виступив відомий історик, правознавець та соціолог українського походження Максим Ковалевський. У міжвоєнний період участь у конгресах брали Мирон Кордуба, Микола Чубатий, Матвій Яворський та ін. Після Другої світової війни міжнародні конгреси істориків, які від 1950 р. почали відбуватися щоп’ять років, давали можливість зустрітися і дискутувати дослідникам із радянського і “західного” світів, а отже й українські науковці з діаспори (Лев Білас, Іван Лисяк-Рудницький, Ярослав Пеленський, Ярослав Рудницький, Роман Сербин, Ігор Шевченко) та представники академічних інститутів Києва, що в різні роки входили до радянських делегацій істориків (Володимир Голобуцький, Кузьма Дубина, Олександр Касименко, Юрій Кондуфор, Федір Шевченко та ін.), одержали на них рідкісну, як на ту добу, нагоду побачитися та обмінятися думками.

Напередодні XVIII конгресу, що відбувся у серпні-вересні 1995 р. у Монреалі, новосформований Український національний комітет істориків (УНКІ) було прийнято до Міжнародного комітету історичних наук (МКІН). Відтоді на цьому

та наступних міжнародних конгресах істориків (Осло, 2000; Сидней, 2005) регулярно виступали як делегати УНКІ (Ярослав Ісаєвич, Омелян Пріцак, Андрій Портнов), так і репрезентанти українознавчих осередків Північної Америки (Зенон Когут, Віктор Остапчук, Сергій Плохій, Франк Сисин)¹. В останні роки якнайбільше зусиль для розширення участі українських істориків у міжнародних комісіях та конгресах істориків робив голова УНКІ Я. Ісаєвич. Він також брав активну участь у підготовці ХХІ Міжнародного конгресу істориків і, надаючи великої ваги цьому науковому форуму, дуже хотів, щоб на ньому була представлена українська історична наука. На жаль, усі теми, заявлені УНКІ, спочатку були відкинуті організаторами конгресу. І лише завдяки науковому авторитету Ярослава Дмитровича доповідь представника УНКІ – автора цього допису, врешті була включена у програму.

ХХІ Міжнародний конгрес істориків відбувся 22–28 серпня 2010 р. у м. Амстердамі. Його було організовано Королівським історичним товариством Нідерландів, Міжнародним інститутом соціальної історії, Національною бібліотекою Нідерландів та Амстердамським університетом. Урочисте відкриття конгресу в Амстердамському музичному театрі було тематично присвячене взаємодії людини та води, що є дуже важливою проблемою як для історії Нідерландів, так і всього людства. Надалі, протягом п'яти днів роботи конгресу відбулося 112 сесійних засідань та круглих столів (до 10–15 одночасно), присвячених найрізноманітнішим аспектам історичних студій (загальна програма та тези доповідей розміщені на веб-сторінці www.ichs2010.org). “Падіння імперій”, “Місто як культура”, “Релігія та влада” були визначені головними темами конгресу. Серед його учасників були відомі історики Гайден Вайт, Юрген Кока, Джованні Леві, П'єр Нора, Роже Шартє та ін.

¹ Ісаєвич Я.Д. Міжнародні конгреси істориків // Енциклопедія історії України. Т. 6. – Київ, 2009. – С. 714-726; Його ж. ХІХ Міжнародний конгрес істориків в Осло // Український історичний журнал. – 2001. – № 1. – С. 159-160.

Мабуть, у центрі уваги були засідання, що стосувалися культурної історії та пошуку місця історичних студій в сучасному світі. Назву лише окремі сесії, присвячені цим тематичним полям: “Біографія та мікроісторія”, “Ми є тим, що їмо та вдягаємо. Їжа та одяг в історії”, “Змінна культура подорожування”, “Колоніальні імперії в Африці та культурна гібридність”, “Концепція простору в новочасній історії”, “Обряди мертвих”, “Сексуальне насильство: історія, культури та репрезентації”, “Місто, знання та комунікація”, “Культурні трансфери та міжнародні відносини”; “Історія та етика”, “Національні історії та глобалізація історії”, “Хто володіє історією? Минулі та сучасні джерела”, “Історична свідомість та культурна ідентичність в глобалізованому світі”, “Національна ідентичність та гегемонічна пам’ять”, “Значення історії для політики та культури” тощо. Низка сесій висвітлювали проблеми міграцій, релігійної толерантності, гендерних відносин, історичної демографії, порівняльної історії. Натомість практично не було доповідей та сесій, які можна було б віднести до традиційних ділянок політичної подієвої чи соціально-економічної історії, – останні радше розглядалися через призму “культурного” перелому в історичних студіях. Наприклад, дослідники історії парламентаризму в кількох сесіях аналізували парламентарні практики, риторику промов та символізм парламентських церемоній.

Особливе зацікавлення викликала дискусія щодо неоднозначності суспільних, зокрема педагогічних, функцій історика в сучасному світі, наприклад ролі “публічного історика”, якому в суспільному дискурсі відводиться роль професійного інтерпретатора минулого. Зокрема, італійський історик Паоло Пецціно наголосив на суперечності між науковим прагненням історика уникати надмірних спрощень у визначенні винуватців та жертв воєнних злочинів та завданням судових інститутів чітко встановити відповідальність обвинувачених. Про надужиття над історією в сучасному суспільстві, що ведуть до її вульгаризації, іконізації та фальсифікації, на урочистому

закритті конгресу говорила у прикінцевій лекції “На захист гідності Клію” відома нідерландська письменниця Неллеке Ноордервліт. Зробивши цілком амстердамське порівняння історії, яку використовують майже усі, з “повією у вікні в дільниці червоних ліхтарів”, вона наголосила на тому, що до історії все-таки потрібно ставитися з повагою, та на суспільній ролі істориків – “захищати права людей минулого”, бути своїми представниками минулих поколінь у сьогоденні.

Низка доповідей, виголошених на Конгресі, безпосередньо стосувалися історії України та Центрально-Східної Європи. Зокрема, на сесії “Панславізм та неославізм”, організованій Міжнародною комісією дослідження історії слов'ян, з доповіддю “Між польським слов'янофільством та російським панславізмом: сприйняття та розвиток слов'янських ідей українськими громадськими діячами південно-західної Галичини у 50–70-х рр. XIX ст.” виступив працівник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Остап Середа (його участь у Конгресі як делегата УНКІ була спонсорована Центром досліджень історії України ім. П. Яцика та Фондом катедр українознавства). На іншій сесії цієї ж комісії докторант Міланського університету Андреа Франко представив доповідь “Україна як наріжний камінь панславізму: погляди Миколи Костомарова”.

Викладач Києво-Могилянської академії Наталія Шліх-та виголосила доповідь “Конструювання ідентичності в рамках стратегії виживання церкви у радянській державі” на сесії “Християнство та комунізм в Європі”. Працівниця Інституту народознавства НАН України Оксана Кісь взяла участь у роботі конференції Міжнародної федерації досліджень жіночої історії, що відбувалася одночасно з конгресом в Амстердамі, на якій виступила з доповіддю “Фемінінність використовувана та підважувана: досвіди жінок у національно-визвольній збройній боротьбі на Західній Україні у 1940–1950-х рр.”

Українська тематика розглядалася також в інших виступах на конгресі. Зокрема, італійський історик Луїджі Каяні проаналізував українські політичні дискусії щодо трактування Голодомору

у виступі на сесії “Етика, історичні дослідження та право”. Однак назагал можна зауважити, що східноєвропейська проблематика розглядалася відносно рідко. Керівниками та активними учасниками практично усіх міжнародних комісій, що організовують сесії конгресу, є історики із Західної Європи та Північної Америки, звідси й певний “заходоцентризм” його тематики.

Під час роботи конгресу відбулися два засідання Генеральної асамблеї МКІН. Перше засідання асамблеї розпочалося зі вшанування пам’яті видатних істориків, що недавно відійшли у вічність, серед них й голови УНКІ Я. Ісаєвича. На засіданнях асамблеї ухвалено провести наступний XXII конгрес у 2015 р. у м. Цзінань (Китай, провінція Шандунь) та обрано нове Бюро МКІН. Зокрема, новим Генеральним секретарем МКІН став проф. Роберт Франк (Сорбонна, Франція), Президентом – проф. Мар’ятта Гістала (Університет Тампере, Фінляндія). На засіданні асамблеї також вирішено припинити випуск бюлетенів МКІН і надалі розміщувати інформаційні матеріали комітету на його веб-сторінці (www.cish.org).

О. Середа

**Львівській національній науковій бібліотеці
ім. В. Стефаника НАН України – 70
Від інституту українознавства
ім. І. Крип’якевича НАН України**

Книг премудрих повну теку
прочитати можна тут...
Знану всім Бібліотеку
наш вітає Інститут.

Кожен діє тут і пише,
творює наукове тло:
Курилишин, Романишин,
Комариця і Вальо.

І Луїза – творча сила,
і Передирій між них,
й Крушельницька, завжди мила
між звіряток дорогих.

Дві Зоряни – Грень і Бродик,
Дзьобан, Гейко і Костюк,
Сніцарчук і Трипачук,
і керманич Романюк –
звісно, всіх згадати годі...

Та взірцем для інших є ви,
бо окрилюють ваш рух
Крип'якевич, Ісаєвич,
і Дашкевич – тут їх дух.

Наконецьного Євгена
Не забули ви ім'я,
І завжди благословенна
Антоновичів сім'я.

Всі ви, друзі, слову вірні,
Правди чесні сурмачі –
І тому до Книгозбірні
Йдуть і їдуть читачі.

Фонди, зали, ритм спокійний,
Світло, тиша, творчий труд...
Серед читачів надійних –
Наш подячний Інститут.

28 жовтня 2010 р.

*В.о. директора М. Литвин 28 жовтня привітав колектив
Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника
із 70-річчям поетичними рядками, які написав П. Шкроб'юк.*

**Нарада авторського колективу п'ятого видання підручника
“Історія України” 11 березня 2010 року**

У нараді взяли участь Л. Войтович, О. Зайцев, Ю. Зайцев, Я. Ісаєвич, К. Кондратюк, М. Литвин, О. Луцький, К. Науменко, Д. Павлів, І. Патер, В. Петегірич, Б. Якимович. Головував Я. Ісаєвич. Після його вступного слова Ю. Зайцев висловив пропозицію просити Я. Ісаєвича погодитися бути відповідальним редактором наступного видання “Історії України”. Присутні підтримали це побажання, а Я. Ісаєвич погодився взяти на себе такі обов’язки. Натомість він запропонував знову обрати керівником авторського колективу Ю. Зайцева, що учасники наради також ухвалили.

Опісля Ю. Зайцев обґрунтував необхідність підготовки нового видання “Історії України” втручанням сусідів у наші оцінки історичних постатей Хмельницького, Мазепи, Петлюри, Бандери, Шухевича та інших, визвольної війни УПА, тривалим намаганням привласнити історію Київської Русі, ухвалою Донецької міськради про “фальсифікацію” історії у шкільних підручниках, спробами запровадити новітню цензуру через створення експертної групи з рецензування підручників при Міністерстві освіти та науки. Він також розповів про переговори з директором видавництва “Світ” І. Мельником, щодо організаційних проблем видання та термінів підготовки книги. Наголосив також на потребі оновлення текстів, ілюстрацій, джерельної бази, списків рекомендованої літератури, хронології основних подій. Поінформував про попередню розмову з Я. Ісаєвичем, який рекомендував авторському колективу приділити більше уваги східним теренам України, кримським татарам, відносинами з сусідами України – Білоруссю, Молдовою, Польщею, Румунією, Росією та іншими, виокремити проблему Придністровської республіки, позицію України в російсько-грузинській війні, подавати тексти або витяги найважливіших документів, біографічні довідки найвидатніших діячів.

Я. Ісаєвич запропонував максимально скоротити розділ про прадавню історію українських земель, доопрацювати параграфи про ранніх слов'ян, польсько-литовську добу, написати оновлений розділ про козаччину, підтримати концепцію В. Смолія та В. Степанкова про українську революцію середини XVII ст., більше уваги звернути на малочисельні етнічні групи, заповнити лакуни переходу від князівської доби до козаччини, дати об'єктивні оцінки процесам індустріалізації та колективізації, створення раднаргоспів, з'ясувати участь України у світовому науково-технічному поступі, доручив Ю. Зайцеву дати в окремому параграфі характеристику політичного режиму, який сформувався в Україні у другій половині XX ст., так як це було зроблено в "Історії Львова". Він також попросив звернути увагу на роль КПРС та КДБ у розпаді СРСР, переведенні ними грошей за кордон, що забезпечило первісне накопичення капіталу, формування групи олігархів. Заакцентував формальність, фальшивість терміна "радянська влада". Адже Україна, як і весь СРСР, була не країною Рад, диктатури пролетаріату, а країною диктатури Сталіна, а потім – диктатури верхівки КПРС. У владних структурах, як і в КДБ були злочинці, байдужі, а також чесні люди, про яких треба писати. Рекомендував уникати надмірної ідеалізації діячів катакомбної і сучасної Греко-католицької церкви, не розхвалювати В. Ющенка, розділ про діаспору розпорошити по інших розділах. Підготовлені тексти бажано обговорити у відділах інституту.

Б. Якимович порадив глибше дослідити історію Слобідської України. К. Кондратюк звернув увагу на невідповідність терміна "радянсько-німецька війна", натомість варто писати "німецько-радянська". Л. Войтович уточнив періодизацію історії України, якої треба дотримуватись у цьому підручнику, і на прохання Я. Ісаєвича зобов'язався відповідати за підготовку параграфів про козаччину.

Авторський колектив погодився взяти до уваги рекомендації відповідального редактора підручника Я. Ісаєвича та пропозиції колег.

Ю. Зайцев

40 років Галицький археологічній експедиції (26–27 січня 2010. Львів–Галич–Крилос)

У 1969 р. створено Галицьку археологічну експедицію для проведення систематичних багаторічних досліджень на території стародавнього літописного Галича, розташованого на території нинішнього с. Крилос Галицького р-ну Івано-Франківської обл. Інститут суспільних наук АН УРСР (з 1993 – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України) забезпечував експедицію кадрами спеціалістів, а Івано-Франківський обласний краєзнавчий музей (директор – Олександра Синиця) фінансував роботи експедиції коштами, спеціально виділеними для цієї мети Івано-Франківською обласною радою.

Для висвітлення основних етапів роботи та результатів експедиції і був скликаний науковий семінар, організований спільно Інститутом українознавства та Національним заповідником “Давній Галич”, на пошану відомого українського археолога Вітольда Ауліха. У ньому взяли участь понад 30 науковців з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Інституту археології Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету “Львівська політехніка”, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Національного заповідника “Давній Галич”. Серед гостей були запрошені дружина Вітольда Ауліха – відомий мовознавець Уляна Єдлінська, та його син Марко Ауліх.

Перший день семінар відбувався у конференційному залі Наукового товариства ім. Т. Шевченка у м. Львові, вул. Винниченка, 24. Перед його початком відбулося покладання квітів

на могилу В. Ауліха. Відкрили семінар вчений секретар Інституту українознавства Володимир Петегирич та заступник генерального директора Національного заповідника “Давній Галич” Семен Побуцький.

Про початок та перші роки роботи експедиції розповів В. Оприск. У 1969 р. Галицька археологічна експедиція працювала з 11 липня по 15 вересня у такому складі: керівник експедиції – к.і.н. Вітольд Ауліх, заступники – Михайло Кучінко та Богдан Ярошинський, керівник загону – Петро Арсенич, наукові співробітники – Василь Федорняк, Оксана Кучінко, Любов Тимус, лаборанти – Василь Оприск та Ігор Худий.

У перший рік роботи увага була зосереджена на північно-західній частині дитинця, на території колгоспного саду і на колишній садибі приходства. Ця територія ще ніколи не підлягала дослідженню. Крім того, деякі спеціалісти, виходячи із скупих та фрагментарних повідомлень писемних джерел, висловлювали думку, що саме тут міг бути княжий палац. Невеликі за обсягом розвідувальні розкопки проведено також у верхній частині урочища “Юрівське”, розташованого на північний схід від дитинця. Всього розкрито близько 900 м² площі і виявлено 1 землянку, 2 напівземлянкових житла, 5 господарських ям і 12 наземних печей, серед яких 1 виробничого призначення, а також фундаменти мурованої споруди пізньосередньовічного часу.

Наступні два роки розкопки проводилися на площі на північний схід і північний захід від собору, головню в урочищах “Базар” та “Винниця”. Разом за три роки археологічних досліджень розкрито 2600 м² площі.

З темою “Дослідження княжого Галича у науковій спадщині Вітольда Ауліха” виступив В. Петегирич, який зазначив, що, починаючи з 1969 р., 25 років творчого життя В. Ауліх присвятив вивченню Галича. За період роботи експедиції під його керівництвом, яка з 1989 р. Постановою Президії АН України була перетворена у Галицьку постійну археологічно-архітектурну експедицію, проведено найбільш масштабні за всю майже

півторастолітню історію вивчення Галича, дослідження. Тут вивчено понад 10 тис. м² культурного шару на городищі, посадських районах та церквах. У процесі розкопок відкрито 30 заглиблених житлових будівель, понад 60 печей від наземних споруд, сотні господарських ям, залізо-плавильні та ювелірні майстерні, поховальні пам'ятки, досліджено оборонні лінії в різних місцях Крилоського городища. Колекція знахідок з тих досліджень – це понад 3000 унікальних виробів із заліза, кольорових та благородних металів, скла, кістки й каменю.

Наукові звіти Галицької експедиції обсягом близько 1000 сторінок машинописного тексту та понад 500 таблиць із рисунками, кресленнями та фотоілюстраціями надзвичайно цінне джерело для висвітлення історії та культури княжого Галича від його початків до XIV ст.

З 1981 р. у складі експедиції, завдяки зусиллям В. Ауліха, почав працювати архітектурний загін під керівництвом Ю. Лукомського, який охопив своїми дослідженнями 14 об'єктів монументальної архітектури давнього та пізньосередньовічного Галича, 5 з яких виявлено вперше (Ю. Лукомський “Архітектурний загін Галицької археологічної експедиції”).

У кінці 80-х років через інтенсивну забудову галицького Підгороддя, інших ділянок міста та зменшення коштів на розкопки, основними стали рятивні дослідження. Загін під керівництвом О. Джеджори виявив великий комплекс житлових та господарських об'єктів XII–XIII ст. окремою системою укріплень, відкрив найстаріші сліди заселення посаду, починаючи з X ст., довів існування однієї з найдавніших оборонних ліній Крилоського городища (О. Джеджора “До питання про історичну топографію княжого Галича”).

На семінарі з доповідями виступили наукові співробітники Національного заповідника “Давній Галич”. Так, О. Мельничук розповів про результати та перспективи досліджень пізньосередньовічної археології Галича, а тема С. Побуцького “Підсумки роботи Постійнодіючої комплексної науково-дослідної експедиції Національного заповідника “Давній

Галич”. Дуже цікавою і оригінальною була доповідь І. Ковалю (м. Івано-Франківськ) “Спогади учасників експедиції, як форма популяризації наукової спадщини Вітольда Ауліха”. Всього в перший день виступило 14 науковців.

На другий день була поїздка у Кринос і Галич. У Криносі в місцевому Музеї історії “Давній Галич” організовано зустріч із мешканцями села – учасниками Галицької археологічної експедиції різних років, які поділилися спогадами про Вітольда Вітольдовича Ауліха.

У Галичі відбувся круглий стіл “Археологія княжого Галича”. Гостей наукового зібрання привітав Генеральний директор – науковий керівник Національного заповідника “Давній Галич” Олександр Береговський. Він наголосив на ще тіснішій співпраці між заповідником та Інститутом українознавства у вивченні княжого Галича. Як запевнив О. Береговський, незабаром на стіні Музею історії “Давній Галич”, колишніх Метрополичих палат, буде відкрито меморіальну дошку, присвячену вченому археологу, досліднику княжої столиці В. Ауліху. Наприкінці організаційний комітет запропонував до кінця 2010 р. видати матеріали наукового семінару “40 років Галицькій археологічній експедиції”.

Роботу семінару висвітлено Львівським та Івано-Франківським телебаченням, місцевим радіо, пресою.

В. Оприск, Д. Романова

Міжнародна наукова конференція “Історична наука, історична пам’ять і національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі”

У м. Черкасах 21–23 жовтня 2010 р. відбулася міжнародна наукова конференція “Історична наука, історична пам’ять і національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі”. Співорганізаторами конференції виступили кафедра історії та етнології України Черкаського національного

університету ім. Б. Хмельницького, Гродненський державний університет імені Янкі Купали (Білорусь) та осередок НТШ у Черкасах. Цей захід проходив за підтримки дослідної дотації Меморіального фонду ім. Михайла, Володимира та Олі Гальчук, Канадського інституту українських студій Альбертського університету (Едмонтон, Канада).

Учасників конференції привітали ректор Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, проф. Анатолій Кузьмінський, директор Навчально-наукового інституту історії і філософії цього ж закладу, проф. Василь Мельниченко, а також завідувач кафедри історії та етнології України, проф. Віталій Масненко.

На пленарному засіданні з доповідями виступили провідний науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії НАН України д.і.н. Ірина Колесник “Історична пам’ять як фактор української історіографії”, заступник декана з наукової роботи історичного факультету Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, проф. Володимир Ващенко “Постмодерні концепції пам’яті та можливості інтерпретацій формування ідентичностей модерних націй”, завідувач кафедри економічної теорії Гродненського державного університету імені Янкі Купали (Білорусь), проф. Дмитро Карєв “Історична наука БРСР в політичному контексті (1921–1939)”, проф. Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Юрій Присяжнюк “Образ України в білоруському історіографічному та суспільно-громадському дискурсах зразка 20-х років ХХ ст. і рубежу ХХ–ХХІ ст.”, співредактор “України модерної” к.і.н. Андрій Портнов “Польсько-російські ігри поєднання. Спроба аналізу актуальних процесів” та інші. Після виступів розгорнулася дискусія з приводу піднятих у доповідях проблем.

Опісля пленарного засідання відбулася презентація двох видань. Зокрема, Андрій Портнов та Володимир Маслійчук представили новий том “України модерної” 4 (15) число: “Перекладаючи культуру / Культивуючи переклад”. Також вони ознайомили слухачів з особливостями та редакторською

політикою часопису. А доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету, к.і.н. Надія Білик провела презентацію двотомного видання творів Богдана Лепкого, виконаного в рамках наукового проекту “Культурологічна спадщина Богдана Лепкого”.

Робота секційних засідань відбувалася за такими тематичними напрямками: змагання істориків та політиків на історіографічній “шахівниці”, шляхи становлення національної парадигми: компаративний аналіз історіографічної спадщини, меморіальні практики у вимірі проблемної історіографії. Доповіді українських, польських, білоруських і болгарських дослідників концентрувалися довкола важливих проблем української, польської, білоруської історичної науки. З доповідями виступили й наукові працівники Інституту. Зокрема виступ ст.н.с. відділу нової історії України, к.і.н. Ігоря Чорновола “Ягайлонська ідея” і українська історіографія” був присвячений поширенню ягеллонського міфу в польській історичній науці та його впливові на українських дослідників. У доповіді м.н.с. Центру дослідження українсько-польських відносин, к.і.н. Оксани Рудої “Вплив історичних міфів на висвітлення української проблематики в польській історичній науці кінця XIX – початку XX ст.” порушувалося питання функціонування історичних міфів в українсько-польських відносинах, їх формування та поширення у суспільній свідомості.

Наступного дня 23 жовтня відбулося доволі цікаве виїзне засідання “Місця історичної пам’яті” Чигирина, Суботова, Холодного Яру.

Опісля відбулося підведення підсумків конференції, яка пройшла в невимушеній атмосфері активних і плідних дебатів та стала вагомим поштовхом до подальшої міжнаціональної та міждисциплінарної співпраці в дослідженнях історичної науки, історичної пам’яті та національної свідомості українців, білорусів і поляків.

О. Руда

Пам'яті Маркіяна Смішка (1900–1981)

Відділ археології нашого інституту вже багато років прикрашає портрет Маркіяна Юліановича Смішка. Про цього видатного науковця були створені експозиції у Музеї найдавніших пам'яток Львова Львівської галереї мистецтв та в Археологічному музеї відділу археології Інституту українознавства НАН України. На його честь видана значна кількість наукових ювілейних збірників, журналів і буклетів.

У житті Маркіяна Смішка віддзеркалилися основні події буремного ХХ ст. Так, за цей час лише влада в регіоні змінювалася 15 разів і, як любив говорити він і його сучасники, доводилося вивчати і співати відповідну кількість гімнів. Маркіян Смішко разом з Ярославом Пастернаком та Юрієм Полянським стояв біля витоків української археологічної науки вже в 20-х роках минулого століття. Він один із фундаторів західноукраїнської історичної науки та її інституцій, які згодом стали підґрунтям Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Саме Маркіян Юліанович, очевидно, найбільше із наших працівників згадується у різноманітних енциклопедіях не тільки в Європі, але й на Американському континенті. Йому приділена увага в багатьох енциклопедіях історії України, Львова і Західного регіону в цілому (Київ, Кам'янець-Подільський), Енциклопедії українознавства (Париж–Нью-Йорк), різноманітних подібних виданнях у Чернігові, Торонто, Празі, Буфало–Торонто–Лондоні, Кракові, Любліні, Мюнхені, інших містах.

З кінця 1918 р., ще гімназистом, Маркіян із братом Левком – у рядах Української галицької армії. Згодом, як працівник бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка, Маркіян Смішко мав можливість познайомитися з визначними діячами української науки, що, очевидно, й стало поштовхом для вступу на Гуманістичний факультет Львівського університету. У 1928 р. як студент 5-го курсу цього факультету, бере участь у розкопках ранньофеодального поселення у с. Крешів

і здійснює вже самостійні дослідження могильника перших століть нашої ери біля с. Копки Ниського повіту. У 1930 р. проводить розкопки могильника цього ж часу біля с. Гринів на Львівщині. Із результатами цих робіт М. Смішко досить вдало виступає на І з'їзді студентів праісторії Вищих навчальних закладів у Кракові. Вже на початку 1932 р. М. Смішко в монографії “Культури раннього періоду доби Римської імперії у Східній Малополющі” довів існування липицької культури. Він захищає дисертацію і стає доктором філософії в галузі археології.

Маркіян Юліанович Смішко активно працює в НТШ і в 1933 р. його обирають дійсним членом Історико-філософської секції. Фонд культури надає йому стипендію для вивчення римських впливів у краю. Молодий вчений відвідує Радянський Союз, зокрема Москву, Ленінград, Київ, Мінськ і Крим. Це дало можливість асистенту, а згодом і ад'юнкту кафедри праісторії Львівського університету налагодити зв'язки з багатьма відомими фахівцями. Одним із його вчителів був завідувач цієї ж кафедри археолог і політик Леон Козловський.

8 лютого 1940 р. створено Львівський філіал (відділ) Інституту археології АН УРСР, який очолив Маркіян Юліанович. Не припиняв він праці й у Львівському університеті. Це сприяло об'єднанню фахівців регіону, створенню Львівської школи української археології, відбору та науковому зростанню вчених і збільшенню осередків на заході України. Під час німецької окупації відновило свою діяльність НТШ. Маркіян Смішко брав участь у роботі Археологічної секції (керівник Я. Пастернак), до якої входили відомі дослідники Юрій Полянський, Валерія Козловська, Олег Кандиба і Левко Чикаленко.

У 50–60-ті роки Маркіян Юліанович Смішко стає фундатором і заступником новоствореного Інституту суспільних наук АН УРСР, а в 1962–1964 рр. – його директором. Багато часу доводилося витрачати на вирішення адміністративно-господарських питань. Але навіть у таких умовах, М. Смішко

зробив вагомий вклад в археологічну науку. Здійснені плідні розкопки на Закарпатті (с. Іза), Тернопіллі (селах Сухостав, Колодрібка, Заліщики), а також на Львівщині. Він розробив концепцію липицької культури I–II ст. н. е. та культури карпатських курганів II–VI ст. н. е. Досліджував і одну з найвідоміших у Центральній Європі склоробну майстерню поблизу с. Комарів у Чернівецькій області. Він вільно володів німецькою, польською, російською, розумів більшість слов'янських мов, що значно допомагало у спілкуванні з іноземними спеціалістами, а також вивченні їх наукової спадщини. Це дозволяло опановувати здобутки світової науки, виходячи на рівень комплексного міждисциплінарного підходу у виробленні історичних концепцій, філософському осмисленні давнього минулого. І тому не випадково, що саме Маркіян Юліанович Смішко стає єдиним від України вишівським членом редколегії одного із найпрестижніших археологічних журналів Центральної Європи “*Acta Archaeologica Carpathica*”. Під його керівництвом створено Археологічний музей Львівського університету, який став одним із найбільших і найфаховіших вишівських археологічних музеїв СРСР. На основі монографічного дослідження “Карпатські кургани першої половини I тисячоліття нашої ери” ним була захищена докторська дисертація, а на підставі значної наукової і науково-організаційної роботи вчений удостоєний звання професора.

Маркіян Юліанович Смішко прожив довге і плідне життя, займаючись науковою працею до останніх земних миттєвостей. У день коли М. Смішко помер, йому належало як першому опоненту виїхати до Києва на захист докторської дисертації відомої дослідниці А. Сміленко-Брайчевської. Квиток на поїзд вже був, як кажуть, у кишені. Та не судилося.

Похований Маркіян Смішко на Янівському цвинтарі у Львові.

Л. Мацкевий

*Світлої пам'яті Ольги та Ярослава Ісаєвичів***Наша Церква**

(на основі матеріалів інтерв'ю
з Ольгою Володимирівною Ісаєвич)

17 листопада 2010 р. відбулося входження в новий храм УПЦ Київського патріархату в с. Верба Рівненської обл., рідному селі Ярослава Дмитровича Ісаєвича. Будівництво тривало більше десяти років. Одним з основних ініціаторів та фундаторів храму була сім'я Ісаєвичів. “І як то трапилося, що ми підключилися під то будівництво, – згадує дружина Ярослава Дмитровича Ольга Володимирівна. – Ми їхали з закладення церкви у Хрінниках, ...Микола Жулинський (народився в с. Новосілки, сусіднє село біля с. Хрінники, Млинівського р-ну Рівненської обл.), він нас запросив. Там був Іван Курас, Філарет. Велике свято. І Ярослав каже: “Заїдемо до нашого села – подивимось що там робиться. Ми не знаємо як там є. Подивимось нашу церкву”. А церкву в селі Верба збудував дід Ярослава Дмитровича – отець Григорій Ісаєвич. Він її збудував, застудився і на запалення легенів помер у 1901 році, а церкву відкрив у 1899 році. ... І, отже, ми приїжджаємо і довідуємось, що прихожани УПЦ Московського патріархату (далі УПЦ МП) у [прихожан] Київського патріархату відняли церкву ту, яку побудував дід Ярослава. А суд, всякі там інстанції церковні – то [церква] тільки належить Київському патріархату: “Ви боріться”. А, оскільки там був прокомуністичний уряд, управа, то вони говорили одним одне, а другим говорили: “А ви не віддавайте”. А в цьому [селі] дворів [прихожан Київського патріархату] було понад п'ятсот, а московських – дев'яносто. Але вірні УПЦ МП взяли вночі кріси, відкрили двері, встали на дверях і не пустили [прихожан Київського патріархату]. Півтора року боролися ці селяни [вірні Київського патріархату] за церкву, але нічого не вийшло, то вони,

бідненькі, правили під дверима церкви рік і чотири місяці – і зиму, і літо, в будь-яку погоду відбувалися Служби Божі. Ну і не дуже вірив хтось, а й ще й ті люди, що хотіли належати до Київського патріархату, священник УПЦ МП лякав їх: “А іще повернуться, і ще будете знати, що все буде так, як і було” – і люди відсахнулися від церкви і лишилось п’ятнадцять чоловік, стійких, які ото служили під церквою і воювали за церкву і так їм і не віддали. ... А приїжджали учасники дивізії СС Галичина, які втікали з-під Бродів, і вони оселилися в Англії¹ і казали: “Як то так, що у вас немає своєї церкви?” І вони дали певну суму грошей і за ці гроші побудували фундамент. І ми приїхали і той фундамент вже ... дуже довго стояв без надії на те, що буде продовження будівництва”.

Так майже десятиліття простояв закладений фундамент. Будівництво відновилося лише у 1999 році і вже з ініціативи та за фінансової підтримки родини Ісаєвичів.

Також на різних етапах роботи фінансову підтримку надавали представники української діаспори Великобританії та США, серед них Френк Сисин, Ярина Бодрок, Роман Процик, родина Міцевичів та Віктор Остапчук, а оздоблювальні роботи здійснювались переважно за сприяння жителів с. Верби. Окремо серед числа жертводавців спорудження храму варто згадати Святішого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета.

На урочистому святкуванні з нагоди входження в новий храм була присутня Ольга Володимирівна з родиною. Згодом пані Ісаєвич поділилась своїми враженнями: “Ми приїхали і я була вражена – народу стільки, що не можна пройти. ... Дуже гарна Служба Божа була, прекрасний священник, хор – просто надзвичайний. Керівником хору там є директор

¹ Вихідці з с. Верби, що були вояками дивізії СС Галичина і після боїв під Бродами змогли емігрувати до Великої Британії, зокрема Сергій Баран, Сергій Цималюк (псевдо – Храпливий) та Василь Похильчук (псевдо – Волинець); за іншими даними це були бійці ОУН–УПА, зокрема це стверджує парох новозбудованої церкви о. Володимир Збавдень.

музичної школи, пані Катя². Вона прекрасно сама співає, ну і всіх за собою веде. ... Але що знаменно, це те, що прийшли з московської церкви. І сказали: “Нас приймете? Ми тепер будемо ходити до вас”. ... А крім того, вони [прихожани УПЦ КП] склали пісню про те, як у Вербі побудувалася церква, якими силами і що у Вербі стоїть церква, яка розмовляє українською мовою. ... Вірш той був прекрасний, розумний, доречний. Це було величезним святом в селі Верба, що йшли і старий і малий і Московського і Київського патріархату, і стояли цілий день, Служба була довгою, священник прекрасно проповідь говорив, прекрасний хор, просто надзвичайний хор і діти, малесенькі діти, були усю Службу Божу ... І це було наше свято, це було свято цілого села, цілої околиці, тому що посходилися і люди з околичних сіл ... От те, що церква буде жить і буде співать”.

Б. Патлатюк

² Катерина Онищук

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА

Упродовж року захищено 3 докторські і 12 кандидатських дисертацій.

**Докторська дисертація
за спеціальностями 07.00.01 – історія України та
07.00.02 – всесвітня історія.**

Хаялі Рустем Ізеттович, доцент кафедри теорії та історії держави і права Економіко-правового факультету у м. Сімферополі Одеської національної юридичної академії. “Етносоціокультурна еволюція кримськотатарського народу в XX ст.” Захист відбувся 16 березня 2010 р. Науковий консультант – д.і.н., професор Д. П. Урсу, професор кафедри нової та новітньої історії Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Офіційні опоненти: д.і.н., професор Л. В. Войтович, провідний науковий співробітник відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України; д.і.н., професор О. М. Майборода, заступник директора Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. Ф. Кураса НАН України; д.і.н., професор А. А. Непомнящий, професор кафедри історії України і допоміжних історичних дисциплін Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського.

**Докторські дисертації
за спеціальністю 07.00.01 – історія України**

Клапчук Володимир Михайлович, доцент кафедри екології і рекреації Інституту туризму і менеджменту Прикарпатського

національного університету ім. В. Стефаника. “Соціально-демографічні процеси та господарство Гуцульщини у другій половині XIX – першій третині XX ст.”. Захист відбувся 1 червня 2010 р. Науковий консультант – д.і.н., професор М. Р. Литвин, заступник директора з наукової роботи, керівник Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор В. К. Баран, завідувач кафедри новітньої історії України Волинського національного університету імені Лесі Українки; д.і.н., професор В.О.Кондратюк, завідувач кафедри історії, політології та права Національного лісотехнічного університету України; д.і.н., професор І. Г. Патер, завідувач відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Білий Дмитро Дмитрович, доцент кафедри українознавства Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. “Українці Кубані в 1792–1921 роках. Еволюція соціальних ідентичностей”. Захист відбувся 29 червня 2010 р. Науковий консультант – д.і.н., професор М. Р. Литвин, заступник директора з наукової роботи, керівник Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор І. Г. Патер, завідувач відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; д.і.н., доцент М. В. Бармак, завідувач кафедри історії України Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; д.і.н., доцент В. В. Задунайський, професор кафедри історії України Донецького національного університету.

**Кандидатські дисертації
за спеціальністю 07.00.01 – історія України**

Бежук Ольга Миколаївна, асистент кафедри історії України та економічної теорії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького. “Громадсько-політична діяльність Ольги Левицької-Басараб”. Захист відбувся 26 січня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н. О. Й. Стасюк, ст.н.сп. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор С. Д. Гелей, проректор, завідувач кафедри історії та політології Львівської комерційної академії; к.і.н., доцент О. А. Полянський, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного інституту фізичної культури.

Іващук Володимир Михайлович, ст. інспектор відділу міжнародних зв’язків Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. “Наддніпрянська політична еміграція у громадсько-політичних процесах Західної України в 1920–1939 рр.”. Захист відбувся 26 січня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н., доцент Б. Б. Буяк, проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Офіційні опоненти; д.і.н., професор В. Є. Голубко, завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені Івана Франка; к.і.н., доцент І. Я. Соляр, н. сп. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Кобрин Наталія Володимирівна, викладач музично-теоретичних дисциплін Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької. “Музична культура в національному русі галицьких українців (1891–1939)”.

Захист відбувся 11 травня 2010 р. Науковий керівник – д.і.н. Б. З. Якимович, доцент кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені Івана Франка. Офіційні опоненти: д.і.н., професор І. С. Зуляк, завідувач кафедри стародавньої та середньовічної історії Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; к.і.н. Р. Й. Голик, н.сп. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України.

Андріїв Емілія Пилипівна, вчитель історії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 3 (м. Калуш). “Мобілізація трудового населення Галичини нацистською Німеччиною (1941–1944)”. Захист відбувся 11 травня 2010 р. Науковий керівник – д.і.н., професор І. Г. Патер, завідувач відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор К. К. Кондратюк, завідувач кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка; к.і.н. К. М. Курилишин, завідувач відділу україніки Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України.

Гавліч Ірина Богданівна, викладач кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету. “Українська кредитна кооперація у Східній Галичині (остання третина XIX ст. – 1914 р.)”. Захист відбувся 15 червня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н., доцент М. В. Лазарович, доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету. Офіційні опоненти: д.і.н., професор С. Д. Гелей, завідувач кафедри історії та політології Львівської комерційної академії; к.і.н., доцент М. М. Мудрий, доцент кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка.

Льницький Василь Іванович, аспірант кафедри нової та новітньої історії України Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. “Дрогобицька округа ОУН: структура та діяльність (1945–1952)”. Захист відбувся 15 червня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н., доцент В. П. Футала, доцент кафедри нової та новітньої історії України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор К. К. Кондратюк, завідувач кафедри новітньої історії України Львівського національного університету імені Івана Франка; к.і.н., доцент О. В. Марущенко, завідувач кафедри історіографії та джерелознавства Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Швед Ольга Петрівна, асистент кафедри психології, педагогіки і права Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету “Львівська політехніка”. “Громадсько-політична діяльність Степана Вітвицького”. Захист відбувся 26 жовтня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н., доцент О. А. Полянський, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури. Офіційні опоненти: д.і.н., професор М. П. Гетьманчук, завідувач кафедри філософії і політології Львівського державного університету внутрішніх справ; к.і.н., доцент І. Я. Соляр, н. сп. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Боднар Ольга Миколаївна, викладач суспільних наук Львівського державного училища культури і мистецтв. “Парламентська діяльність Української соціалістично-радикальної партії (1928–1935)”. Захист відбувся 26 жовтня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н., доцент І. Я. Соляр, н. сп. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор С. Д. Гелей, завідувач кафедри історії та політології Львівської комерційної академії; к.і.н., доцент І. Я. Райківський, завідувач кафедри історії України Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Клебан Леся Осипівна, зберігач фондів музею археології археологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. “Наукова та громадська діяльність Михайла Возняка (1881–1954)”. Захист відбувся 7 грудня 2010 р. Науковий керівник – д.і.н., професор І. Г. Патель, завідувач відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор, член-кореспондент НАН України М. М. Романюк, директор Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України; к.і.н., доцент В. Л. Комар, завідувач кафедри історії слов'ян Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

**Кандидатські дисертації
за спеціальністю 07.00.05 – етнологія**

Левкович Надія Миколаївна, тимчасово не працювала. “Народна демонологія Бойківщини”. Захист відбувся 25 травня 2010 р. Науковий керівник – к.і.н., доцент Р. Б. Сілецький, завідувач кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка. Офіційні опоненти: д.і.н., професор, академік НАН України С. П. Павлюк, директор Інституту народознавства НАН України; к.і.н., доцент М. І. Гладкий, доцент кафедри культурології та українознавства Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка.

Овчаренко Людмила Миколаївна, директор Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I–III ступенів “Колегіум мистецтв у Опішні”. “Макарово-ярівський осередок народного гончарства в Україні (друга половина XIX – перша половина XX століття)”. Захист відбувся 25 травня 2010 р. Науковий керівник – д.і.н. О. М. Пошивайло, директор Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор С. А. Макаручук, професор кафедри етнології Львівського національного

університету імені Івана Франка; к.мист. А. В. Колупаєва, ст.н.сп. відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України.

Рахно Костянтин Юрійович, ст.н.сп. Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. “Гончарство у традиційній культурі слов’янських народів: міфологія й обрядовість”. Захист відбувся 21 вересня 2010 р. Науковий керівник – д.і.н. О. М. Пошивайло, директор Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. Офіційні опоненти: д.і.н., професор С. А. Макарчук, професор кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка; к.і.н. Р. Й. Голик, н.сп. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

ЗМІСТ

ІНСТИТУТ У 2010 РОЦІ.....	3
НОВІ ВИДАННЯ.....	21
НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	32
ВІДДІЛ АРХЕОЛОГІЇ.....	32
Стежками давнього кам'яного віку по Тернопілля понад 70 тисяч років тому.....	54
Розкопки багаточислового поселення Середнє на Івано-Франківщині.....	58
Розкопки поселення ранніх землеробів	60
Дослідження курганів на Прикарпатті.....	63
Зольник у с. Залісся на Борщівщині: нові матеріали і нова інтерпретація	65
Дослідження поселення княжої доби на Жовківщині.....	68
ВІДДІЛ ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ.....	71
Львівська каплиця Боїмів існувала вже 1594 року	90
До колекції найпоширеніших русизмів	94
ВІДДІЛ НОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	98
Вшанування пам'яті академіка Івана Крип'якевича.....	110
Українці Кубані: минуле і сучасне	111
ВІДДІЛ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ	113
Українська повстанська армія інакше... ..	125
ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	127
ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	139
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН.....	148

ЮВІЛЯРИ	159
Історик визвольних змагань	
XX століття: К.Є.Науменко – 80	159
Леоніду Георгійовичу Мацкевому – 75!	160
IN MEMORIAM	165
Видатний історик, організатор науки, патріот:	
пам’яті академіка НАН України Ярослава Ісаєвича	
(1936–2010).....	165
Пам’яті Ярослава Ісаєвича.....	171
Степан Трусевич (1930–2010).....	190
БІБЛІОТЕКА	194
3 надходжень – 2010 р.	194
З ХРОНІКИ	197
Архів академіка Ярослава Ісаєвича.....	197
XXI Міжнародний конгрес істориків (Амстердам,	
22–28 серпня 2010 р.): у пошуках місця історії	
в сучасному світі	201
Львівській національній науковій бібліотеці	
ім. В. Стефаника НАН України – 70	205
Нарада авторського колективу п’ятого видання	
підручника “Історія України” 11 березня 2010 року.....	207
40 років Галицький археологічній експедиції.....	209
Міжнародна наукова конференція “Історична наука,	
історична пам’ять і національна свідомість	
модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі”	213
Пам’яті Маркіяна Смішка (1900–1981)	215
Наша Церква.....	218
СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА	221

**Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича
Національної академії наук України в 2009 році. Ін-
формаційний бюлетень** / Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2011.
– 230 с.

Художньо-технічний редактор *Дмитро Савінов*
Обкладинка *Федір Лукавий*
Коректор *Світлана Іваник*
Літературний редактор *Наталія Галевич*

Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України
79026, Львів, вул. Козельницька, 4; тел 270-14-18
підписано до друку 24.02.2010
Обл.-вид. арк. 12.00